

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra filosofie a religionistiky

Diplomová práce

KONVERZE OD KŘESŤANSTVÍ K BUDDHISMU

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Jaroslav Vokoun, Th.D.

Autor práce: Bc. Iva Kosová

Studijní obor: Teologie služby

Ročník: 2

2010

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

23. dubna 2010

Děkuji vedoucímu diplomové práce Doc. Mgr. Jaroslavu Vokounovi, Th.D.
za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a za velkou trpělivost.

OBSAH:

1	Úvod.....	8

TEORETICKÁ ČÁST

2	Počátky šíření Buddhovy nauky	11
2.1	Buddhova doba	11
2.2	Princ Siddhárta	12
3	Fáze šíření buddhismu do celého světa	15
3.1	První období.....	15
3.2	Druhé období.....	16
3.3	Třetí období.....	17
3.4	Čtvrté období.....	17
4	Evropané začínají poznávat buddhismus	18
4.1	Starověk - první kontakty s asijskou moudrostí.....	18
4.2	Středověk - první cestovatelé	20
4.3	První představy Evropanů o Tibetu.....	21
4.4	Novověk - misionáři směřují do Asie	22
4.5	Křesťanští misionáři v Tibetu	24
5	Revoluce v chápání asijských náboženství.....	26
6	Proniknutí buddhismu na Západ	27
6.1	Buddhismus a filozofové.....	28
6.2	Nový obraz buddhismu	28
7	První konvertité a propagace buddhismu	31
7.1	Zakládání buddhistických organizací v Evropě	33
7.2	Zakládání buddhistických organizací v Americe	35
7.2.1	Zenový buddhismus	36
7.2.2	Tibetský buddhismus	37
8	Současná podoba buddhismu na Západě.....	39
8.1	Formy buddhismu na Západě.....	39
8.2	Západní typ buddhismu - angažovaný buddhismus	40
8.3	Rostoucí popularita tibetského buddhismu	41

8.4	Odpůrci buddhismu	43
8.5	Buddhisté na západě.....	44
9	Buddhismus u nás	45
9.1	Počátky buddhismu u nás.....	45
9.2	Mystika a esoterika	46
9.3	Současní propagátoři buddhismu	48
9.4	Buddhisté v České republice.....	49
9.5	Buddhistické spolky a organizace.....	52
9.5.1	Skupiny zaměřené na Théravádový buddhismus.....	53
9.5.1.1	Buddha Mangala	53
9.5.1.2	Přátelé Dhammy.....	54
9.5.1.3	Dhamma Plzeň	54
9.5.1.4	Boddi	55
9.5.1.5	Doán Pardubice	55
9.5.1.6	Dibbavana	56
9.5.2	Skupiny zaměřené na zenový buddhismus	56
9.5.2.1	Dojen Sangha	56
9.5.2.2	Sotozen.....	56
9.5.2.3	Kwan Um	57
9.5.2.4	Daruma.....	57
9.5.2.5	Zendo Česko-japonské společnosti	57
9.5.3	Skupiny zaměřené na bön	57
9.5.3.1	Bön Garuda	58
9.5.3.2	Dzogčhen Yungdrung Bön.....	58
9.5.4	Skupiny zaměřené na tibetský buddhismus a vadžrajána	59
9.5.4.1	Kagy Samye Dzong.....	59
9.5.4.2	Karma Thesung Čhöling	59
9.5.4.3	She Drub Ling	59
9.5.4.4	Rabten Čhodarling	60
9.5.4.5	Samten Tse	60
9.5.4.6	Ringpa Česká republika	60

9.5.4.7	Rangjung Yeshe Gomde	61
9.5.4.8	Shambhala.....	61
9.5.4.9	Buddhismus diamantové cesty.....	62
9.5.5	Angažovaný buddhismus a charitativní organizace.....	63
9.6	Buddhismus a publikační činnost	64
10	Aspekty konverze k buddhismu.....	66
10.1	Konverze	66
10.2	Česká situace - prostor pro novou religiozitu	67
10.3	Konverze k buddhismu, jako vymezení se proti tradičnímu náboženskému směru	69
10.4	Propagace buddhismu - reakce na poptávku a přizpůsobení se trhu.....	70
10.4.1	Propagace buddhismu	70
10.4.2	Naše představy o buddhismu - co nám v křesťanství schází	72
10.4.3	Duchovní učitel	74
10.4.4	Buddhismus jako spotřební předmět.....	75
10.5	Buddhismus jako duchovní cesta pro racionálního moderního člověka.....	75
10.6	Buddhismus jako dokonalý etický systém	77
10.7	Okouzlení buddhismem	78
10.8	Je možná úplná konverze?	79

PRAKTICKÁ ČÁST

11	Úvod.....	82
12	Rozhovory s buddhisty	84
12.1	paní M., 42 let, masérka	84
12.2	paní M., 45 let, učitelka.....	84
12.3	slečna A., 28 let, manažerka.....	86
12.4	paní H., 40 let, ergoterapeutka	87
12.5	paní I., 41 let, administrativní pracovnice.....	88
12.6	slečna D., 72 let, invalidní důchodkyně	89
12.7	slečna P., 35 let, administrativní pracovnice.....	90
12.8	paní M., 34 let, kuchařka - živnostnice	92

12.9	paní M., 32 let, invalidní důchodkyně - knihovnice	93
12.10	pan J., 29 let, truhlář.....	94
12.11	pan J., 52 let, keramik	95
12.12	pan J., 22 let, student.....	97
12.13	pan P., 45 let, majitel stavební firmy	98
12.14	pan R., 46 let, manažer.....	99
13	Komentář k rozhovorům.....	101
13.1	Zkušenost s křesťanstvím.....	101
13.1.1	Postoj k církvi	102
13.1.2	Postoj ke křesťanství.....	103
13.1.3	Nepochopení křesťanství	104
13.2	Setkání s buddhismem	107
13.2.1	Buddhismus v běžném životě.....	108
13.2.2	Srozumitelnost buddhismu.....	109
13.3	Stírání rozdílu mezi buddhismem a křesťanstvím	111
13.4	Proč právě buddhismus?	112
14	Závěr.....	114
15	Seznam použitých zdrojů	116
15.1	Knihy.....	116
15.2	Periodika	119
15.3	Internetové zdroje.....	120

1 Úvod

Téma diplomové práce „Konverze od křesťanství k buddhismu“ jsem zvolila na základě svých zkušeností s buddhismem. Mám ve svém okolí mnoho buddhistů, o kterých vím, že mají velice kladný vztah ke křesťanství. Zajímalo mě tedy, proč se rozhodli právě pro buddhismus. Během studia oboru Teologie služby jsem si uvědomila, že jejich pojetí buddhismu je poněkud pokřesťanštěné. Všimla jsem si také toho, že jako svůj důvod pro konverzi k buddhismu uvádějí, že jim v křesťanství něco chybí. Domnívám se, že tento postoj je zapříčiněn neznalostí a nepochopením křesťanství.

Cílem mé diplomové práce je poukázat na možné důvody, proč lidé vyrůstající v západním světě konvertují k buddhismu. Také bych chtěla nastínit, jaké problémy přináší přenos východní kultury do našeho světa a popsat, jak se buddhismus na Západ dostal, a jak je zde v současné době praktikován.

Téma buddhismu na Západě je velice aktuální. I přes to, že procento západních buddhistů je stále malé, v posledních letech rychle vrůstá. Jen v České republice se v roce 2001 v rámci sčítání lidu k buddhismu přihlásilo téměř 7 000 lidí a očekává se, že toto číslo bude dále stoupat.

Na začátku teoretické části bych ráda popsala, jak se Buddhova nauka dostává na Západ. Buddhismus totiž od počátku fascinoval evropské cestovatele a obchodníky. Byl předmětem různých představ a chybných interpretací. Lidé byli okouzleni zejména Tibetem, tajemnou magickou zemí, která je neposkvrněná naší moderní dobou, a kde žijí mírumilovní lidé se zvláštními schopnostmi. Takové postoje a představy trvají dodnes a hrají nemalou roli v konverzi lidí ze Západu k buddhismu. Také se budu zabývat obdobím, kdy buddhismus pronikl na Západ a získával zde stále více příznivců. Zaměřím se i na historii buddhismu v České republice. Zmapuji jak je dnes praktikován v českých buddhistických centrech a dalších organizacích. V závěru teoretické části bych ráda uvedla některé z důvodů, proč ke konverzi k buddhismu dochází. Tyto důvody poukazují především na nedostatky v tradiční religiozitě a nepřesnosti v interpretaci buddhismu v západním světě.

Praktická část bude obsahovat rozhovory s buddhisty, které byly vytvořeny metodou řízeného rozhovoru. Rozhovory se zabývají tématem konverze k buddhismu a postojem respondentů ke křesťanství. V závěru praktické části uvedu svůj komentář a shrnutí sdělení respondentů.

Primární literaturou pro zpracovávání této práce budou knihy týkající se problematiky buddhismu a současné náboženské situace. Budu pracovat s co nejrozmanitější literaturou publikovanou religionisty i buddhisty. V kapitolách zabývajících se aktuální českou situací budu odkázána spíše na periodika a internetové stránky jednotlivých organizací a center.

Cizí slova použitá v mé práci, která vycházejí z buddhistické terminologie, bývají počešťována. Mimo citace je proto budu používat v souladu s tím, jak je běžně používají čeští autoři.

TEORETICKÁ ČÁST

2 Počátky šíření Buddhovy nauky

2.1 *Buddhova doba*

V 9. století př.n.l. vládla v Indii známá Měsíční dynastie. Jejich tehdejší Puruovské království dosáhlo všestranného rozmachu. Když bylo v 8. století př.n.l. povodní zničeno hlavní město království Hastinápura na břehu Gangy, nastal úpadek. Tím zřejmě upadl i bráhmánismus a na místo této pevné nábožensko-filozofické ideologie vstoupily - do povědomí věřících - staroindické vědy jako je jazykověda, astrologie, matematika, geometrie a lékařství. Toto byl počátek velké změny, která se uskutečnila o tři staletí později.

Tím, že se změnilo hlavní město, když se král Ničakšua po již zmíněné ničivé povodni přestěhoval do nového hlavního města Kósam, se začalo Puruovské království rozpadat. V 6. století př.n.l., v době, kdy se narodil princ Siddhárta Gautama, byla Indie rozdělena na 16 států, jejíž státní formy nebyly jednotné. Z tohoto období však nemáme mnoho pramenů a pokud ano, jsou strohé a často si odporují. Je ale jisté, že jednotlivé státy se snažily o ekonomickou sílu a řídicí moc. Bráhmanská tradice však neměla co nabídnout jak vládcům, tak lidu. V této době jakoby tradiční rituály a ideologie pozbyly svou aktuálnost a přitažlivost. Ztrácí se tak úcta k bráhmanskému pojetí řádu a povinnosti. Na druhé straně roste obchod, rozvíjí se řemesla a na vzestupu je též hospodářství.

Panovníci zkoušeli v honbě za absolutní mocí nejrůznější formy vládních systémů. Lidé pod tíhou nejistoty a vizí temné budoucnosti začínají mluvit o bájných „starých dobrých časech“, kdy panovník (podle bráhmanské tradice) udržuje svět v harmonii a ve štěstí. Dnes máme mnoho dokladů o tom, že v severní Indii (především v Poganží a v podhůří Himaláje) bylo v 7. až 5. století znatelně silné filozofické a náboženské vření.

„Buddha a další myslitelé té doby hledali východisko nikoli ve společnosti, nýbrž především mimo ni. Vlastně se společnosti vědomě stranili, aby si zachovali svou osobní svobodu; pohrdali bohatstvím i mocí a pídili se po míru v mysli a po prožitcích duchovních. A toliko jako nezávislí a volní myslitelé

mohli doufat - a bez pochyby také doufali, že budou moci nějak ovlivnit společnost, kterou dobrovolně a vědomě opustili, aby tak získali účinnější možnost vnuknout jí vyšší ideály, než peníze a násilí.“¹

V popředí stojí otázka o postavení člověka, jeho cestě za štěstím a jeho budoucnosti, na tomto světě a po smrti. Tehdejší duchovní elita se rozděluje na bráhmany a nezávislé šramany. Oficiální skupinu tvořili bráhmani, tito duchovní intelektuálové byli z nejvyšší kasty, byli vzdělaní, ortodoxní a pouze oni mohli vykonávat rituální obřady bráhmanismu. Druhou skupinu tvořili šramanové, nezávislí potulní kazatelé. Tito poutníci opustili své společenské postavení (byli převážně z nejvyšších vrstev), putovali Indií, žili z almužen a tak úplně mimo kastovní systém vytvořili zvláštní společenskou vrstvu. Šramanové byli lidem obdivováni a byla jim prokazována velká úcta. Věřilo se, že díky svému zvláštnímu způsobu života mají nadpřirozené síly. Právě z této skupiny pak vychází učení buddhismu.

2.2 Princ Siddhárta

Onen známý zakladatel buddhismu se narodil roku 564/563 př.n.l. v královské rodině rodu Šákjů, jehož příslušníci měli přízvisko Gautama. Princ Siddhárta Gautama z rodu Šákjů, je tedy po tom co dosáhl osvícení nazýván jako Buddha (probuzený) Šákjamuni, nebo Gautama Buddha. Rod Šákjů měl pověst útočných a divokých bojovníků, jejich země se rozkládala na severu k Himalájím, na východě k řece Róhhiní, na západě a jihu protékala řeka Rápti. Hlavním městem bylo Kapivalastu, kde žilo přibližně osmdesát tisíc rodin.²

Neexistuje žádný text, který by podával úplný výčet Buddhova života, ale z řady textů je nám v celku dobře známý. Zjednodušeně se dá jeho život popsat následovně. Siddhárta, který jako princ žil v přepychu, se oženil a měl syna, ve 29 letech však opouští svůj domov a svou rodinu, aby našel cestu k vysvobození. Šest let se věnoval té nejtvrděší formě askeze, která ho přivedla téměř na práh

¹ Miltner, V. *Vznik a vývoj buddhismu*, s.25.

² Srov. Tarhang. *Světlo osvobození*, s.58.

smrti, ale ukázalo se, že tato cesta nikam nevede. Při putování severní Indií dorazí na místo zvané Bódhgája, kde se v něm opět probouzí hluboká touha pomoci všem živým bytostem. Usedl pod velký strom, kde se rozhodl meditovat a o týden později, za květnového úplňku, v den jeho 35. narozenin dosáhl svého cíle.

Jeho život se však dá dle tradice vyložit i jako dvanáct slavných činů vykonaných Buddhou. Ty začínají již před jeho narozením a to v době, kdy je v nebi Tušita, kde všichni budoucí buddhové čekají na své poslední zrození. Buddha vystoupí z této říše do matčina lůna, zrodí se, v mládí dosáhne dokonalosti ve všech světských činnostech, odchází z paláce, překonává obtíže cesty za osvícením, vítězí nad pánem iluzí Márou, dosahuje osvícení, otáčí kolo dharmy a vstupuje do parinirvány.

V příbězích o Buddhově životě se také můžeme dočíst o neuvěřitelných činech, které vykonal, a které jeho život doprovází. Princ Siddhárta uměl hned po narození chodit, mluvit, v jeho šlápějích vyrostly lotosy a ozývalo se zemětřesení. Byl neobyčejně bystrým žákem, uměl mnoho jazyků, vyznal se v matematice a umění, byl silný a vytrvalý. I přes své schopnosti byl ale skromný, a tak ho všichni měli rádi a uznávali ho. Právě z toho důvodu, že jeho život je zobrazován symbolicky a není prost iracionálních prvků, vědecká skepse v druhé polovině devatenáctého století a tehdejší snaha vysvětlovat staré náboženské postavy mytologicky zasáhla i Buddhovu postavu.³

Je známým faktem, že Buddha sám nic nenapsal, postarali se však o to jeho žáci, kteří sepsali jeho nauku. V textech kázání a pravidel, lze najít i některé výjevy z Buddhova života, z čehož později byly sepsány jeho životopisy. Jelikož však člověk může poznat cestu i bez toho, že by se doslechl o Buddhově učení, můžeme usuzovat, že Buddhova historicita není tak zásadní. Jisté však je, že Buddhova nauka se začala šířit. On sám totiž své učení stihl předat mnoha žákům, protože poté co dosáhl pravého poznání, chtěl oslovit celou společnost, ne jen okruh vyvolených.

³ Srov. Lesný, V. *Buddhismus*, s. 59.

Své učení začíná šířit hned po osvícení. Buddha se setkává nedaleko Váránasí s pěti askety, se kterými se zná již z dob, kdy se snažil právě asketismem přiblížit k osvícení. I když ho zprvu asketi nebrali vážně, Buddha jim přednesl své první kázání zvané „roztočení kola zákona“ o čtyřech vznešených pravdách a střední cestě. Tito bývalí asketi se poté stali prvními Buddhovými následovníky. Buddhova vize dostala podobu učení. Historie a legendy dosvědčují, jak rychle se rozrůstal mnišský řád. Pálijská vyprávění zdůrazňují, že Buddha vábil stoupence jak ze světské společnosti, tak z řad žáků jiných jogínů. Buddha procházel krajem a kázal své učení ještě 45 let, než vědomě pozřel otrávené jídlo a zemřel.⁴

„Buddha a jeho následovníci vystoupili z tehdejšího společenského řádu, odmítli jeho zaběhnutá pravidla a zvyklosti, vzdali se světa a vytvořili si svou vlastní společnost, bratrstvo, komunitu, obec, v níž žili podle svého názoru „nejlepší život“, aby dosáhli duševního klidu a míru a posléze dospěli ke konečnému vyvanutí.“⁵

⁴ Srov. Lowenstein, T. *Buddhova vize*, s. 40.

⁵ Miltner, V. *Vznik a vývoj buddhismu*, s.93.

3 Fáze šíření buddhismu do celého světa

Dobu, kterou se Buddhova nauka šířila po Asii a ostatních kontinentech, můžeme rozdělit podle Edwarda Conze na čtyři období. Conze uvádí, že snad žádné jiné náboženství neprošlo takovými závratnými proměnami jako buddhismus. Navíc je zde každé období podloženo produkcí nové kanonické literatury, která i když vzniká mnoho let po Buddhově smrti, si činí nárok na to, že je slovem samotného Buddha. Na druhou stranu ani novější vývoj zcela nezastiňuje tradice starého buddhismu.⁶

3.1 První období

První období začíná zhruba 500 př.n.l. a trvá zhruba až do počátku našeho letopočtu. To je období starého buddhismu, v podstatě théravády. Ze zeměpisného hlediska zůstává tento starý buddhismus spíše indický. Zabývá se především tím, jak má jedinec získat kontrolu nad svou myslí. Ideálním následovatelem Buddha je člověk, který nelpí, je zbaven žádostivosti a již nebude zrozen na tomto světě.

„Ranný buddhismus byl učením o osvobození jedince v pluralistické společnosti. Kdo chtěl důsledně kráčet cestou osvobození mohl vstoupit do sanghy, tj. do klášterní obce mnichů a mnišek založené Buddhou.“⁷ Nejdříve se jednalo o společenství žebravých potulných mnichů, později dostávali od laiků darem půdu a začali se usazovat.

Významným vyznavačem a šířitelem buddhismu byl král Ašóka, který byl známý svými válečnými výpravami, díky kterým se stal pánem téměř celého subkontinentu. Když se však kolem roku 260 př.n.l. stal buddhistou, snažil se vládnout podle Buddhovy nauky: v duchu spravedlnosti, nenásilí a štědrosti.⁸

Ašóka byl dále zakladatelem buddhistických misií ve světě. Vysílal hlasatele víry do zemí sousedících s jeho říší, aby tam hlásali učení. Tak se dostali první

⁶ Srov. Conze, E. *Stručné dějiny buddhismu*, s. 13.

⁷ Küng, H.; Bechert, H. *Křesťanství a buddhismus*, s. 71.

⁸ Srov. Lowenstein, T. *Buddhova víze*, s. 58.

buddhisté na ostrov Cejlon a do dnešní Barmy. Další misie byly vysílány do západních zemí. Buddhismus tak se už 150 let po smrti svého zakladatele stal světovým náboženstvím.⁹

V tomto období také již existuje mnoho vzájemně nezávislých skupin. V nich samých se mnohdy členové potýkají s nedorozuměním a rozvraty, navíc po smrti krále Ašóky buddhismus upadá a ke slovu se dostává opět bráhmanismus. Buddhismus se začíná dělit na více škol a také jako odpověď na potřeby laiků vzniká mahájána.

„Mahájánovní buddhisté počali označovat théravádu za hínajánu, čili Menší vůz, menší cestu. Théraváda se zdržovala jakéhokoliv vměšování se do politiky a její přístup k bráhmanismu, který byl dominantním náboženstvím, byl spíše umírněný. Naproti tomu mahájánovní buddhisté se přeli s bráhmany a aktivně se stavěli proti nim. Jejich názor byl ten, že buddhismus má být rozšířen po celé společnosti a ne praktikován jen mezi mnichy v kláštorech.“¹⁰

3.2 Druhé období

Druhé období trvá zhruba prvních pět set let našeho letopočtu. Z mahájány se v této době stává ucelený filozofický systém. Buddhova nauka se rychle šíří za hranice Indie. Přichází do východní Asie a začíná být ovlivněna „neindickým“ myšlením. Zatímco v prvních staletí se šíří théraváda „jižní cestou“ přes Srí Lanku a Bengálsko do Indočíny a Indonésie, mahájána se šíří „severní cestou“ přes Kašmír do střední Asie a Číny. Odtud jde pak ve 4. století do Koreje. Pro mahájánový buddhismus je typická nejen větší vstřícnost k náboženským projevům, ale i větší přizpůsobivost náboženským tradicím míst, kam pronikl.¹¹ Proto i dnes nemá takový problém se přizpůsobit západnímu prostředí.

Nauka tohoto období obrací pozornost k pravé podstatě a povaze věcí, což je považováno za rozhodující faktor pro vysvobození. Ideálním praktikujícím je

⁹ Srov. Küng, H.; Bechert, H. *Křesťanství a buddhismus*, s. 79.

¹⁰ Čerenda, J. *O počátku buddhismu*, s. 43.

¹¹ Srov. Vojtíšek, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 356.

bódhisattva, který je milosrdný, plný soucitu, touží po spáse všech bytostí a je na cestě k pravému buddhovství.

3.3 Třetí období

Třetí období bychom mohli datovat od roku 500 do roku 1000 n.l., kdy přichází další směry tantra a čchan. Toto období je charakteristické touhou po harmonii s kosmem, jako cestou k probuzení. Používají se k tomu magické a okultní metody. Ideální člověk praktikující buddhismus je ten, kdo žije v harmonii se světem a vším kolem něj. Dokáže pracovat s kosmickými silami a sám se sebou.

V této době Buddhismus dobývá Čínu, kde vznikají první střediska. V 6. století přichází z Koreje do Japonska, kde se známá čínská buddhistická škola čchan dále vyvíjí pod názvem zen. V 8. století se dostává do Tibetu, kde vzniká vadžrajána, která do sebe absorbuje učení hínajány, mahájány a severoindický tantrismus. Ve své domovské zemi Indii však začíná buddhismus ustupovat a ve 12. a 13. století tlakem islámu téměř zanikl.

3.4 Čtvrté období

Po prvním tisícletí se již v buddhismu nesetkáváme s další zásadní proměnou. Buddhismus se již nadále neobnovoval, ale jen přetrvával, a proto je možné shrnout posledních tisíc let do čtvrtého období. Čtvrté období je však také dobou, kdy se buddhismus dostává do západního světa.

4 Evropané začínají poznávat buddhismus

Frédéric Lenoir uvádí, že buddhismus do západního světa „infiltroval“ v postupných vlnách, v přesně stanovených časových úsecích, které se shodovaly s postupem moderní vědeckotechnické civilizace a procesem sekularizace na straně jedné a na straně druhé souvisejí s náboženským procitnutím nebo s návratem magického myšlení všech možných podob. Ke skutečnému proniknutí buddhismu na Západ dochází v polovině 19. století, díky „východní renesanci“, kterou uvedli do života romantikové jako protiklad k ideologii osvícenství a materiálního pokroku. Opravdovou součástí západního náboženského prostoru se stává však až začátkem 60. let 20. století, jako alternativní kulturou v přetechnizovaném světě.¹²

4.1 Starověk - první kontakty s asijskou moudrostí

„Je obtížné zjistit, kdy přesně začal proces šíření buddhismu do Evropy, je však jisté, že starověcí Řekové se dostali s asijskou kulturou do blízkého kontaktu především díky proniknutí vojsk Alexandra Velikého v roce 326 př.n.l do Indie a také díky hedvábné stezce, která umožňovala poměrně čilé obchodní kontakty s Asií.“¹³

Je jisté, že Východ na Západ vyvážel více, než Západ na Východ a nejednalo se pouze o hmotné zboží, ale i o myšlenky. I když byl vliv Východu jistý, nelze ho přeceňovat. Dodnes můžeme vidět stopy východního myšlení, které vedou od pythagoreismu, přes Platóna a stoiky dál. Navíc existují i písemné důkazy o určité znalosti Indie.

Mnohem složitější otázkou je, jestliže Řekové a později Římané znali indické nauky, znali i buddhismus? Odpovědi jsou různé. Na jedné straně se někteří domnívají, že Buddhismus je dokonce jakousi původní formou učení Ježíše Krista

¹² Srov. Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 18.

¹³ Conze, E. *Stručné dějiny buddhismu*, s. 155.

(jedná se především o široký proud esoterické literatury), jiní nevidí vzájemné ovlivnění obou kultur na poli náboženství jako významné.

Určitě zde existovala jistá symbióza obou kultur, například sochy Buddhy s řeckými rysy v obličeji a naopak sochy Apollóna se šťastným výrazem probuzeného. Dále je znám buddhistický text *Otázky Milindovi*, ve kterém je uveden dialog mezi buddhistou Nágasénou a řeckým králem Milindou. O kontakt obou náboženství se zřejmě postaral již zmíněný slavný indický císař Ašóka, který ve 3. př.n.l. století poslal do oblasti středozemního moře buddhistické misionáře, úspěchy těchto misionářů jsou ale sporné.

„Podle našich historických vědomostí je prvním ze starých Řeků, který uvádí Buddhovo jméno, ranný křesťanský teolog Kléménés z Alexandrie. *Mezi Indy*, napsal kolem roku 220 př.n.l. ve svých *Strómateis*, „jsou tací, kteří následují učení jistého Butty, jehož velká ctihodnost způsobuje, že je uctíván jako Bůh.“¹⁴

Dále také existují hypotézy, které uvádějí, že buddhistické mnišství, tedy způsob života mnichů, ovlivnilo židovské komunity esejců ve 2. století př.n.l. Další možné pronikání buddhismu na Západ můžeme spatřovat u židovského historika Josefa Flavia (1. století n.l.), který přináší zprávu i o tom, že někteří farizeové věří v reinkarnaci.

Pokud se ale posuneme na časové lince přibližně o dvě století dál, dostaneme se k manichejcům, jejichž zakladatel Mání se vypravil do Indie a výrazně zahrnul Buddhovo učení do svého synkretického systému. Na druhou stranu, se ale nezdá, že by buddhismus přitahoval lidi ze Západu. Například u svatého Jerolíma nalezneme jen jednu narážku na Buddhovo zázračné narození a několik vzácných zmínek o jeho jméně se vyskytuje v klatbách církevních autorit proti tezím manichejců. Takže i když jsou naše historické znalosti historicky omezené, jelikož se většina důležitých textů z doby starověku ztratila, je jasné, že buddhismus ovlivnil tehdejší Evropany jen pramálo. Mnohem víc zmínek z té doby je o bráhmanismu, než o buddhismu.¹⁵

¹⁴ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 27.

¹⁵ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 27.

4.2 Středověk - první cestovatelé

Jak už bylo řečeno v Indii buddhismus touto dobou upadá, v 8. a 9. století je vytlačen islámem a původním bráhmanismem. Zato je již dobře uchycen ve zbytku Asie a je tak největším asijským náboženstvím. I přes proslulost Buddhova učení v Asii, Evropané o něm mají stále jen mizivé informace. To je zapříčiněno zánikem obchodních a kulturních kontaktů mezi oběma světadíly a také díky nástupem silných muslimských říší. Tato situace trvá přibližně do 12.-13. století. Ani jedna ze zmíněných stran nemá motivaci druhou poznávat. V 9. století sice arabští cestovatelé sepsali několik zpráv o buddhismu v Indii a Číně, kde je Buddha líčen jako prorok a někdy i jako Stvořitel, ale v Evropě byly tyto texty přeloženy mnohem později.

Cesty na Dálný východ začaly znova narůstat ve 13. století, díky italským obchodníkům a křesťanským misionářům zvláště pak františkánům a jezuitům. Misionáři a papežští vyslanci jsou vysíláni do „neznámých“ končin především ze dvou důvodů. Prvním důvodem je všeobecně rozšířené přesvědčení, že někde v dalekém Orientu jsou křesťanské obce. Druhým důvodem pak jsou válečné úspěchy Mongolů a touha uzavřít s nimi spojení, aby se zabránilo šíření islámu. V polovině 13. století je papežem vyslán k tatarským vládcům františkán Giovanni da Piano Carpiny. Po svém návratu podává svědectví o jejich hluboké náboženské toleranci. Na chánově dvoře podle nich žijí v souladu muslimové a nestoriáni, možní původci příběhů o křesťanských společenstvích na Východě. Vládci však upřednostňují jakési tibetské náboženství.

„První zmínku o Tibetu přináší ve svém cestopise františkánský bratr Oldřich z Pordenone (1286-1331). Oldřich, někdy také zván Čech po otci, který sloužil ve vojsku Přemysla Otakara II., vykonal v letech 1316-1330 cestu jako papežův vyslanec na dvůr Velkého chána. Jeho cestopis vyšel také v českém překladu pod názvem *Popis východních krajů světa* (1962).“¹⁶

„Po něm se vydá k chánovi několik emisarů vyslaných papežem nebo králem Ludvíkem IX. (Ludvíkem Svatým). Jeden z nich, Vilém Rubruk, je autorem

¹⁶ Rozehnalová, J. *První misionáři v Tibetu*, <<http://www.tibinfo.cz/clanek.php?id=442>>.

popisu tibetských mnichů, který se lidem na Západě dostal jako první. „Zdá se mi, jako bych viděl duchovní z naší země. Všichni mají oholenou hlavu a vousy. Na hlavách nosí mitru z papíru. Zachovávají slib čistoty a v jednom klášteře je jich sto nebo dvě stě. Když vejdou do chrámu, posadí se do dvou lavic, nechají hlavu odkrytou, velmi tiše čtou a zachovávají naprosté ticho... Několikrát jsem se pokusil přimět je, aby promluvili, ale nikdy se mi to nepodařilo.“¹⁷

Ve 14. století se pak Západ může konečně dozvědět něco o samotném Buddhovi. Zprávy o něm přináší známý cestovatel Marco Polo, který se setkal zřejmě se všemi formami buddhismu, nenašel však mezi nimi souvislosti, které by ho přivedly k názoru, že všechno pochází původně od jím tolik obdivovaného Gautama Buddha. Každopádně podává svědectví o životě mnichů a dokonce o Buddhově životě, se kterým ho seznámili cejlonští mniši. I když v popisu Buddhova života chybí některé události a jiné jsou zase zkomolené, je to až do 17. století jediný popis Buddhova života, který je v Evropě publikován. V tomto popisu je též zřetelný vztah Marca Pola k tomuto svatému, jak ho sám označuje. Uvádí, že Buddha žil mnoho životů, byl nejlepším člověkem na světě, lidé o něm dokonce říkají, že je Bůh, žil ctnostným a trpným životem, jako kdyby byl křesťan. V pozadí Polova popisu stojí podobnost Buddha s Ježíšem Kristem, což bylo šokující a budilo velký zájem čtenářů jeho úspěšného cestopisu.

4.3 První představy Evropanů o Tibetu

I když záplava nejrůznějších legend a příběhů o Tibetu jako pohádkové zemi plné lidí s nadpřirozenými schopnostmi naplno zaplaví západní svět až v počátku 19. století, už ve středověku se buduje obraz Tibetu jako obdivuhodné země.

Tibet Evropany přitahoval už od počátku nejen svou tajemností a magičností, ale i představou tibetského buddhismu jako „zdegenerovaného“ křesťanství. Tibet pro ně byla ztracená země křesťanského krále a kněze Jana, jehož následovníkem je dalajlama. Navíc hypotéza o hlubokých podobnostech mezi „lamaismem“

¹⁷ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 39.

a katolicismem má svůj původ u již zmíněného Viléma Rubruka, který do sice Tibetu nikdy nevstoupil, ale setkal se s tibetskými lamy.¹⁸

„Tibet, horský a těžko přístupný kraj se stal pro Evropany zhmotněním snu o tom nejnádhernějším světě: misionáři sem přicházejí hledat tajemné křesťanské království, obchodníci zlato a drahé kamení, mystikové moudrost, kterou na Západě najít nelze, dobrodruzi to vše dohromady a ještě něco navíc.“¹⁹

Ve svědectvích cestovatelů do Tibetu se objevovalo pár hlavních témat. Jedním z nich byl kanibalismus, kdy děti na znamení úcty ke svým rodičům je po jejich smrti sní. Prý od toho již upustili, ale stejně si z lebek svých rodičů zhotovují misky na pití. Zato je ale tato země plná zlata, a každý kdo ho potřebuje si ho jednoduše vyhrabe v zemi. Velkým tématem je i úplná sexuální svoboda, která v Tibetu panuje. Než se žena provdá, měla by mít totiž několik sexuálních partnerů. Nejvýznamnějším tématem jsou zřejmě mimořádné schopnosti tamních mágů a kouzelníků, kteří dokonce dokážou ovládat počasí a číst lidem myšlenky.

Je jasné, že i když jsou tyto představy poněkud přehnané, některé se o několik století znovu vynoří a tak dají vyprávění o zázračných schopnostech lámů podnět ke vzniku mysticko-esoterické literatury a zprávy o sexuální volnosti budou znova lidi ze západního světa udivovat v podobě tantrických praktik.

4.4 Novověk - misionáři směřují do Asie

V druhé polovině 14. století je v důsledku pádu mongolské říše zneprůchodněna cesta do Orientu na dobu padesáti let, než bude objevena cesta přes jižní Afriku. První misionáři se do zemí orientu vydávají až v 16. století, kdy jsou zřejmě zapomenuty poznatky předchozích cestovatelů.

Jedním z prvních misionářů byl jezuita Michal di Ruggieri, který se do Tibetu vydal v roce 1584. Právě on začal rozlišovat mezi „modlářskou“ a „ateistickou“ podobou buddhismu, tedy mezi učeneckou naukou, pojímanou jako „atheistickou“, a lidovou vírou, redukováně chápanou jako soubor pověr.

¹⁸ Srov. Brechtová, E. Formování a proměny obrazů buddhismu ve Francii. *Religio*, s. 230.

¹⁹ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 47.

Misionáři měli tendenci zajímat se spíše o učenecý rozměr buddhismu, jelikož byli většinou přijati oficiálně, a pohybovali se tedy v blízkosti klášterů. Z toho důvodu se vedle interpretační linie vnímající buddhismus jako „zdegenerované“ křesťanství začal objevovat i jeho jiný výklad, totiž jako ateistického náboženství, náboženství prázdnoty a pesimismu.²⁰

Misionáři směřovali i do jiných zemí, například František Xaverský se vydává do Japonska a o své cestě tvrdí, že ho vede jen láska k Pánu a tak jde vyhlásit válku démonům zla. František Xaverský a další misionáři však neuměli jazyk domorodců a neznali historii jejich náboženství, takže dialog mezi oběma stranami nebyl jednoduchý a Buddhismus byl často nepochopen a v některých případech dokonce očerňován.

„Někteří z nich si nicméně postupem času uvědomují důmyslnost buddhistických nauk. Je to například Cosme de Torres, jenž neskrývá svůj obdiv pro hlubokomyslnost zenových mistrů. „Bez zvláštního přispění našeho pána jim nemůžeme dokázat, že se mýlí, neboť jsou to lidé oddávající se dlouhým meditacím a kladoucí otázky, na něž by ani takový Tomáš Akvinský nebo Duns Scotus nedokázali těmto věřícím lidem odpovědět takovým způsobem, aby je přesvědčili. Toto upozornění nebylo však Evropany vyslyšeno, ti se totiž pramálo starali o to, aby nové formy náboženského myšlení objeveného misionáři studovali do hloubky.“²¹

Od 17. století se situace postupně začíná měnit, první serióznější práce jež obsahují alespoň úseky buddhistických textů jsou od protestantských misionářů. Tak je postupně objevována bohatost buddhismu a postoj k němu se posouvá do pozitivnější roviny. O něco později se pak objevuje myšlenka, že mezi různými formami onoho známého asijského náboženství je určitá souvislost, i když samotný název „buddhismus“ pro různé buddhistické kultury se objevuje až ve dvacátých letech 19. století.

²⁰ Srov. Brechtová, E. Formování a proměny obrazů buddhismu ve Francii. *Religio*, s. 230.

²¹ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 52.

4.5 **Křesťanští misionáři v Tibetu**

I přes to, že buddhistické nauky Dálného východu moc na Západě nezaujaly, Tibetský buddhismus, opředený magickými legendami, se těšil velkému zájmu. Evropané jsou fascinováni tajemstvím této země a navíc je stále živá představa příbuznosti buddhismu s křesťanstvím.

V roce 1640 rakouský jezuita Johanes Gruber proniká do Lhasy. Díky němu se opět probouzí zájem západní veřejnosti o Tibet. Gruber totiž vyhotovil pečlivý popis města a popisuje i osobu a činnost pátého dalajlamy.

Jistý vliv na vnímání tibetského náboženství v Evropě měli dva další misionáři. Byl to kapucín Orazio della Penna, který sestavil tibetsko-italský slovník a jezuita Ippolito Desideri, který napsal knihu o tibetském náboženství. Kvůli ústřední roli lámů v tomto náboženství ho misionáři nazývají „lamaismus“.

V 18. století pak různá náboženství Dálného východu slouží osvíceneckým filozofům, jako zbraň proti katolické církvi a jejímu nároku na jedinou pravdu. Navíc se dokonce opět a znova objevují smělé názory o provázanosti buddhismu s křesťanstvím popřípadě řecko-římskou mytologií.

Někteří misionáři stále doufají v objevení království knížete Jana, což byl případ i lazaritských kněží Josefa Gabeta a Evarista Huca, kterým se jako jedním z mála podařilo proniknout v 19. století do Tibetu a Lhasy. Huc sepsal vzpomínky o svém putování. Tento cestopis, jenž byl poprvé publikován v roce 1850, měl obrovský úspěch. Huc a Gabet se řadili po bok těch, kteří se v „lamaismu“, tomto „dábelském náboženství“, jež přes to obdivovali, snažili odhalit křesťanské kořeny. Hucův cestopis nerozšiřoval pouze zástup těch, kdo spatřovali hluboké podobnosti mezi katolictvím a buddhismem, ale je také textem, který přejímá a plně navazuje na stereotypní vidění Tibetu jako fantastické tajemné země.²²

Velká část členů *Společnosti zahraničních misí* se domnívala, že pokud se jim podaří obrátit obyvatelé Tibetu na katolickou víru, mohla by se odtud šířit po celé Asii a tak Řehoř XVI. vyhláší pro Tibet apoštolský vikariát. Snaha katolické strany však neuspěla. Misionáři se střetli s tvrdým odporem lamů a tak se mění

²² Srov. Brechtová, E. Formování a proměny obrazů buddhismu ve Francii. *Religio*, s. 230-231.

pohled křesťanů na Tibet a jeho náboženství. Již nejsou vyhledávány spojitosti mezi buddhismem a křesťanstvím. Buddhismus je shledán jako modloslužebnictví a mravy tamních lidí a duchovních nanejvýš pochybné. Padají představy o ctnostných vzdělaných lamech a jejich toleranci k jiným náboženstvím.

I přes tento diskreditující obraz Tibetu a jeho náboženství, neutuchá zájem lidí ze Západu o tento zvláštní kraj. Obliba tohoto tématu souvisela také s rozvojem střední vrstvy. Jejíž příslušníci pobývali jako badatelé a obchodníci v Asii, což se pak následně odrazilo v postupném komplexnějším vnímání východních kultur a náboženství. Obraz buddhismu se začal značně proměňovat. Podstatný vliv na to měly dvě okolnosti. Jednou byl rozvoj vědecké orientalistické tradice a druhou je přeměna samotné západní civilizace, která s sebou přinesla ideál laicizace a sekularizace, jež se projevil ve zdůrazňování buddhismu jako nedogmatického, atheistického náboženství, které staví na zkušenosti nikoli na víře.²³

²³ Srov. Brechtová, E. Formování a proměny obrazů buddhismu ve Francii. *Religio*, s. 233.

5 Revoluce v chápání asijských náboženství

Přelom 18. a 19. století znamená jakousi revoluci v chápání asijských náboženských systémů, což je dáno pádem jazykové bariery. Přelom začíná když Anquetil Duperron vydává v roce 1771 posvátnou knihu mazdaismu *Zend - Avestu*. V roce 1784 pak William Jones překládá pro hinduisty zásadní dílo *Bhagavadgíta*. A překladů dále přibývá.

Jsou zveřejněny první studie o Buddhovi, kde se objevuje slovo buddhismus, takže se stává vymezeným předmětem poznávání. Je vynaloženo značné překladatelské úsilí, které již dříve započali misionáři.

„Jedním z těch, které tyto informace zaujaly, byl Alexandr Csoma de Kőrös (1784-1842), který bez jakýchkoliv prostředků odjel do Asie hledat prastaré kořeny maďarského národa. Výsledkem jeho cesty bylo mimo jiné první kvalitní učebnice tibetské gramatiky a tibetského-anglický slovník. Jeho činnost byla oceněna i buddhisty - v roce 1933 byl oficiálně prohlášen za bódhisattvu japonského šin-buddhismu.“²⁴

„Po dobu téměř sta let je intelektuální Evropa zaplavena ohromnou přílivovou vlnou orientalismu. Orientem se inspiruje většina spisovatelů, básníků, i filozofů. Toto nadšení má u různých autorů a v různých prostředcích rozličnou podobu i intenzitu. Avšak mezi koncem 18. století a druhou třetinou 19. století proniká orient do mysli téměř všech Evropanů, určuje různé módy, zaplňuje časopisy, inspiruje k mnoha odborným publikacím a studiím.“²⁵

²⁴ Lužný, D. Stručné dějiny buddhismu na Západě. In Conze, E. *Stručné dějiny buddhismu*, s. 156-157.

²⁵ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 65.

6 Proniknutí buddhismu na Západ

Jak jsme viděli v předchozích kapitolách, již od počátku našeho letopočtu se lidé z Evropy setkávali s asijským náboženským myšlením. V průběhu dějin na Západ pronikaly různorodé informace o vyznavačích buddhismu. Ke skutečnému proniknutí buddhismu na Západ došlo až v polovině 19. století, díky „východní renesanci“. Romantikové viděli v orientu protiklad k ideologii osvícenství a materiálního pokroku. Během několika desetiletí bylo přeloženo mnoho spisů včetně starobylého buddhistického kánonu a mahájánových spisů, tyto překlady konečně dovolují vnímat buddhismus jako celek.

Prvním Evropanem, který byl schopný docenit obrovský rozsah buddhistické kultury byl Eugen Burnouf (1801-1852), který díky své znalosti sanskrtu, páli a tibetštiny byl schopen překlada *Lotosové sútry*. Jeho velkým příspěvkem byl také *Úvod do studia indického buddhismu*. Obě tato díla otevřela cestu k buddhismu právě tak badatelům, jako amatérům.²⁶

Buddhismus ani v této době nepřestává lidi ze Západu „trápit“ svými „křesťanskými rysy“. Již dříve si cestovatelé všimli podobnosti rituálů způsobů klášterního života, poutí atp. Nyní je propojována láska *agapé* se soucitem *mairtrí*. Buddha a jeho reformace bráhmanismu je spojována Luterovou reformací. Na druhou stranu, jindy bývá buddhismus stavěn přímo proti katolictví a tak se porovnání náboženství se stává ostrou polemikou. „Polemiky se odehrávají zejména ve Francii, katolické zemi, kde je právě završena roztržka mezi stoupenci a odpůrci římskokatolické církve, která je zuřivě nepřátelská vůči vědeckému a liberálnímu vývoji ve společnosti. „Rozchod mezi dvěma světy, dvěma společnostmi a dvěma mentalitami se zdá být úplný a nezvratný,“ píše René Rémond. Katolická církev reprezentuje minulost, tradici, autoritu, dogma, zákazy. Rozum, svoboda, pokrok, věda, budoucnost a spravedlnost stojí na opačné straně.“²⁷

²⁶ Srov. Lowenstein, T. *Buddhova víze*, s.150-151.

²⁷ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 84-85.

6.1 *Buddhismus a filozofové*

„K probuzení zájmu o myšlenkové bohatství buddhismu přispěl podstatně filozof Arthur Schopenhauer (1788-1860). Buddhismus je pro něho nejlepším ze všech myslitelných náboženství. Poukazoval na podobnost své vlastní filozofie s Buddhovým učením, přičemž přikládal váhu konstatování, že ke svým poznatkům dospěl zcela nezávisle. Schopenhauovo učení není sice zcela totožné s Buddhovým, ale mnoho z něho se nám jeví jako jakýsi buddhismus, nedomyšlený až do konce.“²⁸

Právě Schopenhauer a jeho kniha *Svět jako vůle a představa* a již zmiňovaný orientalista Eugen Burnouf, se zasadili o obraz buddhismu coby pesimistické filozofie. Pod tímto vlivem pak Fridrich Nietzsche přinesl představu jakéhosi „buddhistického nihilismu“, která se stala všeobecně přijímanou. V tomto duchu vnímal buddhismus i Ernest Renan, který viděl v Buddhově učením „nejbeznadějnější učení nicoty, které kdy existovalo“.²⁹ Na učení o buddhismu, jako beznadějněho učení, navázali umělci a intelektuálové jako Richard Wagner, Ralh W. Emerson a Henry D. Thoreau.

S takto pesimisticky laděnou představou o buddhismu se můžeme setkat dodnes. Souvisí to s naukou o tom, že vše je strast a s naukou o prázdnotě *śūnyatá*, neboli „stav bez já“. Buddhistické texty popisují, že interpretace nihilismu, která popírá příliš mnoho není správná. Buddhismus nepopírá ani konvenční existenci reality. Onen „stav bez já“ je jen samotná podstat reality, která ukazuje vzájemnou provázanost a vzájemnou závislost všeho ve vesmíru.

6.2 *Nový obraz buddhismu*

Po roce 1875 se mění obraz buddhismu. Po etapě „pesimistického buddhismu“ přichází obraz buddhismu, který není postavem na rozumu a atheismu, ale je blíže lidové zbožnosti. Obrací se na sny, emoce a znovu se do popředí dostává mýtus o magickém Tibetu. Tento přelom je dán především dvěma událostmi. Je to

²⁸ Küng, H.; Bechert, H. *Křesťanství a buddhismus*, s. 163.

²⁹ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 117.

především vnikem známé *Theosofické společnosti* a vydáním knihy *The light of Asia*.

Poema *Světlo Asie* od anglického novináře Edwina Arnolda (1832-1904) měla neuvěřitelný úspěch. Byla vydána v roce 1879 a ve stejném roce vyšlo i vydání druhé. Vyšla i u nás a to v roce 1906. Sir Arnold touto knihou přivedl řadu lidí ze Západu ke studiu buddhismu a navíc podnítl i snahy obnovit buddhismus v Indii. Dva roky po vydání této úspěšné knihy v Londýně vznikla organizace *Páli Text Society*, která vydala mnoho dalších významných textů a působí dodnes.

Další překlady jsou vydávány i v Německu, kde Hermann Oldengerg, který se dá spolu s T. W. R. Davisem považovat za zakladatele moderní buddhologie, zpřístupňuje čtenářům svět ranného buddhismu knihou *Buddha, Jeho život, učení, společenství* (1881). „Toto dílo mělo zásadní vliv na vídeňského rodáka K. E. Neumanna (1865-1915), který čtenářům zpřístupnil velkou část pálijského kánonu. Dílo K. E. Neumanna bylo důležité také pro počáteční fáze buddhistického dění v českých zemích, protože především z jeho překladů čerpali své znalosti první čeští buddhisté“³⁰

O něco později se velice výrazným německým buddhistou stává Nyanatiloka (1878 - 1957), který ač vychován v katolické rodině, odjíždí do Asie, kde se stává mnichem a později se proslaví několika texty z nichž nejznámější je *Slovo Buddhovo*.

V těchto letech vychází knihy o buddhismu i v Americe. Bestsellerem se stalo *Buddhovo evangelium* (1894) od Paula Caruse, který se tak snaží sjednotit všechna velká náboženství, především buddhismus s křesťanstvím.

V Západním světě přibývá knih věnovaných buddhismu. Obecně se dá říct, že buddhismus šíří v Evropě sami Evropané díky rozsáhlé publikační činnosti. Jiná situace je však v Americe, kde šíření buddhismu napomáhají spíše přistěhovalci a níže zmíněná *Theosofická společnost*, která ale předává jakousi esoterickou formu Buddhova učení.

³⁰ Lužný, D. Stručné dějiny buddhismu na Západě. In Conze, E. *Stručné dějiny buddhismu*, s. 159.

Theosofická společnost má zásadní význam pro šíření buddhismu na Západě a v Americe především. Přední postavou této společnosti je Helena Blavatská (1831-1891), která pochází z ruského rodu s tradicí pěstování esoterických nauk. Už jako dítě byla známá jako „médiu“, po sňatku a rychlém odloučení od manžela a po dlouhém období, kdy jak sama uvádí, intenzivně sbírala duchovní moudrost se projevila na veřejnosti (1873). Nikdo však přesně neví, co dělala v tom dlouhém období, než se stala známou. Sama Blavatská tvrdila, že pobývala 7 let v Tibetu, důkazy z jiných zdrojů pro to nejsou. Je však je jisté, že s několika přáteli zakládá v New Yorku *Theosofickou společnost* (1875). Pobočky této společnosti se rychle rozšířily po anglicky mluvícím světě, k němuž je třeba připojit i koloniální Indii, kam se Blavatská se svými spolupracovnicemi přesunula a tak se přesídlilo i ústředí *Theosofické společnosti*. Úspěchy v Indii byly však náhle ukončeny skandálem, Blavatská se ocitla ve vážném podezření, že důkazy o svých nadpřirozených schopnostech získala podvodem a následujícího roku se raději přesídlila do Londýna, kde se věnovala hlavně psaní.³¹

Po smrti Blavatské vedení přebírají Jaudge a Besántová, ta poté zapříčiní Jaudgův odchod a ve společnosti dochází ke schizmatu. Společnost pod vedením Besántové se snažila o renesanci indického náboženství a kultury, ale utrpěla několik dalších rozkolů a po smrti Besántové přestává hrát významnou roli.

Tato společnost badatelů v duchovních vědách, byla spíše náboženskou organizací, která hledala způsob jak spasit sebe i lidstvo. Blavatská za zdroj všeho náboženství považovala bráhmanismus a buddhismus. Také uvažovala o evoluci jako posloupnosti duchovního poznání stále znovu rodících se bytostí. Právě ona také zpopularizovala mýtus o Tibetu, jako zázračné a magické zemi. Její učení bylo natolik úspěšné, že mělo v 60 zemích světa přibližně 30 tisíc členů.

„Kromě nesporného podílu na navázání dialogu mezi Západem a Východem se *Theosofické společnosti* přikládá významný vliv na esoterické obrození na konci druhého milénia, tedy na hnutí Nového věku“.³²

³¹ Srov. Vojtíšek, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 228.

³² Vojtíšek, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 230.

7 První konvertité a propagace buddhismu

Již na konci 19. století přijímají útočiště u Buddha snad dva první lidé ze Západu a ve 20. století je následují další konvertité. Tito první buddhisté přijímající útočiště jsou již zmiňovaná Helena Blavatská (1868-1969) a její spolupracovník Henry Olcott. Po jejich vzoru se snažilo mnoho lidí pracovat na obnově buddhismu a propagovat „moderní buddhismus“. Jednou z těchto lidí byla Alexandra David - Neelová. Podařilo se jí proniknout do Tibetu, setkala se dalajlamou, jehož mimořádná přízeň jí umožnila přístup k pokladům vědění v tibetských kláštorech. Jejimi učiteli byli nejen ctihodní lámové, ale i poustevníci, s nimiž se setkala na svých mnohaletých pěších poutích Tibetem, křížem krážem.³³

Doprovázela ji mladý láma Jongdän, se kterým se pak i vrátila do Francie, kde však zanedlouho zemřel. Její cestopisy se staly bestsellery, byly přeloženy do několika jazyků a jsou dodnes znovu a znovu vydávány. Tibet je zde opět představován jako země zázraků, kde žijí mystikové, kteří umějí ovládat počasí, lámové čtoucí myšlenky, a pod. Význam Neelové na „zdomácnění“ buddhismu ve Francii je nezměrný.

Řadu čtenářů si také získal zmíněný konvertita theosof Henry Steel Olcott, který ve svém *Buddhistickém katechismu* (1881) píše o dokonalém souladu buddhismu a zdravého rozumu či moderní vědy. Odmítá buddhismus jako náboženství, považuje ho totiž pouze za mravní filozofii.

Na buddhismus začíná být pohlíženo dvěma způsoby, jeden je jak Olcott uvádí v souladu s racionálním rozumem a tak je ostatně viděn někdy i dnes. Na druhé straně je to náboženství neobyčejných lidí se zvláštními schopnostmi a může tak Západ zachránit od materialismu. Oba pohledy však ukazují, že je buddhismus „lepší než křesťanství“. V prvním případě buddhismus neodporuje čistému rozumu a v případě druhém se díky buddhismu může Západ navrátit k čisté spiritualitě, ne však k zdiskreditovanému křesťanství.

³³ Srov. David - Neelová, A. *Mystikové a mágové Tibetu*, s. 7.

„11. září 1893 začíná v Chicagu světový náboženský sněm. Tuto velkou mezináboženskou událost, která je první svého druhu v moderní éře, zorganizovali liberální křesťané s aktivní podporou *Theosofické společnosti* při příležitosti *Světové výstavy* v roce 1893. Jeho cílem bylo podpořit náboženskou toleranci a bratrství, upozornit na shody mezi různými náboženstvími a moudrostí na celém světě. I přes to, že se katolická církev odmítla zúčastnit, měla tato událost u veřejnosti a v médiích úspěch, především však znamenala významnou etapu v propagaci východních náboženství na Západě.“³⁴

Dva hlavní představitelé buddhismu na chicagském sněmu byli Šaku Soén, opat zenové školy Rinzai a mladý cejlonský buddhista Anágarika Dharmapála, který zůstal ve Spojených státech a pořádal řadu přednášek v různých městech. „Nepochybně poprvé na americké půdě několik osob „nachází útočiště“ u Buddhy, v dharmě a sanghze.“³⁵

V roce 1950 nastal zenový boom, což byl do té doby v Americe největší příliv buddhistického učení. U této události byl zenový laik Teitaró Suzuki, žák Shaku Soiena a Alan Watts, episkopální kněz, který byl velkým propagátorem východních náboženství.³⁶

Suzuki se stal významným představitelem zenu. Byl přítelem takových osobností moderního myšlení, jako byli psychologové C.G. Jung, E. Fromm, teolog T. Merton, či jeden z předních buddhologů 20. století Edward Conze. V jistém smyslu se dá říci, že všichni západní badatelé, kteří se zabývají východoasijským buddhismem, jsou Suzukiho žáky, ať už přímými nebo nepřímými.³⁷

Ve 20. století si východní moudrost našla cestu na Západ i díky bojovým uměním a józe. Do Francie přichází hathajóga, jejíž první škola je otevřena v roce 1945. S džudem se pak mohou setkat obyvatelé Francie již od roku 1889, ale ve známost širšího okolí přichází bojová umění až o téměř 60 let později. Ještě

³⁴ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 164.

³⁵ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 65.

³⁶ Srov. Seager, R. *Buddhism in America*, s. 40.

³⁷ Srov. Blahůšek, J. *Suzuki a počátky zenu na Západě. Dingir*, s. 2.

oblíbenější se pak stává karate, které se dostalo na Havajské ostrovy a odtud se po druhé světové válce se rychle šířilo do Ameriky. Velký úspěch mělo též aikido, které bylo uvedeno ve Francii v roce 1951.

7.1 Zakládání buddhistických organizací v Evropě

Zatímco buddhistický život v Asii vycházel vždy se sanghy, představa evropské klášterní komunity byla až do sklonku šedesátých let skoro nemyslitelná. Tehdy nastává zlom s vpádem východní duchovnosti do evropského podvědomí. První komunity tedy vyrostly v šedesátých letech, ale ke své konsolidaci hnutí potřebovalo několik roků.³⁸

V Evropě se významným propagátorem Buddhovy nauky a především meditační praxe stává výše zmíněný Dharmapála, který roku 1925 zakládá britskou společnost *Mahábódhi*. Silně mimo jiné ovlivnil Brita Gordona Douglase, který se stal buddhistickým mnichem a to pravděpodobně v roce 1899 a zanedlouho na to zemřel. O jeho životě toho moc nevíme a tak je často jako první buddhistický mnich ze Západu uváděn Allan Bennet, který byl ordinován v Barmě roku 1901. Zaměřoval se na propagaci buddhismu ve Velké Británii, kde založil *Buddhistickou společnost Velké Británie a Irska* (1907), společnost ale zanedlouho zanikla.

Vedení *Buddhistické společnosti Velké Británie a Irska*, se poté ujal zakladatel anglické theosofické lóže Christmas Humphreys, který jí přeměnil na *Buddhistickou společnost*. Tato společnost začala vydávat časopis *The Middle Way*, který získal oblibu u širokého okruhu lidí, a tak se Humphreys stal významným propagátorem buddhismu v Británii.

Později také britka Jiyu Kennettová, která žila dlouho v Asii, kde se stala mistryní zenu školy Sótó, založila kláštery v Británii i Americe. Roku 1985 pak vytvořila *Řád buddhistických mnichů*, jako mezinárodní organizaci, která sdružuje kláštery a meditační skupiny.

³⁸Srov. Lowenstein, T. *Buddhova vize*, s.154.

V Londýně také vyšla kniha, která si okamžitě získala řadu čtenářů a to *Třetí oko* (1956) od Lobsanga Rampy, která má i přes autorovo znalost tibetské kultury a náboženství esoterický nádech.

Velkou popularitu v Německu pak měla *Společnost starého buddhismu*. Jejím zakladatelem byl Karel Seidensrücker a k němu se přidal Georg Grimm. Oba byli přesvědčeni, že objevili pravou a původní formu buddhismu. Jejich společnost se ale stala poněkud sektářskou. Společnost zanikla po smrti zakladatelů.

Úspěšné meditační a vzdělávací centrum v Německu však založil Paul Dahlke pod názvem *Buddhistický dům* v roce 1924.

Ve Francii se po vzoru A. Neelové starají o šíření buddhismu především ženy. Američanka M. Lounsberyová odchází do Paříže a zakládá úspěšnou *Společnost přátel buddhismu*. Společnost je velmi aktivní v meziválečném období, kdy dokonce vydává časopis, který otevřený všem buddhistickým směrům s názvem *Buddhistické myšlení*. Před válkou pak společnost zaniká a nahrazuje ji *Theosofická společnost*, jejíž role při infiltraci buddhismu do Evropy byla významná.

Ve Francii a postupně i v dalších místech Evropy vzbudil pozornost japonský buddhista Taisen Deshimaru, který od roku 1967 založil po Evropě více než sto zenových dódžó, tedy prostor pro cvičení zazenu. Pro mysl Francouzů, jež je myslí racionální, velkomyslných a svobodných idejí oproštěných od všech pout, měl a má buddhismus díky své jasnosti, vyrovnanosti a důstojnosti jistě velkou přitažlivost.³⁹

V těchto letech (1966) Adžán Sumédhó v Londýně založil malý théravádový klášter. V roce 1981 pak vznikla do dnes fungující *Anglická sangha* (první théravádská mnišská obec západních buddhistů) a o tři roky později vzniklo centrum *Amaravati*, které je určeno pro mnichy, mnišky i laiky.

Podle Michaela Jordana byl do roku 1991 vůdčí postavou v šíření Buddhismu v Evropě tibetský mnich, známý mistr meditace Dilgo Khjence rinpoče, jeden z nejvýznamnějších mistrů Ňingmapy, školy tibetského buddhismu. Ten také

³⁹ Srov. Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 167.

vydal řadu knih z nichž u nás vyšly *Poklad v srdci probuzených* a *Nebojácny soucit*.

Již bylo řečeno, že buddhismus se do Evropy dostával díky Evropanům samým. Za hlavní aktéry tohoto procesu bývá považována Anglie a Německo. Luboš Bělka však uvádí, že Buddhistické učení se do Evropy nešířilo pouze těmito dvěma cestami, ale přinejmenším třemi. Tou třetí cestou bylo podle něj již v 19. století Rusko a evropská území, která spadala pod carský vliv, především Pobaltí. Jednalo se o severní buddhismus - lamaismus.⁴⁰

Dharma tak přichází do Evropy přes Estonsko, kde byl prvním šířitelem nauky Karlis Tennisons (1873-1962), který působil i v Litvě a Lotyšsku. S akademickou orientalistikou je spojeno jméno L. Mälla s jehož pomocí se v Tartu pořádaly přednášky o Buddhově učení. V roce 1988 vzniká *Estonská orientalistická společnost*, která vydává svůj měsíčník a spolupracuje s kolegy z „buddhistických zemí“ v zahraničí. Také vznikl *Institut mahajány*, který především organizuje návštěvy zahraničních učitelů a přednášejících. O úspěchu buddhismu svědčí, i tisíce lidí, kteří vítali čtrnáctého dalajlamu, když v roce 1991 Estonsko navštívil.

7.2 Zakládání buddhistických organizací v Americe

„Poněkud jinou podobu mělo konstituování buddhistických organizací a šíření buddhismu obecně ve Spojených státech amerických. Zde, narozdíl od Evropy, sehrálo klíčovou roli přistěhovalectví, především z Japonska a Číny. První buddhistická organizace v USA, *Buddhistická misie Severní Ameriky*, byla tedy určena především pro japonské přistěhovalce. Vznikla v San Francisku roku 1899 a značnou dobu hrála roli etnického střediska. Tato organizace změnila v roce 1942 název na Buddhistické církve Ameriky a je dnes největší americkou organizací japonské tradice džódó šinšú, založené na uctívání buddhy Amidy (Amitábhy).“⁴¹

⁴⁰ Srov. Bělka, L. Buddhismus v Estonsku. *Religio*, s. 89.

⁴¹ Lužný, D. Stručné dějiny buddhismu na Západě. In Conze, E. *Stručné dějiny buddhismu*, s. 163.

V Severní Americe má buddhismus dva hlavní okruhy stoupenců. Jsou to čínské, japonské a jihovýchodněasijské komunity s chrámy v amerických městech, kde je buddhistická praxe často založená na různých formách dharmy Čisté země (ta nabízí únik z cyklu zrození vírou ve zbožštělého Buddha). Druhý hlavní okruh tvoří američtí a evropští buddhisté a jejich orientální mistři meditace.⁴²

7.2.1 Zenový buddhismus

Jak již bylo řečeno, zen se již s úspěchem představil americké společnosti na *Světovém parlamentu náboženství* v Chicagu (1893) a následnými přednáškovými turné více učitelů. Zde začíná bohatá tradice šíření zenového buddhismu v Americe.

Asimilace zenu zde měla dvě podoby. Ta první klade důraz na práci, meditaci a disciplínu. Je reprezentována buddhistickými středisky a učiteli jako je například Njógen Senzaki, který se pokouší spojit japonský zen s americkým pragmatismem, Sokej-anem - zakladatelem *First Zen Institute of America* v New Yorku či Taizanem Maezumim - zakladatel *Zen Center of Los Angeles*. Druhá podoba zenu je poněkud rozvolněnější a je spojena s uměním a uměleckou revoltou, někdy je označována jako beatnický zen. Tento směr zformovaný především Allanem Wattsem hledal paralelu mezi náboženskou tradicí Východu a Západu. Vznikají literární díla jako román Jacka Kerouacka *Dharmoví tuláci*, nebo bestseller M. Pirsiga *Zen a umění údržby motocyklu*.

V USA se také rozšířila Ničirenova škola a to hlavně díky japonským imigrantům a vojákům, kteří se vraceli z Japonska domů, po druhé světové válce. Buddhistický mnich Ničiren byl jednou z nejvýraznějších postav japonského buddhismu. V jeho nauce je zásadní opakovat formule *Lotosové sútry* což může lidstvo zachránit před zkázou. Tento kontroverzní učitel se dokonce snažil přesvědčit japonskou vládu, aby zrušila ostatní školy buddhismu, protože jen ta jeho je pravá. Jeho školy dnes jsou Ničiren sú, Ničiren šošú, Sóka gakkai a další.

⁴² Srov. Lowenstein, T. *Buddhova vize*, s.158.

Později, roku 1972 přichází do USA reprezentant korejské varianty zenového buddhismu mistr Seung Sahn a zakládá chrám pro svou školu zenu Kwan Seum Bosal Um, která je dnes známá pod zkráceným názvem Kwan Um a má dnes více než 60 center po celém světě.

7.2.2 Tibetský buddhismus

I když přibližně do poloviny 20. století projevoval Západ zájem především o théravádový buddhismus, byl v povědomí i „lamaismus“ díky mýtu o magickém Tibetu. Dlouho se tak v Západním světě formoval jakýsi dvojník Tibetu, který dnes již žije svým vlastním životem.

V současné době je v západním světě zřejmě více buddhistů, kteří jsou vyznavači právě Tibetského buddhismu. „Je zajímavé, jak rychle se tibetský buddhismus zabydlel v západní kultuře. Z velké části je to dáno imaginativností této velmi synkretické a archetypální podoby buddhismu. Dnes působí na Západě řada středisek, která se hlásí k odkazu různých tradic tibetského buddhismu. V počátcích tohoto boomu stojí dva lámové - Tarthang Tulku a Chögyam Trungpa. První středisko tibetského buddhismu na Západě s názvem *Samye-ling* založil Chögyam Trungpa v roce 1967 poblíž skotské vesničky Eskdalemuir. Po svém odchodu do USA pak vytvořil rozsáhlou síť meditačních středisek, která jsou sloučena v náboženskou organizaci označovanou jako *Vadžradhātu*.“⁴³

Velký vliv na to, jak se tibetský buddhismus rozmohl měla i čínská okupace, která jednak přiměla řadu tibetských duchovních učitelů k emigraci a tím pak na Západě vzbudila sympatie vůči Tibeťanům, zájem o jejich kulturu a náboženství. Jedním z uprchlíků z Tibetu byl v roce 1959 právě již zmíněný zakladatel buddhistického centra ve Skotsku Chögyam Trungpa rimpočche, který představil Tibet knihou *Narozen v Tibetu*.⁴⁴ Významná je i Trungpova buddhistická univerzita *Naropa Institute* otevřena roku 1974. V té době ve Spojených státech

⁴³ Lužný, D. Stručné dějiny buddhismu na Západě. In Conze, E. *Stručné dějiny buddhismu*, s. 166.

⁴⁴ Srov. Vojtíšek, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 361.

působil i také již uvedený Tarthang Tulku, který zde založil meditační centrum a také vzdělávací institut *Nyingma Institute* (1973).

Jako konvertita ze Západu šířil tibetský buddhismus především německý lama Anágárika Góvinda (1898-1952). Sympatie pro Tibet i pro Tibetský buddhismus získal také díky dlouhodobému pobytu v USA XVI. karmapa Randžung Ripa dordže. Nejvýraznějším a zřejmě nejvýznamnějším reprezentantem tibetské emigrace je XIV. dalajlama Tenzin Gjamccho.⁴⁵ Je představitelem školy Gelugpa, ale má význam i pro další školy tibetského buddhismu. Je také vůbec prvním dalajlamou, který pronikl do Západního světa. Na popularitě jemu i buddhismu jistě přidala významná událost, kdy tento dalajlama dostal Nobelovu cenu za mír (1989) a tím se stal jednou z nejznámějších osobností planety.

⁴⁵ Srov. Vojtíšek, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 361.

8 Současná podoba buddhismu na Západě

Buddhismus „infiltoval“ na Západ od počátku devatenáctého století, a to v postupných vlnách a přesně daných vymezených časových úsecích, které se na jedné straně shodovaly s postupem technické a moderní civilizace a na straně druhé s procesem sekularizace. Ke skutečnému proniknutí na Západ dochází až v polovině 19. století, kdy byl rychle přeložen starobylý buddhistický kánon. Opravdovou součástí západního náboženského prostoru se buddhismu stává v 60. letech 20. století spolu s alternativní kulturou, bojující proti komerční a přetechnizované kultuře.⁴⁶

V 80. letech pak dochází v šíření buddhismu na Západě ke změně a to vzestupu zájmu o Tibetický buddhismus díky čínské okupaci Tibetu a prudké likvidaci tibetské buddhistické tradice. Vniká paradoxní situace, kdy se centrum Tibetského buddhismu přeneslo na Západ díky exilu čtrnáctého dalajlamy a dalších lámů. Když v roce 1989 dostává dalajláma Nobelovu cenu, dostává se spolu s ohroženým Tibetem do mediálního povědomí. Těžko bychom dnes hledali někoho, kdo by buddhismu nebo dalajlamovi nikdy neslyšel. Navíc dnes najdeme v západním světě mnoho středisek, center a sdružení, které se hlásí k nejrůznějším tradicím a formám buddhismu.

8.1 Formy buddhismu na Západě

S příchodem buddhismu na Západ se střetávají dvě kultury, vzájemně se ovlivňují a reakcí jsou různé formy náboženského života či pojetí tradičních náboženských směrů Východu i Západu. Buddhismus má tedy v západním světě rozličné formy. Roku 1992 Thomas A. Tweed ve své práci *The American Encounter with Buddhism* hledá různé podoby buddhismu a vytváří typologii prvních amerických buddhistických konvertitů. „Modifikujeme-li mírně jeho typologii a doplníme-li ji

⁴⁶ Srov. Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 18 - 19.

o některé jevy, které se v současné době s buddhismem spojují, lze hovořit o racionalistickém, romantickém, esoterickém a angažovaném buddhismu.⁴⁷

Racionálně pojímaný buddhismus se objevuje již v jeho počátečním pronikání na Západ, kdy je označován jako náboženství rozumu a je dáván do protikladu s vírou na nauku katolické církve. Tyto postoje přetrvávají dodnes. Romantické pojetí buddhismu má pak kořeny v objevování jiných exotických a tajemných kultur a popularitě cestopisů. V dnešní době se týká i filmů z nichž jsou populární především *Sedm let v Tibetu*, *Malý Buddha* a *Kundum*. Stejně jako romantický buddhismus, vidí jemu podobný esoterický buddhismus Asii, jako zemi, kde bylo duchovní bohatství uchováno a je možné ho čerpat ve snad i nezměněné podobě. Klasickým případem propojení buddhismu a esoterismu je jak již bylo zmíněno nauka *Theosofické společnosti*. V dnešní době jsou inspirací pro esoterický buddhismus především tibetský buddhismus a tantra. Další současnou a novou podobou buddhismu je angažovaný buddhismus.

8.2 Západní typ buddhismu - angažovaný buddhismus

Buddhismus na Západě s přibývajícími lety už není jen v zájmu intelektuálů a náboženstvím imigrantů, nebo exotickou duchovní cestou. Vytváří se již západní typ buddhismu, který je opravdu někdy nazývám západním buddhismem, nebo angažovaným buddhismem. Tento typ čerpá podměty z různých škol tak, aby mohl řešit palčivé problémy společnosti. Řeší tak otázky ekologie, ekonomiky nebo tolerance v globalizované společnosti.⁴⁸ Angažovaný buddhismus není ale jen produktem globalizace, ale také střetáváním kultur Západu a Východu.

I když angažovaný buddhismus je novou formou nauky, buddhismus se v boji za současné problémy světa ukázal, už když mnich Thich Quang Duc v roce 1963 usedl na jedné Saigonské ulici do lotosového sedu a s klidem ve tváři se polil benzínem a zapálil. Chtěl tak upozornit veřejnost na násilnický vietnamský režim a hlavně chtěl pomoci trpícím bytostem.

⁴⁷ Lužný, D.; Bělka, L. Podoby buddhismu na Západě. In Lopez, D. *Příběh buddhismu*, s. 214.

⁴⁸ Srov. Vojtíšek, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 361.

Možná by se mohlo zdát, že buddhismus, který pracuje s myslí jedince nemá moc co společného s nápravou tohoto hmotného světa. Jestliže je svět z principu nazírán jako strastiplný, pomíjivý a bezpodstatný, proč tomuto světu pomáhat? „Toto pojetí není výrazem nihilismu či pesimismu, jak se jevilo některým prvním západním zájemcům o Buddhovu nauku a jak to doposud tvrdí někteří odpůrci buddhismu. První ze tří znaků všeho bytí neznamená rezignaci před světem utrpení, ale má naopak vést k úsilí o jeho odstranění; není výzvou k pasivitě, ale spíše podmínkou k angažované aktivitě, tak jak se o ni snaží představitelé sociálně a ekologicky angažovaného buddhismu.“⁴⁹

Jeden z nejvýznamnějších představitelů současného angažovaného buddhismu, laureát Nobelovy ceny za mír Thich Nhat Hanh vysvětluje, že „meditace neznamená útek a oproštění se od všech sociálních vazeb, ale naopak přípravu k návratu do společnosti“⁵⁰

Významný představitel tohoto směru je i Sulak Sivaraksa, který založil *Mezinárodní síť angažovaných buddhistů* a také Maha Sthavira Sangharakshita, zakladatel *Sdružení přátel západního buddhistického řádu*.

8.3 Rostoucí popularita tibetského buddhismu

Tibet a tibetský buddhismus byl pro Evropu vždy lákavý, v počátku zájmu o Tibet stojí vyprávění misionářů a cestovatelů, kteří přinášeli v průběhu dějin zprávy o zvláštním a magickém Tibetu, plném lidí co konají neuvěřitelné věci a zázraky a o tibetském náboženství, které je hodně podobné křesťanství. Někdy se ale objevovaly i zprávy o zvrhlých sexuálních praktikách Tibeťanů a kanibalismu. „Již od dob romantismu roste obliba východních tradic na západě a tibetský buddhismus v tomto ohledu v současnosti zaujímá výsadní postavení.“⁵¹ Především ve dvacátém století pak Tibet získal pozornost Západu díky své politické situaci a následnému působení Tibetských duchovních v zemích Západu.

⁴⁹ Lužný, D. *Hledání ztracené jednoty*, s. 19.

⁵⁰ Tamtéž, s. 20.

⁵¹ Rozehnalová, J.; Bělka, L. Tibetský buddhismus a západní imaginace. Slavnost Kálačakry ve Štýrském Hradci. *Religio*, s. 53.

O oblíbě tibetského buddhismu na Západě, svědčí velké množství organizací, meditačních center a skupin. Významnou organizací sdružující školy tibetského buddhismu je *Nadace pro záchranu mahajánové tradice* (FPMT) založená tibetským mnichem Thubtenem Ješem (na tradici Gelugpa) v roce 1975. V současné době pod ní spadá téměř 150 center, jen ve spojených státech amerických přes 30 center, v Evropě jsou pod ní sdruženy organizace ze osmnácti států. Organizace se také zabývá financováním stavebních projektů klášterů a soch, publikační činností a vzděláváním.

Stále rozrůstající se organizací je *Buddhismus diamantové cesty* z linie Karma Kagjü, kterou na založil lama Ole Nydahl se svou manželkou Hannah pod záštitou a duchovním vedením 17. karmapy Thinlā Thaje dordže. První centrum *Buddhismu diamantové cesty* vzniklo v roce 1972 v Dánsku. V současné době je po celém světě, ale především v Evropě, více než 600 center. O jejich rychlém růstu svědčí i to, že v roce 1999 jich bylo téměř 300 a dnes je jich o dalších 300 na víc.

Úspěšnost buddhismu na Západě je dána tím, že lidem dnešní doby nabízí to co potřebují. Lama Ole na to odpovídá, že škola Karma Kagjü nabízí praktickou nauku a cvičení pro každodenní život. Dává velké množství metod laikům a jogínů rozvíjet bohatost a čistotu vlastní mysli ve své každodenní činnosti. Buddhova nauka dává učení, který si každý může ověřit, meditaci a také prostředky, jak může praktikující zůstat na úrovni znalostí, které dosáhl. Diamantová cesta dává praktické metody a zkušenosti blízké modernímu světu. Pomáhá nám objevit a rozvinout naše vnitřní bohatství pro dobro všech bytostí.⁵²

Reprezentaci tibetského buddhismu na Západě je tedy třeba vnímat jako výsledek vzájemné interakce západních představ a tibetského buddhismu samotného. Vzájemná interakce pak může nabývat impozantních forem jako je třeba slavnost tibetského buddhismu *Kalachakra For World Peace*. Na Západě byla tato iniciace poprvé udělována roku 1981 v Madisonu, později byla i ve

⁵² Srov. Nydahl, O. *Plody Buddhova učení*,

<http://www.lama-ole-nydahl.org/olesite/pages/dway/dway_set.html>

Švýcarském Riconu, v Los Angeles, New Yorku a Barceloně.⁵³ V posledních letech se také tento obřad konal v Rakousku, Torontu a Indii.

Obřad přitahuje mnoho diváků díky své vizuální přitažlivosti, která jak se zdá zvyhodňuje Tibetskou formu buddhismu oproti jiným formám. Také přítomnost šestnáctého dalajlámy jistě přitáhne mnoho diváků. O zájmu a snad i počtu buddhistických věřících v Evropě snad může svědčit vysoká účast zájemců. Například když se v roce 2002 konala tato slavnost ve Štýrském Hradci, přilákala tato událost na devět tisíc účastníků. Podle informací poskytnutých organizátory zde bylo téměř 300 ordinovaných mnišek a mnichů a přes sedm tisíc návštěvníků byli laici především z Německa, Rakouska, ale i Švýcarska a Itálie.

8.4 Odpůrci buddhismu

Je zřejmé, že šíření tibetského buddhismu má i své odpůrce. Tyto tendence jsou viditelné již na konci dvacátých let minulého a století a vrcholí právě s přípravou slavnosti Kálačakry ve Štýrském Hradci. Tyto obřady na Západě mohou být považovány za šíření „militantní buddhokratické vize.“

Nejnámějšími představiteli tohoto proudu jsou manželé Trimoldovi, kteří ve svých knihách vytýkají tibetskému buddhismu jeho morbidní charakter, ztvárňovaný buddhistickými božstvy. Také jim vadí sexuální praktiky tantrických rituálů a mýtus o Šambale, podle jehož konceptu se prý buddhismus snaží ovládnout celý svět. I když jejich knihy ukazují spíše jejich osobní názor, snaží se o to, aby jejich text vypadal co nejméně nárokovat si označení vědeckosti. V křesťanských založených zemích však nacházejí nadšený ohlas.

Negativní pohled vrhají na Tibetský buddhismus i nepříjemné skutečnosti týkající se Šóko Asahara a jeho japonské sekty *Učení pravdy aum*. Věřící jsou nabádáni k tomu, aby opustili své rodiny a žili ve společenství, přičemž při vstupu do tohoto společenství si členové sekty mohou ponechat jen osobních věcí. „V současné době je podáno na sektu více než 60 soudních žalob. Poškození si

⁵³ Srov. Rozehnalová, J.; Bělka, L. Tibetský buddhismus a západní imaginace. Slavnost Kálačakry ve Štýrském Hradci. *Religio*, s. 57-59.

stěžují, že s nimi bylo špatně zacházeno, že byli násilím zadržováni v objektech sekty, a že na nich bylo vynuceno podstoupení majetku.⁵⁴ Navíc hlavní členové sekty jsou podezřelí z několika vražd a také byly nalezeny důkazy nasvědčující, že v březnu 1995, kdy bylo Tokijské metro zamořeno sanirinem, to byla práce právě této skupiny.

Zarážející je Asaharovo dlouholeté přátelství s dalajlámou, navíc Asahara ve své knize uvádí, že ho sám dalajláma pověřil šířením mahájány v Japonsku. Dalajláma to nikdy nepopřel.

8.5 Buddhisté na západě

Již bylo naznačeno, jaký má buddhismus v západním světě úspěch, což značí velký počet organizací a cestujících učitelů Buddhovy nauky. Kolik je ale vlastně dnes v Západním světě buddhistů? Za posledních 18 let významně vzrostl počet amerických buddhistů. G.R. Lewis uvádí⁵⁵, že v letech 1990 až 2001 buddhismus vzrostl o 170% a dostává se tak mezi 4 nejvíce praktikovaná náboženství v Americe. S ještě překvapivějším výsledkem pak přišly zprávy z roku 2008 o tom, že je buddhismus třetím nejčastějším náboženstvím, což znamená, že odhadovaný počet buddhistů v USA by byl dva miliony věřících, přičemž 70% z toho tvoří rodilí Američané.

Zajímavá je i situace v Austrálii, kde je buddhismus nejrychleji rozrůstajícím se náboženstvím a kde převládají buddhistická centra následující vadžrajánovou tradici. Počet buddhistů tam rychle stoupá, v roce 1991 se udává počet 139,847 a v roce 2006 je to již 418,812 buddhistů.⁵⁶ Buddhismus tam má tedy hned po křesťanství nejvíce následovatelů.

V Evropě se pak odhadovaný počet buddhistů podle různých zdrojů velice liší, podle Wikipedie by to však mělo být 24.067.283 lidí, procentuelně se většinou se udává něco přes 1% a více. *Evropská buddhistická unie* pak odhaduje, že na celém světě je od 20.století na 500 až 1000 milionů buddhistů.

⁵⁴ Vasiljevová, Z. Co se skrývá za Učením pravdy aum?. *Dingir*, s. 18.

⁵⁵ podle údajů *The Pew Research Center's Forum on Religion & Public Life*

⁵⁶ podle údajů *Australia's buddhism*

9 Buddhismus u nás

9.1 Počátky buddhismu u nás

Šíření buddhismu v Čechách má jistá specifika, daná geopolitickou situací. Poprvé se Češi setkávají s buddhismem především díky studiu indických jazyků, proto jsou u nás počátky buddhismu spojeny s orientalisty a jazykovědci. Počátky české indologie se vážou se jménem profesora Vincence Lesného, který je autorem překladů velkého množství indických textů a později také ředitelem *Orientálního ústavu* (založeného r. 1922). Jeho knihy *Buddha a buddhismus pálijského kánonu* (1921) a *Buddhismus* (1948, 1996) jsou dodnes známé a aktuální. Jazykové nadání Lesného bylo neobyčejné. Ovládal sanskrt, avestu, starou perštinu a tři moderní indické jazyky, hindí, bengálí a mahratí. Buddhova filozofie ho okouzila. Říkal o sobě, že je matrikový katolík, ale že není vyloučeno, že by byl uvnitř své duše buddhistou.⁵⁷

Tibetský buddhismus představil české veřejnosti známý sinolog Josef Kolmáš, který byl také ředitelem *Orientálního ústavu*. Při svých cestách po Asii se mu podařilo sehnat pro knihovnu *Orientální ústavu* kompletní tibetský buddhistický kánon *Kandžuru* a *Tandžuru*. Dalším významným ideologem byl Vladimír Miltner, který též pracoval v *Orientálním ústavu*. V *Ústavu dálného východu* se na buddhismus v Japonsku a Číně specializoval Oldřich Král.

Politickou situací byli někteří autoři a religionisté donuceni k emigraci. Mezi ně patří Lesného žák Karel Werner, který se stal profesorem na Londýnské univerzitě. V Kodani se též jako univerzitní profesou uchytil Ivo Fišer. Do Švýcarska emigroval Mirko Frýba.

K popularizaci buddhismu u nás výrazně přispěla řada dalších autorů a učitelů. Již ve třicátých letech byl Leopold Procházka (1879-1944) autorem esejů o návodu k mediaci. Jeho knihy o buddhismu (*O buddhistické meditaci*, *Buddhismus světovým názorem, morálkou a náboženstvím*, *Buddha a jeho učení*,

⁵⁷ Srov. Lesný, I. Doslov In Lesný, V. *Buddhismus*, s. 450.

Kniha o skutečnosti podle Buddhova probuzeneckého učení), výrazně ovlivnily první generaci zájemců o buddhismus. Procházka se navíc stal prvním českým zástupcem *Evropského buddhistického kongresu*.

9.2 **Mystika a esoterika**

Jak jsem již uvedla, Theosofická společnost měla zásadní vliv v šíření buddhismu na Západě. I když v Čechách nebyl její vliv tak silný, měla i zde své zastánce.

„Začátky sahají do roku 1891, kdy v Praze neoficiálně vznikla Theosofická lóže. Byla česko-německá a její práci vedl později slavný německý spisovatel Gustav Meyrink. Po jejím několikaletém trvání byl v Praze oficiálně založen roku 1897 Theosofický spolek, který se o jedenáct let později přeměnil na Českou společnost theosofickou. Změna znamenala zesílení orientace na původní světovou Theosofickou společnost se sídlem v indickém Adyaru a především na její německou sekci, kterou vedl Rudolf Steiner (1861-1925), zakladatel anthroposofie.“⁵⁸

V roce 1925 se celá česká sekce odloučila, protože nesouhlasila s Besántovou (tehdejší hlavou společnosti) a její koncepcí příchodu nového spasitele. Příznivci myšlenky příchodu nového spasitele Krišnamurtího vytvořili *Společnost přátel Krišnamurtího* a zbytek *Theosofické společnosti* se transformoval na *Společnost pro mystická studia* (1927).

Theosofická tradice se tedy v Čechách udržela po dobu třiceti-šesti let. Po tu dobu nebyla legendární lóže *U modré hvězdy* v Praze jediným místem, kde se šířily myšlenky theosofie, i na severu Čech a na Moravě vzniklo mnoho menších nezávislých skupin.

Z členů těchto skupin byl aktivní především Václav Procházka, který přeložil *Bhagavadgítu*. Známý byl také Otakar Griese a jeho časopis *Lucifer* a Josef Štětka se svým magazínem *Světlo*. Také byl vydáván časopis *Lotus*, který se změnil na *Theosofickou revue* (1906). V těchto periodikách bylo pojednáváno nejen

⁵⁸ Zdražil, T. Rudolf Steiner a pražská theosofie. *Dingir*, s. 17.

o naukách *Theosofické společnosti* jako takové, ale i o buddhismu a dalších východních směrech.

Stejně jako jinde ve světě, i u nás zůstaly živé některé theosofické myšlenky. Někteří přívrženci theosofie dlouho čekali na příchod a působení nového Krista-Spasitele. Také spojení s nanebevzatými mistry se dále rozvíjelo jako forma komunikace s mimozemšťany. Dále jistě stojí za zmínku, že i v současné době se můžeme setkat mezi českými esoteriky s myšlenkou nanebevzatých mistrů, jde mýtus o Šambale - městě bohů, ze kterého mohou zasvěcení lidé čerpat energii. Již delší dobu je dobře zakotvena i myšlenka reinkarnace. Z myšlenek Heleny Blavatské totiž vycházela řada dalších duchovních učitelů, kteří měli velký vliv na vznik a rozvoj hnutí Nového věku.

„Zajímavé poselství nanebevzatých mistrů šířil u nás - v době vlády Komunistické strany - léčitel (biotronik) a stoupenec nauky Josefa Zezulky Tomáš Pfeiffer.“⁵⁹ Ten v roce 1977 telepaticky přijal poselství pro Československo přímo z Tibetu. Poselství mělo posílit vědomí vyvoleného národa. O Češích je řečeno, že mají předky v orientu a jsou vyvoleni k velikému úkolu v dějinách světa. Doba, která nastala, má sloužit k rozpoznání vlasteneckých kvalit a krystalizaci charakterů v národě. Podle poselství tato planeta nesmí být zničena, ale bude zničeno duševně choré lidstvo, což je asi 66,6% všech lidí. Tyto lidé zaniknou, protože znečistili původní učení Ježíše Krista.

Na zdomácnění buddhismu u nás měla vliv i česká mystika. Většinou se jedná o volné společenství žáků s výraznými od sebe odlišnými individualitami, kteří tvoří neformální skupiny kolem svých učitelů. Mezi nejznámějšími českými mystiky byl František Drtikol a manželé Tomášovi.

Míla a Eduard Tomášovi vydali několik knih o duchovní cestě a také se soustředili na přednáškovou činnost. Jejich spirituální cesta měla sice východiska v hinduismu a buddhismu, zejména v józe, ale byla cesta individuální. Šlo o praktickou disciplínu zaměřenou na vrcholné prozření, uvědomění si jednoty

⁵⁹ Vojtíšek, Z. Dědicové H. P. Blavatské. *Dindir*, s. 23.

s Absolutnem a osvobození.⁶⁰ „Tomášovi se nestavěli do role vševědoucích učitelů. Nenárokovali absolutní poslušnost, jako jiné náboženské autority 20. století. Nepožadovali, aby se zájemce o meditaci podle jejich rad zřekl své případné dosavadní náboženské příslušnosti.“⁶¹

Po smrti manželů Tomášových (2001, 2002) zůstává skupina jejich žáků soustředěna kolem knihkupectví a nakladatelství *Avatar*, které se zaměřuje na distribuci textů a audionahrávek z jejich přednášek.

Významným se stal i fotograf, malíř, filozof, mystik duchovní učitel František Drtikol. Překládal pro vlastní potřebu a pro okruh svých žáků základní mahájánové texty. Ve své radikální praxi pak čerpal z různých zdrojů a na žádné ze škol nebyl závislý. Také byl meditačním mistrem okruhu svých žáků. V posledních letech se k němu vrací zájem jako k umělci, ale i jako k duchovní autoritě (vycházejí i knihy jeho učení, které sestavili jeho žáci).⁶²

Originálním mystikem hlásícím se ke škole Kagjüpa byl Květoslav Minařík (1908 - 1974), který je známý především díky své hojné publikační činnosti. Jeho texty jsou založené zejména na praktických návodech k sebepoznávání a je také autorem dlouhých komentářů a výkladů zmíněné Neelové a Blavatské. Známé jsou tituly *Beseda bohů*, *Jóga v životě současného člověka*, *Cesta k dokonalosti*, *Milaräpa*, *Pronikavý vhled* a *Malý mystický slovník naučný*.

9.3 Současní propagátoři buddhismu

Propagátoři buddhismu působící v současné době se buddhismem zabývali již před rokem 1989, kdy bylo možné věnovat se buddhismu jen soukromě. Někteří buddhisté za účelem praktikování buddhismu jezdili do Polska. Editor buddhistických textů a zakladatel nakladatelství *DharmaGaia* Lumír Kolíbal uvádí: „Jezdili jsme do Polska, kde mohli učit různí mistři ze zahraničí. Žili jsme z toho, že jsme v Polsku jednou nebo dvakrát do roka viděli nějakého svého učitele a byli tři nebo čtyři dny na nějakém sezení. V Polsku tehdy byla zenová

⁶⁰ Srov. Štampach, I. Éra Tomášových skončila?. *Dingir*, s. 8.

⁶¹ Štampach, I. Éra Tomášových skončila?. *Dingir*, s. 9.

⁶² Srov. Štampach, I. Buddhismus v Českých zemích. *Dingir*, s. 11.

i jógová centra, vždycky tam měla veliký vliv katolická církev a díky tomu bylo náboženství více tolerované. Tam byla vždycky větší svoboda, alespoň pro zájemce o různé duchovní směry.“⁶³

Zenová centra v Polsku v té době též navštěvoval Vlastimil Marek. Marek je hudebník a muzikoterapeut, známý je především svými koncerty hry na tibetské mísy a zpěvu manter. Pořádá nejrůznější semináře, kurzy meditace, přednášky o hnutí nového věku a hudbě new age. Je autorem překladů především spisů zenových mistrů. Kromě desítek samizdatových publikací je autorem knih o alternativní hudbě a vydavatel časopisu *Baraka*.

Na konci šedesátých let minulého století výrazně ovlivnil českou veřejnost filozof a inspirátor českého undergroundu, filosof, básník, spisovatel Egon Bondy (vlastním jménem Zbyněk Fišer) spisem *Buddha*. Několik knih překladů textů napsal i Libor Válek. Významný překladatel a autor buddhistických dějin je také Jiří Černega.

9.4 Buddhisté v České republice

Je těžké odhadnout, kolik obyvatel České Republiky se v současné době k buddhismu hlásí. Buddhisté hovoří o více než tisíci praktikujících. Pravděpodobné však je, že jejich počet do budoucna velmi vzroste, o čemž vypovídá množství vznikajících meditačních center a také velký počet vydávaných knižních titulů. I přesto se však „buddhismus v Česku podobně jako v jiných zemích západní civilizace zůstává záležitostí malého počtu lidí. Nemá zatím tendenci stát se masovým náboženstvím. Přitom se ale tradiční náboženství těchto zemí (různá křesťanská vyznání) stávají také záležitostí menších uzavřených skupin. Je spíše otázkou času, kdy budou křesťanství a buddhismus souměřitelné. Podle šetření dr. Petra Saka, vystihujícího českou situaci v letech 1992 a 1993, se buddhismus umístil na žebříčku hodnocených ideových směrů relativně úspěšně spolu s jógou, transpersonální psychologií a hnutím New Age,

⁶³ Rychtová, M. *Na slovíčko s... Lumírem Kolíbalem*,
< <http://www.tibinfo.cz/clanek.php?id=409> >.

zejména v tom smyslu, že jeho vliv nejvíce pociťuje, resp. se s ním ztotožňuje, nejmladší skupina respondentů. Někdo by se mohl domnívat, že je za tím romantismus mládí a věkově podmíněná vzpoura proti etablovaným náboženským institucím. Tento vliv prý později ustoupí. Neustále rostoucí počty buddhistických center a buddhistických knih nabízejí jinou prognózu.⁶⁴

Jako příklad můžeme uvést Buddhistické centrum Diamantové cesty v Brně, které funguje už od roku 1998. Jeho současná kapacita byla již nedostačující a tak na jeho místě bude postaveno centrum nové a větší. Počet pravidelných návštěvníků meditací a přednášek za tu dobu vzrostl totiž z 15 lidí na asi 200 návštěvníků týdně.⁶⁵

Podle údajů získaných Českým statistickým úřadem se při sčítání lidu v roce 2001 k buddhismu přihlásilo téměř 7 000 lidí. Navíc, jen těžko bychom počítali následovatele Buddhova učení v řadách cizinců žijících dlouhodobě na území České republiky.

Jedná se především o příslušníky vietnamské menšiny. Odhaduje se, že jen v regionu Šluknov žije více než 2000 Vietnamců a 400 bydlí ve Varnsdorfu.⁶⁶ Právě vietnamská komunita ve Varnsdorfu, v roce 2008 zřídila první buddhistický chrám u nás. Také zde působí občanské sdružení s názvem *Vietnamský klub sympatizantů s buddhismem v EU*. Tato skupina usiluje o předávání osobních zkušeností a informovanosti o Buddhismu. Do budoucna usiluje o vydávání publikací, organizování přednášek a rozvíjení mezinárodní spolupráce.

Starosta Varnsdorfu Josef Poláček se nechal slyšet, že mu buddhistický chrám ve městě vůbec nevadí a naopak, považuje to za zajímavé. Na oficiálních stránkách města se pak objevil článek, který informuje občany o historii buddhismu a podněcuje obyvatele Varnsdorfu jak k návštěvě chrámu, tak k toleranci k buddhistické komunitě. Tento příklad snad může demonstrovat otevřenost Čechů k náboženstvím Asie.

⁶⁴ Štampach, I. Buddhismus v Českých zemích. *Dingir*, s. 15.

⁶⁵ Srov. Blažejovská, M. *Dům Diamantové cesty Brno*, <<http://www.dumdiamantovecesty.cz/promedia/>>.

⁶⁶ podle údajů zpravodajského serveru Buddhistchannel.tv

Náboženská situace Vietnamců u nás není úplně jednoduchá. Ve Vietnamu má příznivce řada náboženství, ale nejpočetnější jsou právě buddhisté. Vietnamská religiozita je typická svou úctou ke starší generaci a neoddělováním posvátna od věcí profánních. Problém je tedy především ve výchově dětí a absenci jejich kontaktu se starší generací a náboženských institucí. Děti se nemají možnost setkat s někým pro koho je buddhismus hlavní náplní života. Jejich povědomí o životě buddhistů se omezí na okruh těch vyznavačů buddhismu, jejichž náboženský život je oproti mnišskému mnohem méně intenzivní. Usilují tedy o to, aby byl vždy v Čechách přítomen alespoň jeden mnich.⁶⁷

V Čechách se zřídka kdy setkáme s klášterním buddhistickým životem a mnichy. Pravděpodobně prvním buddhistickým mnichem českého původu byl Nyanassatta Théra (1908-1984), jehož světské jméno bylo František Novosad, který byl ordinován na Šrí Lance roku 1938. Je známý i díky své knize *Základy buddhismu*. Známým českým mnichem byl také Lukáš Marvan, který napsal knihu *Mnich Deník ctihodného Mantakusaly - Jak jsem se stal, byl jsem a jak jsem přestal být buddhovým mnichem*. Za zmínku jistě stojí i mnich a učitel Ashin Ottama (švýcarský občan českého původu), který se stal buddhistickým mnichem v Rangúnu v roce 1992. V roce 1996 se vrátil do Evropy, kde s doporučením svých učitelů začal učit.⁶⁸

Co se týče klášterů, češi si mají možnost vyzkoušet klášterní život nejen ve světě, ale i u nás. Jedná se například o pražský klášter *Senshinji*, který v roce 2000 založil ctihodným róši Nishiyama z Japonska. Vedoucím kláštera ustanovil Jikana Kódó, mnicha vysvěceného v přímé japonské linii školy Sótó. Založení kláštera předcházelo zhruba 15 let existence školy "shinkenryu", respektive její buddhistické sekce "zendó", ve které byla praktikována a studována jak tradice čchanu (zenu, resp. sonu) tak i tradice vadžrajány. Od okamžiku založení kláštera se jeho členové v čele s jeho představeným angažují ve výuce dharmy a zenové

⁶⁷ Srov. Motl, J. Religiozita Vietnamců v ČR. *Dingir*, s. 117.

⁶⁸ Srov. *Učitelé*, <<http://www.buddhismus.cz/ucitele.html>>.

praxi u nás i v cizině.⁶⁹ V současné době vzniká díky občanskému sdružení *Dhammáráma* i nový buddhistický klášter théravádové školy, tradice Áyukusala.

Stejně jako v ostatních zemích západu se i u nás uchýtil tibetský buddhismus. Propagátoři tibetského buddhismu často působí v oblasti solidarity a lidských práv. „V posledních letech u nás vzrůstá citlivost k osudu tibetského národa, sociálně a politicky utlačovaného sousední Čínskou lidovou republikou. Řadu aktivit ve prospěch Tibetu pořádá, či podporuje občanské sdružení *Lunghta*, zaměřené na záchranu Tibetské kultury, které kromě jiného vydává i občasník *Tibetské listy*. Spolupracuje jak s akademickými institucemi, tak s náboženskými skupinami.“⁷⁰

Hojně je u nás zastoupen i zenový buddhismus, ke kterému se vážou aktivity na pomezí náboženství a umění jako je čajový obřad, umění aranžování květin, kaligrafie, zahradní úpravy krajiny a malbu tuší. Také se můžeme setkat s disciplínami na pomezí náboženství a sportu jako je lukostřelba a bojová umění. Český samuraj a buddhistický mnich Josef Mádl, u nás založil *Nagomi*, klášterní školy bojových umění. Z bojových umění je u nás běžné judo, které se vyvinulo z jiu – jitsu, aikidó, kendó a karate.

9.5 Buddhistické spolky a organizace

V současné době u nás působí velké množství skupin vyznavačů buddhismu, z nichž některé jsou propojeny se zahraničím a některé jsou ryze české. Zajímavé je, že jsou zde již zastoupeny všechny hlavní směry buddhismu, kromě nechvalně známé sekty Šókó Asahary a jeho již zmiňovaného *Učení Nejvyšší pravdy aum*. Dále zde nejsou zástupci amidismu, formě čínského buddhismu a také japonské formy buddhismu Ničiren šóšú a Sóka gakkai.

První pokus o konstituování buddhistického hnutí v českých zemích byl učiněn na konci šedesátých let, kdy již zmíněný Karel Werner po dlouhém usilovném snažení založil v Brně *Buddhistickou společnost*. Avšak doba stále

⁶⁹ Srov. *Historie*, <<http://centrum.meditace.com/historie.html>>.

⁷⁰ Vojtíšek, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 380.

neprála těmto snahám. Situace se výrazně změnila po listopadu 1989, kdy se otevřela možnost pro veřejné duchovní dění a objevily se snahy vytvořit organizaci, která by zastřešovala všechny buddhistické směry v českých zemích.. V roce 1990 tedy vznikla v Praze *Československá buddhistická společnost*, která se snažila působit jako organizační a informační centrum pro různorodé buddhistické skupiny.⁷¹ Tato společnost se však později rozpadá a s tím zaniká i jí vydávaný časopis *Střední cesta*, kterého vyšly pouze tři čísla.

Jeich úlohu do jisté míry převzalo centrum *Lotus* v Praze, které vzniklo v roce 1999. Centrum se zaměřuje spíše na théravádu, ale je otevřeno i ostatním směrům. Buddhistickým skupinám, které nemají vlastní zázemí, propůjčuje své prostory pro meditace. Centrum provozuje svou knihovnu, zve na setkání zahraniční mnichy i laiky a pořádá oslavy různých buddhistických svátků.

Podobným velkým buddhistickým střediskem je i buddhistické meditační centrum *Samadhi*. Toto středisko sídlí v Kupadlech u Mělníka, jeho zakladatelem je ctihodný Bhante Wimala, který výrazně přispěl i při zakládání centra *Lotus*. Účelem střediska je pořádat meditační setkání, poskytovat meditační ústraní a studijní programy pro buddhisty z celého světa.

V roce 1993 také vzniká *Mezinárodní buddhistická nadace*, která je zaměřena především na théravádový buddhismus a zajišťuje návštěvy mnichů u nás. Jedná se o organizaci, která by měla zastřešovat buddhistické skupiny u nás. Je také fondem, který financuje obnovy zahraničních klášterů a financuje charitativní akce.

9.5.1 Skupiny zaměřené na Théravádový buddhismus

9.5.1.1 Buddha Mangala

Tato skupina (občanské sdružení) vznikla odtržením od skupiny *Bodhi* v roce 1998. Vedoucí skupiny Jitka Hašková a Tomáš Sivok se snaží přizpůsobit buddhismus člověku dnešní doby. Členové se scházejí každý týden ke společné

⁷¹ Srov. Lužný, D. Stručné dějiny buddhismu na Západo. In Conze, E. *Stručné dějiny buddhismu*, s. 168.

meditaci v již zmíněném meditačním centru *Lotus*. Po meditaci následuje tématický rozhovor, či diskuse.

„Cílem skupiny je vytvořit podmínky a prostředí ke studiu a praxi Buddhovy nauky za účelem hlubšího pochopení a poznání naší životní skutečnosti. Probuzení k pravdě pak zkoriguje náš mylný egocentrický postoj, který deformuje naše vnímání světa a osvobodí nás tak od zdroje zbytečné životní neutěšenosti. Cílem cesty je zaujetí správného postoje a vztahu k sobě samému i celému univerzu. Je to vztah oproštěný od chtivosti, nenávisti, upoutanosti a zaslepení, vztah naplněný soucitem, volností a moudrostí.“⁷²

9.5.1.2 Přátelé Dhammy

Skupina byla založena v roce 1991, i když její členové se scházeli již dříve. Nyní se scházejí třikrát týdně v centru *Lotus*. Náplní schůzek je pití čaje, krátká recitace, meditace v sedě, někdy přednesení nějaké sutty, diskuse o učení. Schůzky jsou volně přístupné všem příchozím bez nutnosti jakékoli znalosti Učení, či praxe. Občas se členové sdružení sejdou na víkendovou meditaci mimo Prahu a přibližně dvakrát ročně organizují návštěvu nějakého učitele ze zahraničí. Sdružení má v knihovně centra *Lotus* vlastní knihovní fond. Ideovým zázemím sdružení je théravádový buddhismus, soustavný kontakt má sdružení s tradicí thajských lesních škol (v linii Adžána Čá), ze které pochází také hlavní buddhistická inspirace některých členů.⁷³

9.5.1.3 Dhamma Plzeň

Dhamma Plzeň je volné sdružení zájemců o théravádový směr Buddhovy nauky. Hlavním cílem této skupiny je pravidelně se setkávat a praktikovat buddhistickou meditaci a to především ánápánasati (bdělá pozornost zaměřená na dech). Meditace jsou volně přístupné všem příchozím bez nutnosti jakékoli znalosti Učení či praxe. *Dhamma Plzeň* také nepravidelně pořádá návštěvy a přednášky buddhistických mnichů. Informace a inspiraci čerpají z četných pobytů

⁷² Hašková, J. *Buddha Mangala*, <<http://www.buddha.cz/buddhamangala/index.html>>.

⁷³ Srov. Kotaz, J. *Dhamma*, <<http://dhamma.wz.cz/>>.

v buddhistických klášterech (*Amaravati* a *Cittaviveka* ve Velké Británii, *Dhammapala* ve Švýcarsku, *Santacittarama* v Itálii) a z osobního kontaktu se členy sanghy.⁷⁴

9.5.1.4 Bodhi

Občanské sdružení *Bodhi* vzniklo 17. ledna roku 1994. Nejdříve vzniklo *Bodhi Praha*, které spolupracuje s dalšími meditačními skupinami v České republice (*Bodhi Olomouc*, *Bodhi Brno*, *Dhamma-cakka Praha*, *Bodhi Svitavy*, *Bodhi Ústí nad Labem*, *Bodhi Ostrava*, *Dhammáráma* ad.). Cílem sdružení je rozvíjet meditační praxi a zprostředkovat zájemcům učení théravádového buddhismu. Centrum již uspořádalo desítky meditačních pobytů (víkendových i dlouhodobých) a řadu přednášek. Také organizuje slavení buddhistických svátků, napomáhá vydávání knížek s buddhistickou tematikou a podporuje buddhistické mnichy a mnišky.

9.5.1.5 Doán Pardubice

„*DÓAN Pardubice* je občanské sdružení lidí z Pardubic nebo jeho okolí, kteří se zajímají o buddhismus théravádového směru a dle svých možností se ho snaží praktikovat v každodenním životě tak, aby jeho členové a lidé žijící kolem nich byli šťastnější a spokojenější. Slovo doán pochází z japonského výrazu dógjó, který v běžné mluvě znamená něco jako "spolucestující". Avšak mezi praktikujícími buddhisty toto slovo vyslovované jako doán označovalo spolucestujícího na cestě k probuzení. Tímto názvem bychom chtěli vyjádřit ústřední cíl našich aktivit, jímž je vytváření společenství lidí se zájmem o buddhismus, kteří se budou navzájem podporovat na cestě duchovního rozvoje.“⁷⁵

Pravidelná meditace tzv. vipassana se koná jednou měsíčně. Kdokoli, kdo má zájem, je zván, aby se připojil.

⁷⁴ Srov. *Dhamma Plzeň*, <<http://www.dhamma-plzen.org/kdojsme.php>>.

⁷⁵ Kral, L. *O nás*, <<http://www.doan.110mb.com/>>.

9.5.1.6 Dibbavana

Centrum *Dibbavana* je usedlost u Mariánských Lázní, která slouží jako meditační centrum. Toto centrum zahájilo svou činnost teprve nedávno, přesto se v něm již odehrála řada akcí. Centrum se zaměřuje především na meditaci vipassana (pod vedením Petra Babky) a ashtangajogu (vede Laura Kratochvílová a Lucie Kochová). Kromě klasických meditačních víkendů se zde konají tzv. organické víkendy, kde se kromě jógy a meditace účastníci dozví něco o pěstování bonsaí a naučí se poskytnout relaxační masáž. Centrum také pořádalo festival *Duchovno bez zábran* společenský happening buddhistů, jogínů a šamanů. Zajímavou akcí byl i letošní vipassana silvestr - intenzivní osmidenní vánoční retreat.

9.5.2 Skupiny zaměřené na zenový buddhismus

9.5.2.1 Dojen Sangha

Dojen Sangha je v České republice malou skupinkou přátel buddhismu, která následuje učení zenového mistra Diogena, mnicha ze 13. století, který je považován za zakladatele japonské buddhistické školy Sótó. Skupina založená Cudo Wafu Nishijimou Roshim, který v 50. letech minulého století studoval se slavným buddhistickým učitelem Kodo Sawakim. Členové skupiny praktikují meditaci zazen při pravidelných měsíčních setkáních. Všechny jejich akce jsou otevřeny všem zájemcům i z řad úplných začátečníků.⁷⁶

9.5.2.2 Sotozen

Sotozen se jinak nazývá Zen Mistra Kaisena. Tento směr se dostal do České republiky v roce 1990 díky publikační činnosti a přednáškovým aktivitám tohoto mistra. V Praze je nyní pověřen vedením meditací této skupiny Kaisenův žák polský zenový mnich Tomáš Dabrowski. Roku 2005 bylo založeno občanské sdružení *Sótó zen Česká republika*, které předává učení mistra Kaisena u nás.

⁷⁶ Srov. *Dogen Sangha*, <<http://www.dogenzen.net/>>.

9.5.2.3 Kwan Um

Jak již bylo řečeno, již roku 1972 přichází do USA reprezentant korejské varianty zenového buddhismu mistr Seung Sahn a zakládá chrám pro svou školu zenu *Kwan Seum Bosal Um*, která je dnes známá pod zkráceným názvem *Kwan Um*, což znamená "vnímej zvuk tohoto světa". Tím je vyjádřen směr zenové praxe: dosáhnout osvícení a pomoci všem bytostem. Centra této školy jsou u nás v Praze, Brně, Kladně, Olomouci, Děčíně, Zlíně a Českých Budějovicích. Mají za úkol zpřístupnit zenovou praxi všem zájemcům. Minimálně jednou týdně se členové center setkávají ke společnému cvičení (meditace vsedě, poklony, zpěvy sůter, koanové rozhovory s mistrem). *Kwan Um* také pořádá víkendové a tříměsíční meditační soustředění.

9.5.2.4 Daruma

Daruma je studijní a meditační skupina, která sdružuje lidi se zájmem o čínský čchanový - japonský zenový buddhismus. Tato skupina je zaměřená meditační praxi a poznávání různých prvků orientální kultury a umění, buddhismem v Číně a Japonsku. Setkání skupiny probíhají každý týden v centru *Lotus*.

9.5.2.5 Zendo Česko-japonské společnosti

První *Česko-japonská společnost* byla v minulých letech dvakrát založena a rozpuštěna. Dnešní *Česko-japonská společnost* se znovuzrodila v r. 1990 a má sídlo v Praze na Můstku. Cíle její činnosti jsou pomoci rozvoji vzájemného poznání mezi obyvateli ČR a Japonska. Seznámení české veřejnosti s japonskou kulturou. Studium japonštiny a tradičních japonských disciplín. Společnost tak pořádá festivaly, japonské dny, svátky čaje a celostátní soutěž v japonštině. V prostorách *Česko – japonské společnosti* se dvakrát týdně pořádá pravidelná praxe zazenu. Cvičí se zazen podle ritu japonské zenové školy Sótó.

9.5.3 Skupiny zaměřené na bön

I přes to, že spojení bönu s buddhismem je problematické, uvádím ho zde díky jeho spojitosti s tibetskou kulturou a lamaismem.

„Nauka dzogčenu, neboli "Naprostá dokonalost", je považována za shrnutí všech tibetských škol a jeden z nejpřímějších a nejrychlejších prostředků pro duchovní pokrok. Je to nauka o esenciální podstatě lidského bytí, a tedy zcela nezávislá na vnějších okolnostech. Nelze ji považovat za nějakou filozofii nebo náboženství, ani od nás nevyžaduje, abychom něčemu věřili. Spíše nás nabádá, abychom pozorovali sami sebe a poznali tak svou pravou přirozenost.“⁷⁷

9.5.3.1 Bön Garuda

Skupina se řadí k tibetské tradici Věčný bön. Hlavním učitelem je tibetský mistr Tenzin Wangyal, který v roce 1998 přijel do USA a od té doby vyučuje praxi především dzogčenu. Zastánci této skupiny v České republice se také scházejí v pražském centru Lotus a věnují se především cvičení, které má vést k rozpoznání stavu neduální kontemplace.⁷⁸

9.5.3.2 Dzogchen Yungdrung Bön

Tato skupina následuje učení Tenzina Namdakovi rinpoče, které se dostalo na Západ až po roce 1959. Základ této nauky je v systému devíti stezek. Devět cest bönu tvoří: cesta předpovídání, cesta vizuálního světa, cesta iluze, cesta existence, cesta laických následovníků, cesta mnichů, cesta prvotního vzduchu, cesta prvotního šenu a cesta nejvyšší nauky. V Praze se tato skupina schází ke společné meditaci téměř každý týden v meditačním centru (gönpa). Skupina je otevřena novým zájemcům o nauku, po příchodu jim některý z praktikujících vysvětlí následující praxi. Meditace této skupiny probíhají i v dalších městech (Brno, České Budějovice, Karlovy Vary, Plzeň, Písek, Telč, Tábor, Uherský Brod).

⁷⁷ Trupl, J. *Komunita dzogčenu v ČR*, <<http://www.dzogchen.cz/?node=home>>.

⁷⁸ Srov. Studničková, M. *Buddhistické komunity I.. Dingir*, s. 144.

9.5.4 Skupiny zaměřené na tibetský buddhismus a vadžrajána

9.5.4.1 Kagyu Samye Dzong

Samye Dzong Plzeň je centrum tibetského buddhismu, náležející k linii Karma Kagyu (Kagjü). Centrum založil v prosinci roku 1997 lama Yeshe Losal. Samye Dzong je dceřiným centrem již zmíněného kláštera Samye Ling, který se nachází ve Skotsku. V roce 1967 ho založili Akong Tulku rinpoče s Chögyam Trungpou rinpočem a vytvořili tak první centrum tibetského buddhismu na Západě. Centrum organizuje meditační ústraní, výuku buddhistické filosofie a meditace. Pořádají i jiné semináře např. kurz o léčivých bylinách, o masáži, tai čhi a tibetské medicíně.⁷⁹ Meditační setkání probíhají v Plzni pravidelně každý týden. Setkání má 3 části. Jsou to šinä (základní meditace), čtení dharmy a Čenrezig (zpívaný obřad).

9.5.4.2 Karma Thesung Čhöling

„Tato škola se hlásí k odkazu školy Kagjüpa. Založilo ji občanské sdružení 108, které vede Jan Komrska. Duchovní učitelkou této skupiny je mniška a zakladatelka kláštera *Samtän Ce* v Indii Khandro rinpöche, držitelka linie karma-kagjü a linie ňingmapa. S centrem spolupracuje také překladatelská skupina *KTC Praha*, která pracuje hlavně s překlady z angličtiny, především se studijními texty, které jim poskytuje duchovní učitelka Khandro rinpöche a také vydavatelství 108 Publishing“⁸⁰ Tato komunita pořádá víkendové semináře a meditační retreaty především na zámku Hluboš u Příbrami.

9.5.4.3 She Drub Ling

Centrum je pod patronací Khyongly Rato rinpočeho (zakladatele prvního centra tibetského buddhismu v New Yorku v roce 1975). *She Drub Ling* zve i další učitele, převážně ze školy Gelugpa, ke které se klásí. Zabývají studiem textů,

⁷⁹ Srov. Zeleňáková, H. *Kagyu Samye Dzong*, <<http://samye.dzong.sweb.cz/>>.

⁸⁰ Zálabová, S.; Vojtíšek, Z. *Tibetský buddhismus v České Republice. Dingir*, s.131.

hlavně Jeho Svatosti 14. Dalajlámy. Pořádá přednášky a semináře. Další aktivitu skupina nevyvíjí od roku 2002, kdy přišla díky povodním o zázemí.

9.5.4.4 Rabten Čhodarling

Centrum pro tibetská buddhistická studia *Rabten Čhødarling* bylo založeno v Liberci v roce 2000 jako pobočka Institutu pro vyšší tibetská studia *Rabten Choeling* (založen Ctihodným Ješe Rabtenem v roce 1977 ve Švýcarsku). Duchovním ředitelem centra je Ctihodný Gonsar Tulku Rinpoče, který je zároveň ředitelem ostatních center Rabtenu v Evropě. Liberecké centrum vzniklo s cílem umožnit a zpřístupnit nejširší veřejnosti studium autentických pramenů tibetské buddhistické tradice se všemi jejími aspekty a přispět tak k jejímu zachování. Hlavní náplní aktivit je studium a praxe dharmy, a to formou pravidelných přednášek a učení, vedených kvalifikovanými lamy a mnichy z klášterů Rabten Choeling a Tashi Rabten, nebo formou meditací a rituálů.⁸¹

9.5.4.5 Samten Tse

„Meditační skupina *Samten Tse Praha* (dříve *Karma Thegsum Čhøling*, KTC) vznikla v roce 1998 v Praze. Od té doby praktikuje a studuje pod vedením Její Eminence Mindrolling Džetsün Khandro Rinpoče. Ta od roku 2001 pravidelně navštěvuje Českou republiku a předává zde učení linií Ňingma i Kagjü.“⁸²

Samten Tse Praha zve do Čech rovněž další učitele tibetského buddhismu. Každý týden se scházíme k meditaci a praxi v centru *Samten Tse Praha*. Meditace začínají praxí Manjušhrího, Sútry srdce a následně praxe vipassany. Po praxi společně studují dle zadání J.E. Džetsün Khandro Rinpoče.⁸³

9.5.4.6 Ringpa Česká republika

Rigpa funguje pod vedením a laskavou záštitou Jeho Svatosti dalajlamy a má dnes více než 100 center ve 23 zemích světa. Je otevřená všem školám a tradicím

⁸¹ Srov. Trojanová, K. *Rabten Čhødarling*, <<http://www.rabten.cz/>>.

⁸² *Meditační skupina Samten Tse Praha*, <<http://samtentse.cz/article/cs/home>>.

⁸³ Srov. *Meditační skupina Samten Tse Praha*, <<http://samtentse.cz/article/cs/home>>.

buddhistické moudrosti. Cílem *Rigpy* je zprostředkovat buddhistickou tradici Tibetu tak, aby zůstala autentická, ale zároveň co nejlépe odpovídala potřebám moderního člověka. Česká sangha *Rigpy* je roztroušená po celé republice a zatím nemá vlastní centrum. Členové se schází jednou za měsíc v Praze a společně jezdí na retreaty a kurzy do center v jiných evropských zemích.⁸⁴

9.5.4.7 Rangjung Yeshe Gomde

Jedná se o právě vznikající buddhistickou skupinu v Českých Budějovicích, která chce podpořit praktikující a zájemce o tradiční tibetský buddhismus studiem textů mahájány a vadžrajány, kultivací meditace a společným prováděním rituálů. Základní směřování vychází z linie přenosu Čokling Tersar školy Ňingma a ze školy Kagjü. Jsou větví *Rangjung Yeshe Gomde Praha* a centra *Rangjung Yeshe Gomde Austria* nedaleko Linze.⁸⁵ Od února 2010 skupina pořádá každý týden společné meditační setkání.

9.5.4.8 Shambhala

Shambhala - Vadžradhátu je spolu s Buddhismem diamantové cesty největší buddhistickou skupinou na Západě. Shambhala je celosvětová komunita lidí, a tak je meditační sdružení *Shambhala ČR* větví organizace *Shambhala International*. U nás má meditační centra v Praze, Jablonci na Nisou, Brně a Vyškově. V roce 1996 vznikla organizace *Shambhala Česká republika*, která zastřešuje všechna uvedená centra. Centra umožňují výuku a praktikování meditace šamatha - vipassana a studium buddhistické a šambalové nauky. Všichni nově příchozí mohou obdržet meditační instruktáž a dále se mohou účastnit pravidelných meditačních sezení a nepravidelně pořádaných akcí. Cílem je propojení meditace s běžným každodenním životem, učení sleduje jak žít povznášející život při plném zapojení do společnosti. Kromě výuky a praktikování meditace se v centrech vyučují i některé tradiční asijské kontemplativní techniky jako například Kado - aranžování květin, Kyudo - lukostřelba, kaligrafie, kontemplativní fotografie

⁸⁴ Srov. *O Rigpě*, <<http://sites.google.com/site/czechrigpa/home>>.

⁸⁵ Srov. *Rangjung Yeshe Gomde*, <<http://www.orgyen.cz/index.html>>.

a jiné. *Shambhala* kombinuje tradiční tibetský buddhismus se šambalovým učením, ale zároveň můžeme v jejich praxi vidět prvky zenové a théravádového buddhismu.⁸⁶

Skupinu založil již v předchozích kapitolách uvedený Chögyam Trungpa. Který založil první středisko tibetského buddhismu na Západě s názvem *Samye-ling* (1967) ve Skotsku. Později odešel do Ameriky, kde vytvořil síť meditačních středisek, která jsou sloučena v organizaci *Vadžradhátu*.

9.5.4.9 Buddhismus diamantové cesty

Buddhismus Diamantové cesty zřejmě je nejznámější a nejrozšířenější síť center a meditačních skupin u nás. Jedná se o linii Karma Kagjü, která má návaznost na samotného Gautama Buddhu, jak stoupenci tohoto směru často připomínají. Jsou totiž ve sporu „dvou karmapa“, tedy ve sporu o to kdo má být duchovní hlavou linie Karma Kagjü. „Po úmrtí šestnáctého karmapy Rangdzung Rigpä dordžeho (†1981), představeného jedné ze škol tibetského buddhismu, Karma-kagjü, začali vybraní regentové vyhledávat jeho sedmnáctou inkarnaci. Došlo mezi nimi ke sporům, které vedly k rozpoznání a intronizaci dvou sedmnáctých karmapů.“⁸⁷

Současný 14. dalajlama Tändzin Gjamcho, který je hlavním představitelem školy Gelugpa, se postavil za karmapu Ogyen Trinley dordžeho, uznaným i čínskou vládou. Stoupenci buddhismu Diamantové cesty jsou na straně karmapy Thaje Dordžeho. Oba karmapové museli důsledku politické situace z Tibetu odejít do exilu v Indii. Nikdy se však spolu nesečkali, i když se společnému setkání nebrání.

První meditační centrum *Buddhismu Diamantové cesty* bylo u nás založeno právě pod duchovní záštitou 17. karmapy Thaje dordžeho již v roce 1994. Hlavním učitel je lama Ole Nydahl. „V roce 1995 vedl lama Ole v Česku první letní meditační kurz v Pecce na Královohradecku. Tehdy na kurz přijelo asi 600 zájemců o metody tibetského buddhismu. Brzy nato byla založena meditační

⁸⁶ Srov. *Shambhala Česká republika*, <<http://www.praha.shambhala.info/>>.

⁸⁷ Kousalová, I. *Nedávný rozkol v tibetské buddhistické škole Karma-kagjü*, s. 7.

centra v Českých Budějovicích, Plzni, Brně, Hradci Králové a mnoha dalších českých městech. Dnes existuje v České republice celkem 50 meditačních skupin a center, která jsou základem pro pravidelné přednášky, veřejné meditace a knihovny s buddhistickou literaturou a jsou vždy otevřena všem zájemcům o Buddhova učení.“⁸⁸

„V posledních letech se *Diamantová cesta* v Česku rozvíjí velmi intenzivně. Lama Ole přijíždí každý rok alespoň na jednu veřejnou přednášku a pravidelně vede letní kurz v meditačním centru v Těnovicích u Plzně. Na veřejné přednášky vždy přichází více než 1500 zájemců o buddhismus, letních meditačních kurzů se v Česku účastní takřka 2000 lidí. Roku 2007 byl buddhismus *Diamantové cesty* zaregistrován jako náboženská společnost v evidenci Ministerstva kultury ČR, a stal se tak první a zatím jedinou oficiální náboženskou organizací buddhistů v České republice.“⁸⁹

„Všechna centra fungují na bázi idealismu a přátelství. Jsou apolitická a nezávislá. Skupiny úzce spolupracují s přáteli z Polska a dalších zemí. Organizují návštěvy lámů i laických učitelů, překládají texty, vydávají knihy, brožury a články nebo výklady tradičních i laických učitelů a časopis *Buddhismus dnes*. V centrech jsou rovněž dostupné překlady i originály některých knih a nahrávky výkladů.“⁹⁰

9.5.5 Angažovaný buddhismus a charitativní organizace

Angažovaný buddhismus, je specifickou snahou buddhistické etiky přizpůsobit buddhismus dnešnímu Západnímu světu a reagovat na jeho současné problémy. Jeho centra navíc vznikají i v Asii, kde je součástí oživení buddhismu. V roce 1992 navštívil Prahu jeden z nejvýznamnějších představitelů tohoto směru

⁸⁸ Laušová, K, *Buddhismus Diamantové cesty v České republice - tisková zpráva*, <www.bdc.cz/index.php?option=content&task=view&id=359&Itemid=174>.

⁸⁹ Laušová, K, *Buddhismus Diamantové cesty v České republice - tisková zpráva*, <www.bdc.cz/index.php?option=content&task=view&id=359&Itemid=174>.

⁹⁰ Nyndal, O. *Jak se věci mají*, s. 90.

vietnamský zenový mnich Thich Nhat Hanh, který zde ale žádnou skupinu nezaložil a zřejmě ani v současné době své tady taková skupina buddhistů není.

Neznamená to ale, že by čeští buddhisté neztotožňovali s cíli angažovaného buddhismu, nebo že bychom se v Čechách nemohli a angažovaným buddhismem setkat. Například v roce 1997 skupina buddhistů protestovala při dostavbě jaderné elektrárny Temelín. Co se týče publikační činnosti o ekologickém angažovaném buddhismu u nás vyšla kniha *Zelení bódhisattvové* od Dušana Lužného.

Také je u nás několik organizací a fondů, které se věnují pomoci klášterům, věřícím laikům, dětem z chudých „buddhistických zemí“ atp. Řada projektů je směřována na pomoc Tibetu a záchranu jeho kulturnímu bohatství. V těchto snahách je aktivní již zmíněné občanské sdružení *Lungha*. Obdobným aktivitám se věnuje i nadační fond *Potala*. Mezi současné projekty *Potaly* patří finanční podpora SOS dětské vesničky v tibetské exilové komunitě v severní Indii, podpora výukového centra nevidomých dětí ve Lhase, sbírky oblečení a hraček pro potřebné, příspěvky na fungování a pobyt tibetského lektora u nás, shromažďování finančních prostředků na obnovu významných klášterů a seznamování nejširší veřejnosti s tibetskou kulturou. Méně známou organizací, která má téměř stejné cíle je občanské sdružení *STOOSM*.

Lidem v nouzi pomáhá také *Rokpa* (tibetsky pomoc), která spadá pod *Samye Dzong* Plzeň. *Rokpa* se v současné době zaměřuje na tři hlavní oblasti a to humanitární pomoc, psychoterapii a duchovní vývoj. Zajímavé jsou i jejich ekologické snahy, jako je například zalesňování vykácených ploch v Himalájích. Pomoc potřebným i ekologické snahy mají i členové dalších buddhistických skupin.

9.6 Buddhismus a publikační činnost

Srovnání počtu titulů a předpokládaných nákladů buddhistické literatury s křesťanskou náboženskou literaturou výmluvně svědčí o rostoucím vlivu

buddhismu v českém prostředí. V českých zemích se pravidelným vydáváním buddhistických spisů zabývá několik vydavatelů.⁹¹

Známé je nakladatelství *DharmaGaia*, které vydává pouze literaturu související s buddhismem. *DharmaGaia* je malé, nezávislé a nekomerčně zaměřené nakladatelství, které vzniklo v roce 1992 v okruhu lidí kolem tehdejší Buddhistické společnosti. Předchůdcem bylo samizdatové "nakladatelství" *L Books*, které v letech 1980-90 vydávalo převážně duchovně zaměřené knížky a brožury. V současnosti publikuje nakladatelství průměrně 15-20 titulů ročně. Majitelem firmy je Lumír Kolíbal.⁹²

Několik knih věnovaných buddhismu je také od nakladatelství *Votobia*, *Argo*, *Pragma* a občas něco vydají i méně nápadná nakladatelství jako je *Tichá Byzanc*, *Slovarť*, *Impreso Plus*, *Práh*, *Ogme*, *Brody*, *Jota*, *Elfa*, *Dialog*, *Půdorys*, *Alternativa*, *Stratos*, *ADA*, *Radost*, *Avatar*, *Gemma89* a další. Buddhismu a dalším náboženstvím se také věnují Lidové noviny, Prostor, Masarykova univerzita, Albatros, Karmelitánské nakladatelství a Victoria Publishing.

Také některé buddhistické skupiny vydávají své knihy a časopisy. Jde tedy o vydavatelství, která vydávají pouze buddhistickou literaturu jako je například 108 Publishing nebo, nebo *Bílí deštník* Buddhismu Diamantové cesty, který kromě knih vydává i časopis *Buddhismus Dnes*. Svůj časopis také vydává skupina Kwan Um, jedná se o občasník *Katz*.

Buddhismus byl vždy myšlenkově i literárně vlivným produktem východní kultury. Není divu, že se s buddhistickými texty v českých zemích setkáváme již před rokem 1989. Do roku 2000 pak u nás vyšlo více než 170 knih věnovaných buddhismu a navíc po tomto produkce ještě stoupá.

⁹¹ Srov. Štampach, I. Buddhismus v českých zemích. *Dingir*, s. 15.

⁹² Srov. Kolíbal, L. *O nakladatelství DharmaGaia*, <http://www.dharmagaia.cz/o_nas>.

10 Aspekty konverze k buddhismu

Úspěchy buddhismu v euro-americkém světě, ve smyslu zakořenění a nacházení nových žáků, jsou nezanedbatelné, jak jsme mohli vidět v předchozích kapitolách. Proč se zdá tak velké skupině lidí buddhismus jako nejlepší cesta? Jaké se na této cestě mohou vyskytnout problémy v chápání buddhismu, vyplývající z kontaktu východní a západní kultury, tedy dvou odlišných druhů myšlení? Pravděpodobně neexistuje úplná odpověď na tyto otázky, ale některé důvody jsou zřejmé. V této kapitole se pokusím nastínit některé důvody, proč je buddhismus pro západní obyvatelstvo natolik zajímavý, že jsou schopni ho přijmout, i přes své křesťanské kořeny.

10.1 Konverze

Podle psychologie je konverze jeden z nejpodivuhodnějších jevů, jehož příčina není dodnes plně objasněna. Konverze bývá podmíněna vnějšími i vnitřními činiteli. Následovně se může projevit jako vnější způsob jednání (identifikace s určitým náboženským směrem, připojení se k církvi), nebo jako vnitřní prožitek (změna názorů, obrácení se k vnitřnímu smyslu, jistotě). Náhlou změnu může překvapit i samotného konvertitu, protože rozhodující faktor konverze je mimo vědomí člověka. Teologové to vysvětlovali zázrakem, dnešní psychologové to vidí jako převratnou myšlenku nevědomého duševního života. Člověk může ke konverzi dospět i vědomě tím, že postupně buduje náboženský způsob života. Náhlá konverze bývá postavena na hodnotě prožitku, který definuje jako převratný. Tradiční církve však spoléhají na zavedený rituál, než intenzivní prožitek, o který nebývá v buddhismu nouze.

Konverze je typicky záležitostí dospívajícího člověka, který buduje svou identitu, nebo dospělého, který se formou krize dostává k přebudování žebříčku hodnot. U některých lidí je konverze vedena vědomím vlastní nedokonalosti, či hříchu a spočívá v trpném vzdáváním se a pokání. V každém případě je rozsáhlou psychickou změnou, růstem a radikální transformací jádra osobnosti.

Také existuje přimknutí, která počítá s pozvolnou konverzí, která má počátky v dětství a jedinec si ji postupně uvědomuje. U dospělých pak existuje i jakési přípravné období, které si jedinec nemusí ani uvědomovat, až v určitém okamžiku si pak budoucí konvertita uvědomí možnost přijmout víru a začíná ji vědomě vyhledávat.

10.2 Česká situace - prostor pro novou religiozitu

Náboženská situace v České Republice je specifická. Na jedné straně se zde objevuje názor, že jsme zemí atheistickou, na druhé straně se však ukazuje, že jsme nábožensky založení, pouze se vytrácí zájem o tradiční religiozitu. Problém české sekularizace je někdy vysvětlován jako následek minulého režimu, ale jeho počátky můžeme nalézt hlouběji v minulosti a to v modernizačních procesech 19. století, kdy česká společnost čelila germánským vlivům a obnovovala národní identitu. Později - s nástupem komunistického režimu - sice náboženský život přetrvával, ale byl vytlačen do soukromé sféry.

I přes to odpověď na to, proč je pozice náboženství a katolické církve u nás tak slabá, není jednoduchá. Většinou bývá odpověď na tuto otázku redukována na minulé léta komunistické diktatury. Sice je nepochybné, že ateistická komunistická propaganda, která pronásledovala věřící, měla podstatný vliv na formování náboženských postojů v české společnosti, ale toto vysvětlení samo o sobě neobstojí.⁹³ „Schopnost katolické církve prosazovat ve společnosti své zájmy je, jako u každé instituce, závislá nejen na jejích kapacitách, strategii a konkrétním postupu, ale v nejmenší míře také na prostředí, tedy na systémových podmínkách, v jejichž rámci působí.“⁹⁴

Po revoluci zde byla velká očekávání. Po pádu ideologií nastala nejistota vyvolávající návrat k jistotám, tedy návrat k náboženství. Komunismus chtěl učinit lidi šťastnými a po jeho děsivém neúspěchu znova vyvstává opět otázka hledání moudrosti a cesty za štěstí. Veřejnost byla tedy tolerantní a otevřená

⁹³ Srov. Fiala, P. *Laboratoř sekularizace*, s.27.

⁹⁴ Tamtéž. s. 25.

k novým náboženským skupinám, což byl do jisté míry důsledek jakéhosi hladu po náboženství.

Nové náboženské skupiny byly na rozdíl od velkých a zavedených církví schopné reagovat na probíhající změny. Utvořil se proto prostor pro náboženské hledání. Nešlo tedy o jednoduché ztotožnění se s převládajícím náboženstvím. Lidé se spíše nechávali ovlivňovat různými prvky náboženských směrů, náboženský život tak získával nejrůznější podoby a mizely pevné hranice náboženských směrů.

Mnohé náboženské společnosti vstupovaly do tohoto období s optimistickým příslibem lepší budoucnosti.⁹⁵ Místo toho v druhé polovině 90. let začala upadat institucionalizovaná religiozita a tak tradiční náboženské instituce typu zaběhlých církví ztratily dominantní postavení. Postavení církve oslabila i nesprávná interpretace společenské situace a z ní vyplývající špatná strategie církevních představitelů.

Pro toto i další období je typická nedůvěra vůči všem formám institucionalizované religiozity a naopak přichází otevřenost k duchovním zážitkům, bez ohledu na to, jestli jde o tradiční formy, nebo novodobé techniky. Společným rysem je eklektičnost a zdůraznění vnitřních zdrojů významnosti a autority. Tento proces také bývá označován jako proces pluralizace náboženského života a odcírkevnění, kdy se snižuje význam pevné konfesní vazby na velké náboženské organizace. Občané již nepocítují nutnost být pevně připoutáni k nějaké církvi, nehlásí se k žádné náboženské organizaci a vyjadřují zájem o netradiční náboženské směry, jako je jóga, astrologie a východní náboženství.

Nastala situace, která je někdy označována pojmem „duchovní tržiště“, což není jen symbolickým vyjádřením pozdně moderní náboženské plurality, ale poměrně přesným vyjádřením logiky, kterou se dnešní náboženská scéna řídí.

⁹⁵ Srov. Václavík, D. *Náboženství a moderní česká společnost*, s.130.

Náboženství a jeho privatizované podoby, musí umět dnešního člověka zaujmout.⁹⁶

10.3 Konverze k buddhismu, jako vymezení se proti tradičnímu náboženskému směru

Stejně jako nová náboženská hnutí vznikají v důsledku nespokojeností s vlastní náboženskou tradicí, důvodem ke konverzi může být tatáž nespokojenost. Východní směry jsou dnes moderní a populární vlivem médií a dokonce podporou některých celebrit, které se ke svému novému náboženství hrdě hlásí, protože je proti tradičním směrům zajímavější. Konverze k novým systémům, může být také nesouhlasem s většinovým náboženským vyznáním. V evropském kontextu a tedy v kontextu katolické církve, může být konverze k východním směrům reakcí na „temnou minulost“ církve a nesouhlas s institucí církve a jejími autoritami.

Vše, co se dá vytknout Svatému otci se stává u jeho tibetského protějšku předmětem chvály. Papež je reakční, dalajlama je pokrokový; papež se křečovitě drží otázek souvisejících s křesťanskou doktrínou, dalajlama mluví jen o osobním uskutečňování každého jedince; papež odsuzuje užívání prezervativu a antikoncepce, dalajlamu znepokojuje demografická exploze a epidemie AIDS a považuje užívání těchto prostředků za nutné „menší zlo“; papež tvrdí, že katolická církev nebude nikdy vysvěcovat ženy na kněze, dalajlama se domnívá, že i když se to ještě nikdy nestalo, nic nebrání tomu, aby jeho nástupcem byla žena; papež povzbuzuje katolické misie k obracení co největšího počtu lidí, dalajlama výslovně žádá lidi na Západě, aby k buddhismu nekonvertovali, nebo pouze po dlouhé úvaze a bez kritiky svého původní náboženství. Zatímco papež je nakonec vždycky vnímán jako strážce dogmatu a normy, dalajlama je považován za duchovního mistra, jenž dosáhl dokonalosti a je více příkladem, než strážcem - spíše ukazuje cestu, než že by určoval pravidla a dozíral na jejich dodržování.⁹⁷

⁹⁶ Srov. Václavík, D. *Náboženství a moderní česká společnost*, s.168.

⁹⁷ Srov. Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 248 -249.

10.4 Propagace buddhismu - reakce na poptávku a přizpůsobení se trhu

Úspěch buddhismu na Západě mimo jiné tkví v tom, že dobře reaguje na poptávku. Ve snaze uspokojit potřeby hledajícího obyvatelstva vznikají zvláštní formy náboženských institucí. Trh v některých zemích reaguje na tuto poptávku velmi úspěšně. Počátkem 21. století došlo v Evropě k několika posunům. Jedním z nich je ztráta církve formovat náboženské myšlení velké části obyvatelstva, zvláště mladých. Populace, která se vymanila z moci církve, reaguje složitými způsoby. Je připravena experimentovat s novými koncepty víry, díky čemuž se rozšiřuje i možnost výběru.⁹⁸ Je zde postupný odklon od chápání náboženství jakožto povinnosti a roste zdůrazňování potřeby.

Buddhismus je schopen uspokojit poptávku a potřeby dnešních hledajících na jedné straně už tím, jaké je jeho učení, oslovuje západní lid a dodává mu to, co zaběhlým církvím chybí. Na druhé straně je někdy buddhismus propagován a přetvářen naprosto záměrně tak, aby co nejvíce zaplnil mezery na „duchovním trhu.“

10.4.1 Propagace buddhismu

Medializace a propagace buddhismu se uskutečňuje několika způsoby. Je vydávána řada knih, odborných i populárně naučných. Mocným prostředkem propagace je i kinematografie, která v divácích vzbuzuje emoce a snadno zaujme. Samotný tisk pak přináší zprávy o moderním charakteru buddhismu, celebritách praktikujících buddhismus, o vzniku nových buddhistických center, o návštěvách významných duchovních a také o neblahém osudu Tibetu. „Tibet se svými původními a tisíciletými náboženskými, intelektuálními i uměleckými tradicemi, kterému ze strany čínské komunistické moci hrozí zničení, nám také pochopitelně připomíná zánik světa tradic. Jeho beznadějný boj se pro mnohé stává symbolem tragédie starých kultur, jež byly vyhlazeny i se vším svým kulturním bohatstvím vinou myšlení založeného na zisku a boji světových mocností o kořist. Již v roce

⁹⁸ Srov. Davieová, G. *Výjimečný případ Evropa*, s. 177.

1956 lama německého původu Anágáríka Góvinda napsal: „Význam tibetské tradice pro současnost a pro duchovní rozvoj lidstva spočívá v tom, že Tibet představuje poslední článek řetězu, který nás spojuje s kulturami dávné minulosti.“⁹⁹

Díky této situaci, se také řada buddhistických duchovních dostala na Západ, včetně současného dalajlamy, který se poté, co získal Nobelovu cenu za mír, stal všeobecně známou osobou. Osobnost současného dalajlamy, která přibližuje buddhismus západním posluchačům pro ně srozumitelnou formou, vzbuzuje dojem exotiky, tajemna a představ o nadpřirozených jevech, které stále přitahují mnoho západním lidí a tibetský buddhismus na Západě je tak nositelem mnoha všeobecně rozšířených asociací, kterými jej obdařila západní imaginace. Tyto asociace jsou vlastně obchodní značkou, která, jak se dnes obchodníci přesvědčují, dokáže divy hodné pravých tibetských „kouzelníků“.¹⁰⁰

Buddhisté jsou také schopni dobře vytvářet reklamu. Příkladem může být třeba návštěva lamy Oleho v Praze v roce 2002, která byla dobře plakátována a medializována. V tomto směru mají podle Zdenka Vojtíška příznivci *Buddhismu Diamantové cesty* skvělého učitele: „jeho usměvavá tvář vyjadřuje všechny hodnoty, které na současném náboženském trhu Buddhismus Diamantové cesty nabízí: sebevědomí, bezstarostnost, sílu, inteligenci, úspěch.“¹⁰¹

Také se začínají objevovat různá náboženská internetová společenství. Tento fakt je potřeba brát velmi vážně, i když internet zřejmě zatím nehraje důležitou roli jako nástroj náboženské konverze. Důvodem je, že většina uživatelů internetu využívá pouze malou část možností a kapacit internetu, a tak je internet využíván pro misionářské aktivity spíše jako prostor levnou reklamu.

⁹⁹ Srov. Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s. 252.

¹⁰⁰ Srov. Rozehnalová, J.; Bělka, L. Tibetský buddhismus a západní imaginace, Slavnost Kálašakry ve Štýrském Hradci. *Religio*, s. 70.

¹⁰¹ Vojtíšek, Z. Profesionální Buddhista. *Dingir*, s. 12.

10.4.2 Naše představy o buddhismu - co nám v křesťanství schází

Buddhismus se vždy jevil a stále se ještě jeví jako systém mnoha nedorozumění a hlubokých dezinterpretací. Špatně informovaný západní člověk 20. století se totiž na tibetský buddhismus skutečně dívá přibližně stejnýma očima, jako jeho středověký nebo renesanční předek. Za prvé, navzdory různosti míst a dějinných epoch, existuje jednotný evropský pohled, který je výsledkem společné kultury, podobné obrazotvornosti a mentality. Za druhé, lidé na Západě - ale totéž platí v opačném směru i o lidech na Východě - mají neustále tendenci činit z neznámého známé a svými vlastními mentálními, náboženskými a kulturními pojmy pojmenovávat to cizí, co ve zcela odlišném kulturním prostoru objevili.¹⁰²

V rámci tohoto pohledu na buddhismus, zkrasleného evropskou mentalitou, je zde i přizpůsobování si buddhismu svým potřebám. Není to nic nového, i v minulosti se Buddhovo učení vždy přizpůsobilo civilizaci, na kterou bylo zaměřeno, aby tak bylo zpřístupněno všem lidem. Například v Tibetu se buddhismus tradoval prostřednictvím několika linií, které byly odlišné dle potřeb žáků a obdobně je tak tomu dodnes.

Protože západní svět nezdá východní náboženské systémy dokonale a není schopen je úplně pochopit, dává mu to prostor pro různé představy, které jsou mnohdy reakcí na jeho potřeby. Například pokud máme dojem, že křesťanství potlačuje lidskou sexualitu, můžeme jej hledat třeba v tantře, i když současná podoba tantry, jak se praktikuje u nás, nemá s původním esoterním učěním mnoho společného. Pokud nám vadí, že v katolické církvi nemůže určité funkce naplňovat žena, můžeme opět hledat útočiště v buddhismu (protože je nedostatečně známý fakt, že Buddhovi trvalo léta, než dovolil zakládat ženské komunity a až po dlouhých debatách připustil, že žena může dosáhnout osvícení stejně jako muž). Pokud někomu přijde demotivující křesťanský výklad posmrtného života s jeho hrozbami peklem, může si z pojmů buddhismu vyložit,

¹⁰² Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s.15.

že peklo je pouhá představa nebo stav mysli. Dost možná je ale peklo stejná iluze mysli, jako je iluzí naše současná existence tady na zemi.

Za tyto neznalosti a nedorozumění však nelze svalovat vinu pouze na neznalosti nebo nepravdivé představy západních věřících. Některá nedorozumění vycházejí ze špatného výkladu učitelů. Někdy je to zapříčiněno tím, že buddhističtí učitelé v euro-americkém světě některé aspekty učení vyzdvihují a jiné zase ponechávají stranou. Navíc v buddhismu lze někdy skloubit i protichůdná tvrzení. Pokud se tedy vrátíme k třem příkladům, které jsem uvedla výše, můžeme na nich demonstrovat protichůdnost tvrzení různých učitelů. Pokud jsem o sexualitu a buddhismus, lama Ole ve své knize *Jak se věci mají* uvádí, že jediný důvod, proč ženy a muži v Tibetu žili odděleně je, protože neměli spolehlivou antikoncepci. V druhém příkladě se můžeme odvolat na manželku lamy Oleho, která důrazně propagovala myšlenku, že v buddhismu neexistují nerovnosti v postavení muže a ženy. A nakonec, co se týká buddhismu a obrazu pekla, není opravdu zvykem tento fakt příliš vyzdvihovat. Pokud se mluví o smrti v buddhismu, mluví se více méně o reinkarnaci.

Tuto situaci vyvolávají i tibetští učitelé, kteří svou nauku nejprve šířili velice opatrně, ale od chvíle, kdy byl vidět ohromující úspěch vadžrajány v západním světě, se ve stylu šíření nauky značně posunuli. Na jedné straně, úplnou nauku svého náboženství předávají jen maličké skupině lidí ze Západu, kteří buddhismu chtějí zasvětit celý život. Na straně druhé, rozvíjejí jednoduchou a univerzální nauku o štěstí, světovém míru a nutnosti etiky.

Buddhismus také uspokojuje poptávku hledajících po zprostředkování silných zážitků. Reaguje na aktuální témata, které zaujmou snad každého, jako je štěstí, ctnost, láska a smrt. „Buddhismus přináší nejen filozofickou moudrost, ale i praktickou duchovní cestu, také odpovídá na volání po spáse a po smyslu života, což bylo západním myšlením opuštěno. Dalajláma tyto potřeby západního světa okamžitě pochopil a už na své první cestě na Západ (1973) prosazoval spiritualitu dostupnou všem lidem věřícím i nevěřícím. Buddhismus tak vždy hlásal jakousi vnitřní revoluci a myšlenku, že svět se změní jedině pokud se změní každý z nás.

V době, kdy technika a různé filozofické systémy neuspěly, lidé ze západu oslovilo toto učení“.¹⁰³

10.4.3 Duchovní učitel

V některých případech se duchovní učitelé se stávají tím hlavním impulsem, proč lidé konvertují k buddhismu. Bohužel je to také další věc, po které je poptávka hledajících, a kterou jim nedokáže nabídnout křesťanství. Většina západních buddhistů postrádá v křesťanství iniciaci do kontemplativního života a přítomnost duchovních mistrů ve smyslu uskutečněných bytostí, které mohou předávat duchovní poznání. Také hledají někoho, kdo jim umožní zažít mystické prožitky.

V západním světě získal duchovní učitel termín „guru“, k němuž se vážou různé asociace, které přispívají ke zmatku v terminologii a v tom, co znamená duchovní učitel. Lze říci, že guru je někdo, kdo nám dává duchovní poznání. Lidé západu mají však představu, že od gurua lze získat štěstí, klid mysli, moudrost a další věci, které hledají. Učitelé, od kterých si lze zakoupit nějaký pokrok na duchovní cestě, nejsou pravými učiteli. Toto pojetí však odpovídá konzumnímu pojetí duchovna v dnešní době. Lidé hledají někoho, kdo jim pomůže s jejich problémy, a kdo jim neomylně poradí, co mají dělat.

Guru by měl být spíše jakýsi duchovní přítel, s kterým dokáže žák vést přímou a úplnou komunikaci. Dále není úplně možné od gurua dostat poznání, žák ho musí dosáhnout sám. Pokud má ale někdo schopnost působit na ostatní, žáci se s ním mohou rychle identifikovat a duchovně zrát.

I přes to, že dobrého učitele poznáme podle toho, že ukazuje metody vedoucí k transformaci a nepokouší se oslnit sladkým mluvením o náročných věcech, lidé si často vybírají za svého duchovního učitele někoho, kdo je slavný a vydal řadu knih. Žáci si také vybírají učitele, kteří mají charisma a umí jim nauku předat srozumitelně. Na začátku je vztah ke guruovi velice intenzivní, je to silné okouzlení. To může přispět k unáhlenému výběru duchovního učitele.

¹⁰³ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s.243.

10.4.4 Buddhismus jako spotřební předmět

Je smutné, že se buddhismus v nedávných letech stal novým exotickým a exkluzivním náboženstvím, které je zdánlivě oproštěno od dogmat, netolerance a nutnosti víry.¹⁰⁴ V době, kdy se spiritualita stává spotřebním předmětem, je buddhismus ideálním zbožím, protože odpovídá přesně tomu, co dnes mnoho lidí hledá. „Poskládat si vlastní víru jako kutil podle svého, vybrat si, co se komu hodí, a vyřadit, co do toho nepasuje, se zřejmě stalo velmi populárním způsobem religiozity a spirituality dneška, a zvláště v Severní Americe.“¹⁰⁵

V postmoderním světě je dobrým životem estetický život, plný zážitků, které bývají odtrženy od systému, ke kterému patřily, a nabývají hodnotu sami o sobě. V takovémto prostředí se buddhismus může snadno stát instantním náboženstvím, kde jednoduchá a časově nenáročná činnost věřícím přináší téměř okamžité výsledky.

V českém prostředí je někdy kritizován za konzumní pojetí buddhismu *Buddhismus Diamantové cesty*, který přímo slibuje rychlé a efektivní metody, jak dojít ke štěstí nyní i po smrti. Lama Ole Nydahl na veřejné přednášce v Praze v září 2002 uvedl, že není ani potřeba znát celé Buddhovo učení, úplně stačí mít šálek koncentrátu. „My, profesionální buddhisté, vám můžeme poradit, kde můžete šálek Buddhova učení získat.“¹⁰⁶ Dále doporučil návštěvu některého z jeho meditačních center, kde je možné získat štěstí.

10.5 Buddhismus jako duchovní cesta pro racionálního moderního člověka

Dalším důvodem, proč je buddhismus v současném západním světě tak oblíbený, je jeho racionalita a modernita, která je dávána do protikladu se slepou vírou v Boha a je snahou vymezit se vůči křesťanství. Často tak bývá vyzdvihován racionální, pragmatický a tolerantní charakter buddhismu, i když se lze domnívat,

¹⁰⁴ Srov. Coleman, J. *The new Buddhism*, s. 18.

¹⁰⁵ Lyon, D. *Ježíš v Disneylandu, Náboženství v postmoderní době*, s.40.

¹⁰⁶ Vojtíšek, Z. *Profesionální Buddha. Dingir*, s. 13.

že vidět tuto nauku jako racionální a zbavenou náboženských rysů, je deformací Buddhova učení. Moderní buddhisté vždy projevovali zájem o pokrok vědy a i oni přirozeně vědí, že jen věda nemůže ukázat cestu pro vyvození. „Věří však, že mohou ze shody mezi buddhistickým a vědeckým obrazem světa získat významný argument pro správnost svých názorů.“¹⁰⁷

„Tak dosáhli představitelé západní buddhologie a moderní buddhisté společně „demytologizace“ tradičního buddhismu. Víra v zázraky a jiné elementy iracionálního myšlení byly vyřazeny jako druhotné, nepodstatné přídavky k původnímu učení. Buddhismus byl popsán jako učení souhlasící s rozumem, jež nevyžaduje slepou víru, nýbrž přezkušování pravdy náboženskou praxí a meditací.“¹⁰⁸

Vnitřní zkušenost, je pojímána jako opravdová věda, o kterou se buddhismus od samého začátku opírá. Meditace je pak tím, co mění vstřebané informace ve zkušenost, a tím si ty informace může buddhista ověřit. Buddhismus se od prvního okamžiku projevuje jako bádání o faktech a jejich příčinách a tak má víra v buddhismu pouze omezené místo. Buddha výslovně nabádá, abychom si vše ověřovali. „Zkoumejte, zda se učení shoduje s vašimi vlastními zkušenostmi. Buďte sami sebou světlem.“¹⁰⁹

I přes možný racionální ráz buddhismu nelze popírat, že je buddhismus náboženstvím víry, i když tato skutečnost nebývá zdůrazněna v knihách tibetských mistrů určených pro euro-americké publikum, ani v odborné literatuře.

„Stejně jako většina lidí jeho doby neviděl ani Buddha žádný důvod, proč nevěřit v neempirickou realitu. Často hovořil o božstvech, duchách, nebi a pekle; a ačkoli se zdá, že považoval oblast nadpřirozena za poměrně nedůležitou, zdá se rovněž, že bral její existenci jako samozřejmost.“¹¹⁰

Tyto dva odlišné póly - logické a magické myšlením, vědu a mýtus - dokáže buddhismus, díky své povaze filozofie a zároveň náboženství, spojit a dobře mezi

¹⁰⁷ Küng, H.; Bechert, H. *Křesťanství a buddhismus*, s.167.

¹⁰⁸ Tamtéž s.167.

¹⁰⁹ Nyndal, O. *Jak se věci mají*, s. 55.

¹¹⁰ Lowenstein, T. *Buddhova víze*, s. 48.

nimi balancovat. Z tohoto důvodu se současné šíření Buddhova učení po celém světě nese v pojmech racionality a zároveň mýtických představ. Buddhismus se tak stává střední cestou mezi náboženskou vírou a vědou.

„Dnešní úspěch buddhismu je, jak se zdá, reakcí na trojí velké „potlačení“, k němuž na Západě od doby renesance a příchodu moderního světa došlo: na potlačení obrazotvornosti, emocionality a iracionální složky lidské mysli; potlačení otázky každého jedince po smyslu života; Člověku ze Západu tím umožňuje nalézt jeho „zapuzený Orient“ a v teorii i praxi převzít tuto starobylou a zároveň postmoderní koncepci racionality....“¹¹¹

10.6 Buddhismus jako dokonalý etický systém

Etika tvoří samotné jádro buddhismu, to se projevilo již v první Buddhově rozpravě a dnes toto téma nabývá na důležitosti. Západní člověk citlivě vnímá nespočetné hrozby tížící celou planetu, ať už se jedná o ekologii, země třetího světa, nebo toho, že člověk je schopen sebezničení. Téma globální odpovědnosti nabývá na důležitosti a získává odezvu právě z řad buddhistů, kteří vidí v Buddhově nauce etiku individuální a kolektivní odpovědnosti.

„Buddhismus prokázal, že je možné zastávat i vysoké mravní ideály, které mu nemohli upřít ani jeho křesťanští kritikové, aniž by člověk musel smýšlet o Bohu a o duši jako křesťané. a co mohlo křesťanství ve skutečnosti nabídnout? Neustálé války, inkvizici, upalování čarodějnic a vykořisťování chudých mocnými“¹¹²

To je také jeden z důvodů, proč je etika buddhismu tak exkluzivní, i když její hlavní myšlenkou je to, co nám nabízí i křesťanská etika, totiž neubližovat ostatním. V buddhismu je navíc celá myšlenka o neubližování ostatním zakotvena v nauce o prázdnotě a vzájemnosti všech jevů, bytostí a činů. To se navíc vztahuje na všechny cítící bytosti, tedy nejen člověka. Buddhismus nabádá k silnému soucítění. Soucítění je pocitem, který zakoušíme v momentě, kdy vidíme jinou

¹¹¹ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s.266.

¹¹² Küng, H.; Bechert, H. *Křesťanství a buddhismus*, s.166.

bytost, která prožívá bolest a úzkost. Je to pro nás těžké, ale musíme si představit v té situaci sami sebe a podle toho jednat.¹¹³

Dalším důvodem je, že buddhismu bývá přisuzována mírumilovnost a tolerance k ostatním náboženstvím. Někdy bývá dáván do protikladu s Islámem, jako opak fundamentalismu, který buddhismus postrádá už přímo ve svých principech. Pravdou je, že v moderním buddhismu se stejně jako v jiných náboženstvích objevují stoupenci mírových postojů i přívrženci násilí a fanatismu, náboženstvím nelze připisovat obecnou charakteristiku militantnosti, nebo mírumilovnosti.

Ani buddhistické minulosti nebyvají, na rozdíl od jiných velkých náboženství, vytýkány některé skutky. Setkáváme se s tvrzením, že v buddhistické oblasti nebyly nikdy náboženské války a buddhismus nikdy neprolil v zájmu svého šíření ani kapku krve. Mnoho autorů oponuje této myšlence a uvádí jako příklad násilí v buddhismu konflikt mezi Sinhálci a hindiustickými Tamily na dnešní Srí Lance, většina násilí se však týká mahajánových škol. Podle F. Lenoira ani buddhismus a jeho společenské uspořádání nebyly tak ideální a dokonalé, jak si to představuje většina západních buddhistů. „Do nebe volající sociální nespravedlnost byla legitimizována zákonem karmy. Opaté některých klášterů se chovali jako praví feudální tyrané. Boje o moc mezi liniemi, školami a kláštery neutuchaly, a někdy byly i vražedné.“¹¹⁴

10.7 Okouzlení buddhismem

Svět orientu, tedy i buddhismus, dokázal okouzlit západní svět již v době, kdy se první Evropané setkali s východní moudrostí. Dnes tomu není jinak. „Člověk postmoderního věku se snaží zužitkovat esoterismus a mystiku. Snaží se meditovat, žít zdravě a harmonicky, prožívat jednotu těla a duše.“¹¹⁵ Buddhismus mu nabízí toto všechno a ještě mnoho navíc. Buddhismus na Západě se stává jedním z prostředků sebezdokonalování a práce na sobě, navíc systém metod

¹¹³ Srov. Tachibana, S. *Ethics of Buddhism*. s. 272.

¹¹⁴ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s.251.

¹¹⁵ Štampach, I. *Sekty a nová náboženská hnutí naděje a rizika*, s. 3.

duchovního rozvoje lze skloubit se západní vědou. Obrazem tohoto přístupu jsou například reklamy a fotografie zobrazující manažera v obleku sedícího v lotosové pozici.

Buddhismus také láká lidi myšlenkou, že každý člověk má potenciál sám v sobě vytvořit vnitřní mír a pocit štěstí. Toto učení je zcela univerzální. Nehraje roli, zda je někdo chudý, či bohatý, z východu, či západu. Štěstí člověka dokonce nesouvisí ani s jeho vnějším prostředím, což přináší svobodu a vědomí moci nad svým životem.

Síla buddhismu je i v tom, že rozvíjí soucit a dává člověku moc pomoci ostatním i sobě. Z těchto důvodů má u nás úspěch i tibetská medicína, která člověku umožní mít svůj zdravotní stav ve svých rukou. Nemoc prý vzniká, když se tři tělesné energie dostanou z rovnováhy. To je zapříčiněno třemi duševními jedy (chtivost, nevědomost a nenávisť), díky kterým vzniká špatný postoj k životu.

Buddhismus také odpovídá na prastaré touhy dát životu trvalost a věčnost. Umírání a smrt byly sekularizovány a vyňaty z kompetence náboženství, ale dnes se s vlnou nové religiozity rozšířilo učení o karmě. Fascinace reinkarnací má mnoho příčin. Je módním pojmem, který dostatečně reflektují média a trh s literaturou. Také má spojitost se základními otázkami lidské existence, a tak právě myšlenka reinkarnace je to, co přitahuje k Buddhovu učení pozornost mnohých.

10.8 Je možná úplná konverze?

Je možné úplně konvertovat k některé z východních nauk, tedy něčemu vzdálenému a přitom odmítnout úplně náboženství vlastního kulturního prostoru? A lze najít návody na řešení našich problémů ve východním myšlení, aniž bychom se dopustili omylů v interpretaci?

„Touto otázkou se do hloubky zabývalo mnoho východních i západních myslitelů a jejich odpověď byla téměř ve všech případech záporná. Stejný názor například zastával i Carl Gustav Jung, přestože byl Orientem vášnivě zaujat: „Místo toho, abychom se nazpaměť učili duchovním technikám Orientu, snažili se je křesťanským způsobem napodobovat, a zaujívali tak násilný postoj, jenž z toho

nutně vyplývá, by bylo mnohem užitečnější pátrat, zda v našem nevědomí neexistuje nějaká v něm skrytá schopnost, která by se podobala té, jež se stala vůdčím duchovním principem Orientu. Nacházeli bychom se tak v situaci, která by nám umožňovala stavět na našem vlastním území a našimi vlastními metodami. Pokud tyto věci přebíráme rovnou z Orientu, uspokojujeme tím leda svůj západní sklon k získávání odjinud, a navíc tím dotvrzujeme, že „vše, co je dobré, je mimo nás, kam je také třeba jít to hledat a přijmout do našich sterilních duší.“¹¹⁶

Jung se také domnívá, že při konverzi ke směrům z úplně jiného kulturního prostředí, dochází v reakci na původní náboženství a to nevědomky. I současný dalajlama varuje před nebezpečím rozhodnutí změnit své náboženství. Doporučuje, aby se takoví lidé hluboce zamysleli. Říká, že pokud se rychle odtrhneme od svého náboženství a svých kořenů, pocítíme hořkost z bývalého náboženství, což není do správné.

Konverze k buddhismu tedy odhalují obrovské mezery tradičních západních náboženství. Začíná se zjišťovat, že západnímu světu a církvi něco chybí. Žijeme totiž jen z jedné poloviny, té racionální - mužské, na Východě lidé žijí z nevědomí, z intuice - prvek ženský. Západ hledá kontemplativní dimenzi lidské existence, kterou ztratil, která vyvěrá z hlubin nevědomí a spojení s přírodou.¹¹⁷ Ono posvátné univerzum, ve kterém člověk vždy žil, bylo zničeno. Všechny stopy posvátnosti byly ze života odstraněny. Západní člověk se ocitl ve vesmíru, v němž jsou člověk i příroda zbaveni jakéhokoli konečného smyslu.¹¹⁸

Podle Lenoira je buddhismus důvodem, aby se Evropané na sebe podívali, a aby sami sobě hlouběji porozuměli. I přes to, co nám v Západní kultuře chybí, a jak je pro nás Východní moudrost zajímavá, vidí Lenoir a mnoho dalších jako nepravděpodobné, že by Západ úplně konvertoval k buddhismu.

¹¹⁶ Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*, s.268 - 269.

¹¹⁷ Srov. Griffiths, B. *Sňatek mezi Východem a Západem*, s. 7.

¹¹⁸ Stov. tamtéž, s. 16.

PRAKTICKÁ ČÁST

11 Úvod

Praktická část mé diplomové práce obsahuje rozhovory s několika buddhisty¹¹⁹, které poukazují na některé z důvodů, proč se rozhodli praktikovat právě buddhismus, i přes to, že vyrůstali a žijí v zemi, která má křesťanskou tradici.

Druhá polovina praktické části je mou vlastní reflexí a úvahou nad výpověďmi dotazovaných buddhistů. Ve světle teoretických podkladů uvedených v první - teoretické části mé diplomové práce, jsem se zde snažila o shrnutí důvodů a motivací, proč se dotazovaní rozhodli pro cestu buddhismu.

Uvedené rozhovory mají ilustrovat to, proč je dnes některým lidem ze Západu bližší buddhismus než křesťanství, jak oba tyto směry vnímají a jaké mohou být důvody ke konverzi k buddhismu. Rozhovory byly sbírány v rozmezí pěti měsíců formou řízeného rozhovoru. Respondenti byli vybíráni metodou sněhové koule *Snowball Sampling*, kdy několik dotazovaných z mého okolí doporučilo k rozhovoru další buddhisty. Tento postup je vhodný pro zkoumání členů nějaké populace, které je těžké lokalizovat, nebo se mezi ně proniknout.¹²⁰ Nevýhodou této metody bylo, že jsem, vzhledem k malému počtu dotazovaných, získala větší část rozhovorů od věřících z jedné komunity (avšak rozsah práce zkoumání více komunit neumožňuje). Díky tomuto nedostatku si shrnutí údajů získané z tohoto reprezentativního vzorku nemůže nárokovat obecnou platnost, má zde ale sloužit jako doplnění teoretické části práce a poukázat na některé aspekty buddhismu u nás.

¹¹⁹ Označení „buddhista“ v této kapitole a praktické části diplomové práce používám jak pro věřící, kteří přijali útočiště u Buddha, dharmy s sanghy, tak i pro lidi, kteří se s buddhismem delší dobu zabývají, či zabývali a praktikovali ho. Pro některé respondenty je totiž termín „buddhista“ vzdálený. Představuje pro ně člověka, který již je na vyšším stupni duchovního růstu. Jde tedy o praktikující, kteří se ze skromnosti buddhisty sami nenazývají. Na druhé straně, jsou zde i lidé kteří se cítí být buddhisty, ale nepatří do žádné skupiny věřících, nemají svého učitele, ale o buddhismus se zajímají, meditují a snaží se žít dle zásad nauky.

¹²⁰ Babiie, E. *The Practice of Social Research*, s.193.

Dotazovaní buddhisté byli předem seznámeni s tématem, na který se rozhovor zaměřil. Snažila jsem se co nejautentičtěji vystihnout výpovědi dotazovaných, jsou tedy uvedené v hovorové formě, nejedná se však o přesné doslovné citace. Text vnikl z poznámek, které jsem si během rozhovorů dělala. Většina dotazovaných se hlásí k tibetskému buddhismu linie Karma Kagjü a to k té skupině, která za karmapu uznala Ogyen Trinley dordžeho (uznaného současným dalajlamou).

12 Rozhovory s buddhisty

12.1 paní M., 42 let, masérka

„Od malička mne mamka vodila do kostela, dokonce jsem byla u svatého přijímání. Chodila jsem na náboženství, učil nás pan Kulhánek, byl moc příma a v kostele to vždycky tak krásně vonělo. Vadilo mi ale, že do kostela chodit musím. Kdybych měla jako malá na výběr, pravděpodobně bych chodila sama a ráda. Vadilo mi, že je na mši tolik lidí, stát hodinu v davu a to podávání rukou, no „fuj“. Vadilo mi, že mamka s babičkou byly úplně dogmatické, braly to moc vážně a vyloženě mi to cpaly. Dodnes mám však velkou úctu k Ježíši Kristu, cítím k němu lásku stejně jako k Budhovi. Křesťanství a jeho historie mě zajímá.

V pubertě mi dost vadilo a bylo mi líto, že Ježíš tolik trpěl, nechápala jsem jeho oběť. Až buddhismus mi vysvětlil, to co se v křesťanství odehrává. Buddhismus je svobodnější, není násilnej, nevyvolává v lidech emoce.

Taky mi dost vadí inkvizice. Vadí mi, že i když byl někdo celý život zlej a před smrtí se rozhodne pro Boha, tak to bude v pohodě. Buddhismus je spravedlivější. Kdyby neexistoval zákon karmy, byl by svět nespravedlivý. Křesťanství mi nedává odpovědi a to co potřebuju.“

Posun respondentky k buddhismu se odehrál bez vytvoření averze vůči křesťanství, spíše jako rozšíření jejího postoje: Buddhismus jí nabídl vysvětlení některých otázek, na které v křesťanství nenalezla odpověď, a odpovídá i její představě spravedlnosti ve světě. Problémem respondentky bylo násilí spojené s křesťanstvím v dějinách a také nátlak a dogmatické myšlení jejího rodinného prostředí.

12.2 paní M., 45 let, učitelka

„Narodila jsem se do rodiny, kde babička byla praktikující křesťanka, každý týden chodila do kostela a každý den se modlila, někdy i několikrát denně. Ale v podstatě jí to bylo k ničemu, protože se stejně šíleně bála smrti a do poslední chvíle se jí bránila.

Mojí matce náboženství nic neříkalo, chodila do kostela, jen když jsem byla malá, ale byla to pro ni spíš společenská událost - předvést pěkné šaty a dostat se mezi lidi. Táta byl ateista, který křesťany neměl rád pro jejich pokrytectví, ale možná byl vlastně nejhloběji věřící z celé naší rodiny.

Já jsem byla pokřtěná jako malá a jako dítě jsem chodila každou neděli do kostela, ale bylo to spíš proto, že tam chodila mamka, babička a kamarádky. Od první do čtvrté třídy jsem chodila na náboženství, kde jsem měla moc fajn učitele-faráře, se kterým byla legrace, a kterého jsem měla ráda. Naučil nás hodně z dějin křesťanství, takže si vzpomínám, že když táta poslouchal na Svobodné Evropě nějaký křesťanský pořad, tak jsem k jeho údivu vyprávěla společně s hlasatelem. Tenkrát to nebylo rozhodně běžné chodit do kostela a na náboženství a člověk tím trochu riskoval, protože nikdy nevěděl, kdo a kde a kdy to na něj práskne a jaké z toho bude mít nepříjemnosti.

Po odchodu faráře na jinou farnost a přestupu na školu do města jsem přestala do kostela a na náboženství chodit. Žila jsem světskými starostmi a na duchovno jsem nijak nemyslela. Vlastně jsem souhlasila s mým tátou, že se katolická církev chová pokrytecky, že stačí se jednou za čas vyzpovídat a jinak se můžeš pořád chovat jako „svině“.

Předělem pro mě asi byla tátova smrt. Když mi bylo už přes třicet. Když umíral v nemocnici na mozkovou příhodu, nevěděla jsem, co mám dělat a jak mu pomoci. Poté jsem se po nějaké době s buddhismem. Nejvíce mě samozřejmě zaujala osoba učitele, protože to je dáno našimi minulými životy a setkání s ním je zvláštní událost, kdy fascinovaně „civíš“ a raduješ se, že toho člověka vlastně znáš a konečně se zase vidíte - těžko se to popisuje.

Buddhismus pro mě na rozdíl od křesťanství představuje relativní svobodu a opravdu efektivní metody, jak se vyrovnat se smrtí a připravit se na ni a jak být užitečná nejen sobě, ale i ostatním bytostem. Přinesl do mého života klid a vyrovnanost a do určité míry mě zbavil strachu a obav z budoucnosti, o sebe, o děti atd. Prostě se mi lépe žije, i když rozhodně nemůžu říct, že by byl můj život teď jednodušší, to spíš naopak. Teď to myslím tak, že se musím potýkat se spoustou problémů, ale nijak zvlášť mě to nedeptá, jako tomu bylo dřív, jsem více

tolerantní vůči ostatním lidem. A i když někdy fakt nevím, jak se mám rozhodnout a co udělat, tak se učím naslouchat své intuici.

Co se týká praktikování, tak je určitě těžší buddhismus, protože jeho hlavní myšlenkou je práce na sobě a práce pro všechny trpící bytosti. Takže je určitě jednodušší si zajít jednou za týden do kostela, zazpívat si tam, vidět se s přáteli, vyzpovídat se ze špatných skutků a celý týden žít spokojeně ve svých stereotypch do další mše s vědomím, že jsem pro sebe udělal, co jsem mohl. Buddhismus je neustálá práce, která docela bolí, ať už psychicky nebo fyzicky, stále překonávání různých překážek. Není například jednoduché pomáhat člověku, který už tě jednou zradil a víš, že to udělá zas. Nebo udělat nějakou věc, o které dopředu víš, že to bude nepříjemné nebo bolestné, ale ty víš, že to máš a musíš udělat.“

Paní M. byla jako malá v kontaktu s křesťanstvím, díky své matce a babičce. Matka podle ní chodila do kostela pouze z pokryteckých důvodů. Babičce zase křesťanství nepomohlo vyřešit problém strachu ze smrti. Respondentka nabyla dojmu, že křesťané jsou pokrytci a více se už o něj nezajímala. Při její konverzi k buddhismu sehrál velkou roli její učitel, kterého prý zná z minulého života. Díky buddhismu se zbavila svých strachů a žije spokojenější život.

12.3 slečna A., 28 let, manažerka

„Jsem pokřtěná, mamka mě k víře trochu i vedla. Ke křesťanství jsem ale našla cestu až v patnácti letech, když jsem byla na rok v Americe. Bydlela jsem v rodině křesťanů, chodila jsem s nima do kostela, dvakrát týdně i na biblickou hodinu, opravdu jsem věřila a moc mě to všechno kolem bavilo.

Když jsem se vrátila do Čech, přišlo velké zklamání. Tam byli křesťané jiní, tady mi přišlo, že jsou na hlavu. Normální lidi jsem tu nepotkala, s těma jsem se potkala až u buddhistů. Přišlo mi, že křesťanství se aplikuje jen v kostele, je to tu takový suchý bez života, bere se to moc vážně, chybí radost. Vyvolalo to ve mě strach, že se za vše dostanu do pekla. Vadí mi, že se do nebe dostanou jen křesťané. Křesťanství tady mi nedávalo odpovědi, kázání nebyly pro můj každodenní život. Dodnes se přátelím s baptisty a dalšími křesťany z Ameriky, ale

zůstávám věrná buddhismu. Mám velkou úctu k Ježíšovi, ale buddhismus se mi zdá pro můj život lepší.“

Respondentka měla dobrou zkušenost s křesťany v Americe, kde jí bavilo chodit do kostela a na biblické hodiny. Po návratu do Čech zažila zklamání z katolické bohoslužby i z křesťanů samotných. Ke křesťanství má velkou úctu, ale buddhismus se jí zdá praktičtější pro život a dává jí odpovědi na její otázky.

12.4 paní H., 40 let, ergoterapeutka

„Možná bych o sobě neřekla, že jsem přímo buddhistka, ale křesťanka teda rozhodně ne. Moji rodiče byly zapřísáhlí ateisti. Jedna paní - od nás z domu - mě brala s sebou na mše, měla jsem dokonce takovou modlitební knížku s obrázkama. Vždycky jsem si myslela, že to mají věřící lehčí, ale nikdy jsem doopravdy nevěřila.

Tak jsem „přičuchla“ ke křesťanství a později taky k buddhismu, když jsem chodila s jedním klukem, který dělal bojové umění. Pak jsem začla chodit na přednášky, na téma srovnávání východní a západní filosofie. Víc mě zaujalo myšlení západní a začala jsem o tom číst knížky. Později jsem začala jezdit s jednou skupinou na meditační víkendy a buddhismu se více věnovat.

Buddhismus je volnější než křesťanství, můžu jen tak úplně sama meditovat, kdy chci a jak chci, nepotřebuju k tomu nikoho. Buddhismus není svázaný rituálama, kterým stejně nerozumím. S tím, co je po smrti, má trochu pravdu křesťanství, je nebe i peklo, ale bude to mít každý tak, jak si to představuje, že to bude, částečně věřím i na reinkarnaci.“

Paní H. se nikdy nehlásila ke křesťanství. K buddhismu dostala ze zájmu o východní filozofii a později začala buddhismus praktikovat. Na buddhismu se jí líbí volnost, tedy to, že může praktikovat jak chce, což by jí křesťanství neumožnilo.

12.5 paní I., 41 let, administrativní pracovnice

„Křesťanství byl pro mě naprosto přirozený směr, ke kterému jsem byla vedena od dětství, od své babičky, která v něm byla vychovávána. Dost často jsem s babičkou chodívala do kostela, čemuž se nevyhýbám ani dnes.

V křesťanství jsem viděla určité životní myšlení a cestu jak být slušným člověkem, protože křesťanství učí vážit si věcí a lidí kolem sebe. Učila jsem se základní modlitby a pochopila jsem, že je pro každého člověka velice důležité něčemu, nebo někomu věřit. Postupně s věkem jsem si uvědomila, že čistá víra je ve všem, ale všechno kazí jenom lidé. Lidé mezi, které řadím i pátery. Vše je o lidech a v lidech. Hodně často jsem se sešla s knězi, kteří kázali způsobem výhrůžek stylem - když se nebudeš modlit, budeš potrestána, což mě znechucovalo. V kostele se spíš politikařilo a to tam přece taky nepatří. Nabyla jsem dojmu, že nás vlastně naši kazatelé nutí do strachu a nemyslím si, že by to bylo záměrem v křesťanství. Stále jsem ale věřila, že jsou věci mezi nebem a zemí, tak jsem si věřila sama pro sebe.

Před zhruba deseti lety jsem se potkala s jedním buddhistou, který mě znovu přivedl k přemýšlení o duchovní cestě každého z nás. Velice mě to oslovilo, protože jsem v buddhismu našla obrovskou svobodu, žádné výhrůžky. Pochopila jsem, že je jenom jedna duchovní cesta a není důležité jestli je to směr křesťanský, či buddhistický a jiný. Důležité je, co mě víc chytí za srdce a taky jak učitel, ať už je to kněz, či nějaký buddhista, podá to dané učení a jak to umí vysvětlit. Důležité pro mě je, jestli věřím přednášejícímu učiteli, to co říká a jaký přístup má k lidem, kteří nemají otevřené vědomí.

Zůstala jsem věrná buddhismu, ale křesťanství vůbec neodsuzuji, jenom by měli dát lidem více svobody. Ani mi nepřijde zvláštní, že křesťané nevěří v minulé a budoucí životy, protože ani pro můj současný život to není důležité - musím žít teď.

Je mi jasný, že když něčemu nerozumím, nemůžu to soudit, protože o tom tolik nevím. Buddhismus nesoudí křesťanství. Přesto se mi nelíbí jak je církví podáván jeho výklad, protože vím, že ani Bůh, ani Ježíš po nás nechtěl slepé otroctví, ale vnitřní svobodu.

Díky mé práci v pohřební službě jsem dnes a denně v kontaktu s knězi, kteří vykonávají poslední pomoc lidem, kteří nás opustili a můžu říci, že je mi z nich víc a víc smutno. Myslela jsem si, že je to nejen jejich práce, ale i poslání, však skutečnost, jak jim vše přijde za těžko, mi až někdy vyrazí dech. Je to smutné, tím je nesoudím, ale konstatuji, že je zajímaví je jen peníze a politika. Neslučuje se to s duchovním učením, aspoň ne pro mě. Proto se znovu vracím k tomu, že vše je o lidech a v lidech. Také jsem poznala pár knězů, kteří láskou a soucitem jen zářili.“

Paní I. má negativní zkušenosti s křesťany, svých chováním ji prý zklamali. Tuto slabinu však nepřičítá křesťanství, ale pouze lidem samotným. Respondentka byla věřící vlastním způsobem, k posunu k buddhismu došlo, když poznala svého učitele. Oslovilo ji, že v buddhismu našla obrovskou svobodu a žádné výhrůžky - jako v křesťanství.

12.6 slečna D., 72 let, invalidní důchodkyně

„Vyrůstala jsem na Slovensku, v katolické rodině. V patnácti letech mi umřela maminka a tatínka mi zavřeli do vězení. Později jsem vážně onemocněla a od té doby jsem na vozíku. Od roku 1968 jsem byla v pečovatelském domě a tam jsem neměla šestnáct let kontakt s katolickou církví.

Když jsem přišla do pečovatelského domu, měla jsem hodně času. Začala jsem číst knihy o orientu a to jak cestopisy, tak duchovní literaturu. Východní směry mě velice zaujaly, protože jsem sama měla zkušenosti se zvláštními stavy mysli. Když jsem byla malá, tak se mi mrtvá maminka několikrát zjevila ve snu, a také jsem prožila ve snu klinickou smrt. Ve snech se mi zjevovala i budoucnost. Doteď mám věštecké sny, jako míval Don Bosco. Hodně jsem snila o cestování, protože mě vždy zajímala náboženská kultura vzdálených zemí. Bohužel jsem, díky svému zdravotnímu stavu a své finanční situaci, tyto země nemohla nikdy navštívit. Hodně jsem o nich ale četla. Když jsem četla o náboženstvích v Indii, tak mě napadlo, že to může souviset přímo se mnou a mým zdravotním stavem. Jsem přesvědčena o tom, že existují minulé životy, a že si právě odžívám svou špatnou karmu. Víte, on Buddha opravdu žil a já věřím tomu, že došel pravého

poznání a vstoupil do Nirvány. Před lety mi byl buddhismus velmi blízký, dalo by se říct, že jsem opustila své křesťanské kořeny a cítila jsem se být spíše buddhistkou. Jinak jsem si neuměla vysvětlit svůj život, proč ho mám plný bolesti a samoty a jiní ho takový nemají.

Později jsem se setkala s duchovními z husitské církve, kteří do pečovatelského domu hodně docházeli. S některými doteď trávím hodně času. Husitská církev totiž pořádá různé zájezdy pro nevidomé a tělesně postižené. Navíc navštěvuji chráněnou dílnu Nazaret, která funguje pod diakonií církve československé husitské. Díky nim jsem se opět vrátila ke křesťanství.

V současné době se cítím být křesťankou, nicméně stále mám vřelý vztah k buddhismu. Věřím v Boha stvořitele a věřím v to, že je trojiční. Také věřím v Ježíše Krista, ale zároveň věřím i v Buddhu jako spasitele. Buddha je pro mě reálně historická postava, která nám ukázala cestu, jak se dostat z utrpení. Bůh a Ježíš jsou pro mě už moc daleko, jsou z jiné sféry a znamenají více pro ten duchovní svět. Stále věřím v reinkarnaci a v zákon karmy. Je to možná i z toho důvodu, že jsem viděla svůj minulý život pomocí regresní terapie. Víím, že je nebezpečná, ale ještě bych tuto metodu znovu ráda absolvovala.

Myslím si, že na každém náboženství je něco dobrého. Lidé v Evropě by však podle mě měli být spíše křesťany. Domnívám se, že východní nauky nejsme schopni díky svému životnímu stylu a výchově dostatečně pochopit.“

Paní D. byla křesťankou, ale díky své nemoci, kvůli které ztratila kontakt s církví a kvůli zvláštním stavům vědomí, se dostala k zájmu o východní náboženství. V současné době se vrátila ke křesťanství. Věří v trojičního Boha, i v to, že žil Buddha, který nám ukázal cestu, a dále v existenci reinkarnace. Víra v minulé životy a zákon karmy dávají paní D. odpověď na to, proč je celý život nemocná a sama.

12.7 slečna P., 35 let, administrativní pracovnice

„U nás jsou všichni z rodiny praktikující katolíci, kromě mě a bráchy. Byly jsme nuceni chodit do kostela. Můj bratr tam chodil, dokonce chodil i na ty procesí a mě tam dostali jen o vánocích a to ještě rákoskou. Když chtěli abych šla

k prvnímu přijímání, tak jsem jim vyhrožovala, že když mě tam donutí jít, tak tam ztropím scénu. Mě se v kostele líbilo, ale byla jsem rebel a dělala jsem to rodičům vyloženě naschvál. Navíc jsem byla komunistka, já milovala světlušky a pak jsem i hrdě nosila pionýrské šátek, v pionýru se mi děti totiž nesmály. Když jsem našim vyčetla, že nejsou komunisti, že by jsme se měli lépe tak babička plakala. Babička byla hluboce věřící, a i když jí církev párkrát ublížila, tak mi říkala, že to jsou jen lidi, ale Bůh to je něco jiného.

Já jsem vnitřně věřila, měla jsem svého Boha, ale nemohla jsem to říct našim, aby mě nenutili do kostela. Teď občas i na mši zajdu, ale doma to říct nemůžu, to by byly zase řeči o tom, že až ve 35 letech jsem to konečně pochopila, že oni mi to celou dobu říkali a já je neposlouchala.

Buddhismus jsem nejprve vůbec neznala, připadalo mi to jako takový „čáry máry“ a bála jsem se toho, ale zároveň mě to lákalo. K buddhismu mne přivedla jedna moje kamarádka. Začla jsem chodit na přednášky, číst knížky a nakonec jezdit na víkendové semináře. Byla tam dobrá parta lidí. Buddhismus mi dal úplně nový směr. Pochopila jsem, že všichni jsme si rovni, každý má práva a svobodu. V buddhismu se člověk stará především o sebe, ale musí na sebe nabrat jen tolik, kolik unese. Docela jsem tím ztratila, nějaké známé, koukali na mě, jako kdybych byla v nějaké sektě.

Buddhismus je pro mě těžší kvůli meditaci, nevydržím moc dlouho sedět na zemi se zkříženýma nohama a i ty knížky mi přijdou moc těžké na čtení. Vadí mi takový ti asketičtí buddhisti a taky takový ty přírodní typy. Taky se mi nelíbí takový to „mlení“ o energiích. Pro mě by asi nakonec nejlepší bylo, kdyby bylo nějaký náboženství, co by bylo syntézou buddhismu a křesťanství.“

Slečna P. pochází z katolické rodiny, ale i přes to, že v Boha věří, odmítala chodit do kostela, což bylo spíše vzepření se proti rodičům. K buddhismu se dostala přes svoji kamarádku a zalíbilo se jí, že tam našla společnost příjemných lidí. Buddhismus jí dal nový životní směr, pochopila svá práva a svobodu. V současné době má tendence vracet se ke křesťanství.

12.8 paní M., 34 let, kuchařka - živnostnice

„S křesťanstvím jsem se potkala už jako malá holka, obě moje babičky byly silně věřící. Žila jsem na vesnici a tak bylo normální, že jsem chodila do kostela docela pravidelně. Pak jsem na základní škole chodila na hodiny náboženství a završila ho svatým přijímáním asi v deseti letech. Pak jsem byla vždycky věřící v cosi, ale nic konkrétního. Nic jsem neřešila a žila dost materiální život. Pak jsem utrpěla takovou životní lekci a začala jsem pátrat proč a nač a tak asi jako každý hledala viníka, prostě na koho to hodit a kdo by to za mně vyřešil. Hledání mně přivedlo na přednášky o buddhismu a oslovil mně hlavně zákon o příčině a následku - karma. Spoustu věcí v životě mi to vysvětlilo a pochopila jsem, že si za vše můžu sama a jedině sama si můžu nadále pomoci. Buddhismus a můj učitel mi doslova otočil život naruby. Nebýt tohoto setkání s buddhismem a mým učitelem, tak nevím. Ale zase jsme u té karmy.

Buddhismus mně pohltil a dodnes je mi nejbližší a sice hlavně proto, že to spíš chápu jako životní styl než náboženství, neupínám se ke konkrétnímu bohu, nežádám o vyzpovídání a odpuštění jak tomu bývá u některých křesťanů. Proti křesťanství jako takovému vůbec nic nemám, nemám problém jít na mši. Vdávala jsem se v kostele, jsme s manželem oba pokřtěni a vůbec neberu sňatek před Bohem na lehkou váhu. Neupínám se ke konkrétnímu bohu, nežádám o vyzpovídání a odpuštění, jak tomu bývá u některých křesťanů. To mi vadí dost a takové lidi kolem sebe mám. Někteří si zase vzpomenou na boha, jen když ho žádají o pomoc a očekávají, že za ně problém vyřeší. Pak snad ještě ty církevní majetky a církve vůbec. Jinak si myslím, že je úplně jedno, kterou cestou člověk jde, pokud jde upřímně a s pokorou.

At' už je křesťanství jakékoliv, jedno je jisté, a sice že k sobě byli lidé mnohem lepší, když se drželi desatera a byli věřící, než dnes, kdy se spíš lidé ubírají k ateizmu. A je jedno jestli je to desatero nebo dharma a nebo něco úplně jiného.

Co se týče toho co je jednodušší praktikovat, tak v tom rozdíl nevidím. Snad jen v buddhismu nemusím navštěvovat žádné chrámy, mohu meditovat sama za sebe a opravdu nic od boha neočekávám. Jak už jsem řekla, myslím, že není

důležité, zda jde člověk tou nebo onou cestou. Jde o to, zda je člověk dobrý a snaží se chovat slušně a nikomu neublížovat. Dobří lidé jsou mezi křesťany tak i mezi buddhisty a to samé platí o lidech horších. Sama se buddhistou nedovolují nazývat, neb nemám dost pokory a jsem líná a nedisciplinovaná. Jen je mi buddhismus nejbližší a nejlépe pochopitelný.“

Respondentka vyrůstala v křesťanské rodině, ale v dospělosti v nic konkrétního nevěřila. K buddhismu jí přivedlo až těžké životní období. Zaujal ji především zákon karmy a osoba učitele. Buddhismus chápe spíše jako životní filozofii, myšlenka víry v konkrétního Boha ji není blízká.

12.9 paní M., 32 let, invalidní důchodkyně - knihovnice

„Jsem z křesťanské rodiny, s babičkou jsem chodila do kostela a také mě naučila se modlit. Díky víře jsem přestála ty nejhorší časy. Byla jsem mnohokrát v nemocnici a zažívala jsem velikou fyzickou bolest, až jsem si chtěla vžít život, ale díky víře jsem věděla, že to nemůžu udělat. Chodím ráda do kostela, ale některý věci mě na křesťanství iritují. Já jsem křesťanka, jsem pokřtěná, ale žiju spíš buddhismem. Myslím, že tomu nahoře je to „buřť“ jakou cestou jdu. K buddhismu jsem se dostala v těžkém období, pomohli mi meditace, zklidnila jsem se. Změnila jsem pohled na život, měla jsem takové volnější myšlení, pocit neomezování. Uvědomila jsem si svou sílu a zdravé sebevědomí. Kdysi by mě v křesťanství považovaly za výplod ďábla (slečna M. trpí nanismem, má viditelně zdeformované končetiny), buddhismus mě bere jako bytost.

Buddhismus mi změnil pohled na smrt, dřív jsem se bála bolesti, nyní vím, že smrt a bolest jsou součástí života. Naučila jsem se vše přijmout a také to, že bolest není jen o utrpení, ale může posílit. Buddhismus se mi zdá určité těžší, je tam kvantum technik a cest, ale zase je to v lepší formě a je to poklidnější cesta.

Na křesťanství mi vadí ta minulost, křížácké výpravy a upalování čarodějnic. Taky mě mrzí jak misionáři u domorodců ničí kulturu těch domorodců. Také ten příjezd papeže, to je jen o penězích, je z toho byznys, nejde o víru, hlavně že si člověk může koupit tričko, nebo hrneček s papežem. Církev mi prostě vadí, jsou to samí hodnostáři a pak když to vidíš, třeba ve filmu *Šifra mistra Leonarda*, kde

je v církvi víra? Taky se mi nelíbí, že prakticky všechno je hřích a pak se vyzpovídáš a můžeš vesele hřešit dál. Taky se mi nelíbí celibát, ne každý to dokáže „kočírovat“ a potom z toho vznikají skandály, sexuální deviace za rouškou víry. Také obstat jako farářka je určitě těžký, vadí mi ta diskriminace ženského prvku, i když v buddhismu ... no i když teďka už je tam pár mnišek.

Na buddhismu se mi nelíbí, to jak si lidé hrají na to, že oni jsou ty nejvíce duchovní. Líbí se mi myšlenka reinkarnace, to že člověk dostane novou šanci. Není to o trestu jako v křesťanství, ale přijmout to jak to je, jakou roli mi Bůh dá, takou budu hrát. Já jsem v minulém životě byla hodně zlá, dokonce jsem zavraždila nějaký lidi. Po smrti přijde Ježíš ... no je v tom guláš, ale mě je to jedno, hlavně že jsem slušnej člověk.“

Slečna M. se považuje za křesťanku, výchovou i křtem, ale její náboženská praxe a životní styl je spíš buddhistický. Slečna M. se domnívá, že je jedno, jakou duchovní cestou člověk jde. Je ale velice zklamaná minulou i současnou situací církve. Buddhismus jí pomohl nebát se smrti a zákon karmy jí vysvětlil, proč se nachází zdravotně v tak těžké situaci.

12.10 pan J., 29 let, truhlář

„Já jsem začal s křesťanstvím, jsem totiž s křesťanské rodiny. Ona každá bytost si s sebou z předchozích životů nese něco z minulého duchovního poznání. Když v jednom životě dojde nějakého poznání, tak se v tom následujícím setkává s otiskama svého minulého života. Takže mě šly takovýhle věci naproti.

Poprvé jsem se s buddhismem setkal před deseti lety, to mi bylo 19 let. Byl jsem tenkrát u léčitele a všiml jsem si zajímavého vyzářování v jeho prostředí a i výzdoba jeho prostoru se mi líbila. Líbil se mi i jeho osobní přístup. Buddhismus se mi zdál a zdá dobrým doplňkem k rozvinutí schopností a tak jsem si řekl, že když to pomohlo jemu, tak proč by to nemohlo pomoci mě.

Také jsem potřeboval metodu, jak pracovat se smrtí. Když mi umřela maminka, potřeboval jsem nějakou metodu pro ní. Také energetika buddhismu je mi bližší na základě otisků z minulosti, je to jako když potkáš starého známého.

Křesťanství je dobrý, ale když se setká s člověkem, který tam nemá tu vazbu (zkušenost s křesťanstvím z minulých životů), tak ho to odhodí.

V buddhismu se mi líbí i ta škála metod. Člověk si může vybrat co chce a zrealizovat to. Jako třeba, když je někdo nemocný, jeho učitel mu doporučí například mantru a tu člověk hned může začít realizovat. Když si uzdraví tělo, tak může začít realizovat další věci. Určitě je to i v tom křesťanství, ale je to nedostupný. Z historie vím, že si některé věci církevní hodnostáři nechávali pro sebe, to je hrozný omezení. To v buddhismu nejde, protože mistr nám předá nauku a mám tam čisto v metodách. Dobrý je, že buddhismus ti dá zkušenosti od mistrů a můžeš je využít v běžném životě.

Křesťanství se mi zdá úplně v pořádku, ale nevyhovuje mi po stránce metody. Také jsem narazil na energetiku křesťanské společnosti a ta mi nesedla. Někde je prostě člověku dobře, má to svoji minulost budoucnost, lidi, obřady a právě v křesťanství mi neseděla ta energetika, která z toho všeho plyne. Nejde o osvícené bytosti, se kterými v křesťanství komunikujeme, ale už několikrát jsem se snažil v mysli sjednotit s některými komunitami v křesťanství a nebylo mi z toho moc dobře. Někteří lidé jsou tam hodně osobní a mají hodně konceptů. Myslím si, že je to zase pro úplně jiné lidi a tak je to v pořádku. Každá bytost má jiné potřeby a třeba v tom jeho náboženství k tomu není cesta, teda ona tam je, ale třeba je moc daleko. Každá bytost jiná, každá potřebuje jinou cestu.“

Pan J. pochází z křesťanské rodiny. K buddhismu se dostal díky léčiteli. Hledal cestu k rozvinutí svého duchovního potenciálu a metodu, jak by se mohl vyrovnat se smrtí své matky. Panu J. vadí na křesťanství pouze jeho energetika, která mu není sympatická. Na buddhismu si cení velké škály metod, jak praktikovat, rozvíjet se a žít lepším životem.

12.11 pan J., 52 let, keramik

„Mojí rodiče mě vychovávali v ateismu. Mamka se při běžném chování na Boha často odvolávala, ale to mohl být jen takový zvyk. Tento styl mluvy mohla mít z rodiny jako samozřejmost, až v poslední době nám řekla, že se za nás modlí. Asi musela svoji víru skrývat. Táta se přímo hlásí k ateismu, staví se do role chudého

proletáře. K duchovnímu životu jsem musel dospět sám. Myslel jsem si, že děti z křesťanských rodin to mají jednodušší, ale pak jsem viděl, že to tak není. Nakonec začnou většinou církev nesnášet.

Když jsem byl mladý, křesťanství bylo zakázané, proto jsme do kostela chodili ze vzdoru k režimu. Také jsme chodili na půlnoční mše, kde bývalo narváno a nosili jsme na krku velké kříže, ale spíše také jako vzdor, než jako symbol příslušnosti ke křesťanství. Na škole jsem se s žádným křesťanem nesetkal, ale spíš to bylo tím, že děti věděli, že o náboženství nesmí mluvit. V práci jsem se pak setkal s lidmi, kteří se hlásili ke křesťanství. Ti mi dokonce sehnali Bibli. Díky jinému kolegovi jsem získal i Bhagavadgítu. S tím kolegou jsem pak trávil hodně času a hodně jsme si povídali o duchovním životě. Východní filosofie mě v té době zaujala a znalost křesťanství jsem bral jen jako kulturní povinnost. Dříve lidé o dost více studovali, četli a mluvili o knihách. Díky těmto diskusím jsem se dozvěděl spoustu zajímavých informací.

Začal jsem věřit v reinkarnaci, někam jít a zlepšovat se mi přijde logičtější. Několik let jsem byl s buddhismem hodně v kontaktu, měl jsem svého učitele a dokonce jsem jezdil na meditační víkendy. Ze začátku jsem se snažil meditovat i sám, ale zjistil jsem, že ve skupině věřících mi to jde lépe. Dnes si myslím, že modlitba a meditace je to samé. Na meditacích se mi vždy nejvíce líbilo to, že jsem mohl poslat pozitivní energii celému světu. Když jsem se ale s buddhismem seznámil více, zjistil jsem, že je to pro nás jiná kultura, a že ji nemůžeme nikdy úplně poznat. Myslím si, že je dnes tolik lidí hlásících se k buddhismu proto, že je to prostě moderní. Přijde mi, že je to u plno lidí jenom póza.

Věřím v Boha jako všemocného Stvořitele, ale jeho trojjedinost mi zatím nebyl nikdo schopný vysvětlit. Myslím si, že ani někteří členové církve to neví, nebo nedokážou pochopit. Křesťanství vychází z lásky k lidem a to je mi sympatické. Nelíbí se mi ale, jak se do toho plete politika katolické církve. Také mi není jasná prosebná modlitba, přijde mi to jako kdybychom Bohu něco diktovali.“

Pan J. si vyzkoušel praktikování buddhismu. Navštěvoval přednášky o buddhismu, ale postupně došel k názoru, že buddhismus je pro evropskou

kulturu příliš neuchopitelný. Nyní vyznává názor, že člověk může dobře a čestně žít, aniž by se přímo uchýlil k nějakému náboženskému systému.

12.12 pan J., 22 let, student

„Moje první setkání s křesťanstvím si vůbec nepamatuju, i když samozřejmě od dětství jsem se setkával s vírou. Matka je sice atheistka, ale otec je liberální křesťan, který se k žádnému proudu přímo nehlásí a nepraktikuje v pravém slova smyslu. Prožívá to ale velmi vnitřně, v podstatě hodně podobně jako já. Já sám jsem byl do dospělosti v podstatě ateista, nebo přesněji řečeno jsem otázku nějakého přesahu moc neřešil. Vnímám jsem náboženství jako jeden z možných názorů a možností pohledu na svět. Nelíbí se mi se mi ale, když si každé myslí, že má tu jedinou pravdu a pak dochází ke konfliktům mezi náboženskými tradicemi. Křesťanství jako takové - původní křesťanství je také pouze technika ukazující směr.

Moje první setkání s buddhismem si nepamatuju. Co mě na buddhismu zaujalo nejdřív, byla samozřejmě jeho exotičnost. V případě zenu to platilo dvojnásob. Začal jsem praktikovat a došlo mi, že buddhismus není názor, ale čistá praxe, která má za cíl „jednoduchý“ věci. Jde o to porozumět sám sobě a pomáhat ostatním. Nejdřív ale musíme zjistit, kdo doopravdy jsme, a až pak můžeme pomoci pomoci ostatním, jinak si budeme vytvářet v mysli iluze o světě a ty pak uplatňovat. V buddhismu jde o realizaci lidské podstaty. Pak člověk pomáhá tak automaticky, že nad tím vůbec nepřemýšlí. Pokud člověk není připoután k vlastním pocitům, potřebám pohodlí - okamžitě zmizí lhotejnost. Jen pozoruje svět kolem a pomůže v momentu, kdy to situace vyžaduje. Protože prostě přestane existovat ego a Já, které je pouze produktem mysli.

Vím, že pomoc ostatním je ale i v křesťanství. V buddhismu je bezpodmínečná a vztahuje se na všechny bytosti. V křesťanství je bytí člověkem výsada - zvíře nemá duši, a proto je možné na něj vztáhnout ruku. V buddhismu jde o všechny cítící bytosti. Podobná je ale i meditace - existuje křesťanská meditace, na druhou stranu i v zenu existuje modlitba, akorát nemá objekt. Všechno jsou to jen techniky, jak být v přítomném okamžiku. V momentu, kdy

jim budete přisuzovat nadpřirozený efekt, nepohnete se v praxi ani o píd', protože budete akorát bloudit v myšlenkách a projektovat si je do reality.

Na zenu se mi líbí, že je prostý, přímý, a jednoduchý, ale ne ve smyslu nenáročnosti. Jde o náročnou praxi, kdy se musíte oprostít od všech svých iluzí - iluzí o světě, o lidech a především o sobě. Je třeba odložit své názory a nelpět na nich. Je to jako když Ježíš řekl, že když chceš vstoupit do království nebeského, musíš se znovu stát dítětem. Čili překonat hradbu myšlení a umět vidět za ní. Je jedno, zda je člověk křesťan, či buddhista, důležité je porozumět sama sobě. Jak buddhismus, tak křesťanství se staly v momentu ustanovení institucí obětí vlastních forem. Zen se s tím vyrovnává snáze, ale tyhle problémy má také, například japonská větev Sótó je velmi formální. Možná, že jedinej rozdíl mezi zenem a křesťanstvím, je že zen nemá objekt víry je jen praxí založenou na pozorování příčiny a následku. Nepřijímám proto názor, že realitu můžeme ovlivnit motlitbou.

Respondent se považoval za ateistu. Na buddhismu ho zaujala exotičnost a „jednoduchost“ zenu. Začal zen praktikovat a zjistil, že jeho cílem je poznání sebe sama a díky tomu může pomáhat i jiným bytostem. Pan J. si všímá paralel mezi buddhismem a křesťanstvím, ale na křesťanství mu vadí absence karmického učení.

12.13pan P., 45 let, majitel stavební firmy

„Mé první setkání s křesťanstvím se uskutečnilo v dětství při pohřbech. Narodil jsem se do rodiny, kde rodiče nebyli věřící. Přesto pohřby babiček a dědy se odehrávaly dle starých křesťanských rituálů - modlení, pohřeb do země včetně zádušní mše. Toto vše, včetně patetických projevů pozůstalých ve mně zanechalo spíš negativní prožitky a celkový náhled na křesťanství již v dětství.

V dětství, v době dospívání a v ranné dospělosti jsem byl ateista. V pozdějším věku jsem si uvědomil, že pouze materialistické vidění světa je příliš zjednodušující, a že skutečná podstata je jiná. Po absolvování několika všeobecných přednášek a setkání s různými lidmi zabývající se různými duchovními směry, jsem se seznámil s člověkem, který přednášel tibetský

buddhismus. Teprve s jeho názory a způsobem výkladu jsem se dokázal ztotožnit. Tento člověk mi ukázal cestu, způsob života a nazírání na svět, podle kterého se dále snažím žít.

O křesťanství si myslím, že jeho základní učení je správné, ale v průběhu staletí docházelo k různým deformacím tohoto učení a jeho výklad se stával komplikovanější. I v současné době na mě většina církevních hodnostářů působí nepřesvědčivě. O buddhismu si myslím, že není tak okázalý jako křesťanství, dává člověku více svobody a je zde jednoduchý návod jak praktikovat.“

Pan P. si z dětství odnesl vyloženě negativní postoj ke křesťanství. Když byl starší, uvědomil si touhu po nějaké přesažnosti a začal hledat duchovní směr, který by ho oslovil. Setkal se s učitelem buddhismu, s jehož názory se dokázal ztotožnit a tak u buddhismu zůstal.

12.14 pan R., 46 let, manažer

„Nepocházím z křesťanské rodiny, když jsem byl na střední škole, šel jsem ze zvědavosti do kostela. Trochu mě to tam lákalo a trochu sem se bál. Potkal jsem tam dívku, která se mi líbila, spřátelili jsme se. Tenkrát jsem do jejího přesvědčení, být křesťankou, spíše rejpal a zpochybňoval křesťanskou nauku. Pak jsem se dostal do kontaktu s křesťanstvím přes Diecézní charitu České Budějovice - tam jsem viděl, že to taky trochu o penězích a výsledcích. Stal jsem se dobrovolníkem charity a tím se trochu zvětšil můj zájem o křesťanství. Rád chodím do kostela, ale prostě u mě vyhrála ta meditace. Křesťanství je taky cesta, ale buddhismus pro mě není tak namáhavý, je prostě pro mě. Líbí se mi buddhistická praxe, jsou jasně dané body, kudy postupovat. Má jasně danou metodiku.

K buddhismu jsem se dostal vlastně díky svým problémům. Zaujala mě meditace, potřeboval jsem zklidnit mysl a relaxovat, buddhismus prostě nabízel řešení na můj problém. Buddhismus je těžký realizovat tady, ten prostě patří tam na Východ. Byl jsem tam a vím, že se tam žije buddhismus trochu jinej než tady, ale buddhisti nemají problém tu nauku aktualizovat a měnit. Zpočátku se buddhismus zdá jako lehčí cesta, lákavá je i těma mystickýma zážitkama. Na

křesťanství je zase dobrý, že je tu ta příležitost a tradice, je s náma srostlý. Nelíbí se mi na něm ale ta rigidita.“

Pan R. neměl s křesťanstvím mnoho zkušeností. K buddhismu se dostal kvůli snaze řešit své problémy a buddhismus mu opravdu pomohl. Respondent si na buddhismu cení především toho, že má přesně popsanou praxi a jasnou cestu, kudy postupovat.

13 Komentář k rozhovorům

13.1 Zkušenost s křesťanstvím

Z rozhovorů vyplývá, že v kontaktu s křesťanskou vírou byli nějakým způsobem všichni respondenti. Ať už šlo o návštěvy kostela ze zvědavosti, nebo pravidelné návštěvy bohoslužeb s rodiči. Také se ukazuje, že by návštěvy kostela byly vnímány převážně kladně, pokud by byly dobrovolné a nikoli z donucení rodičů. Pozitivní hodnocení získala výuka náboženství na základní škole. Tři respondentky uvedly, že chodily do hodin náboženství, navíc se shodují v tom, že tam, chodily rády.

Negativní pocity z návštěv kostelů v dětství se týkaly zádušních mší a pohřbů, především toho, že bylo v kostele mnoho lidí a děti tak stály namačkané v davu, chmurné atmosféry vyvolávající pocit, že se člověk dostane do pekla a kázání formou výhružek. Negativně je vnímáno i to, že v kostele není vidět radost a všichni se tváří vážně.

Některé rozhovory poukazují na to, že je křesťanství praktikováno pouze v kostele, a tak být křesťanem znamená, především že chodí v neděli na mši. Domnívám se, že je to zapříčiněno z části tím, že křesťané se o svou víru nejsou zvyklí dělit a neprohlašují o sobě nějak výrazně, že jsou věřící. Potom to vypadá, jakoby víra byla spjatá jen s rituály a nepatřila do běžného života. V uvedených výpovědích buddhistů je také několikrát zmíněna špatná zkušenost s někým, kdo do kostela chodil a nechoval se podle toho. Setkala jsem se také s názory, že křesťané by měli být lidé eticky na výši a chovat se podle Písma. Mám trochu dojem, že pokud se křesťan odchýlí od tohoto ideálu - což se pravděpodobně stane, tak je na něj nevěřícími pohlíženo, jako na někoho, kdo nebere svou víru vážně a tak se stává špatným křesťanem a pokryteckým člověkem, protože se hlásí k něčemu, co nedodrží. Myslím si, že podobným způsobem je nahlíženo i na církevní authority.

13.1.1 Postoj k církvi

Z výpovědí buddhistů mám dále dojem, že pokud mluví o církvi, myslí tím církev výhradně katolickou a osoby výše postavené v církevní hierarchii, nikoli věřící laiky, coby v poměru větší stav. Církevní autority by měly být strážci ctnostného a mravného života. Díky tomu, vyznavače mimo-křesťanských náboženství i nevěřící tolik pobuřuje, když se tak nechovají. Kritika církevních hodnostářů a církve jako instituce je opakujícím se motivem v uvedených rozhovorech a je přítomna téměř ve všech výpovědích dotazovaných buddhistů. V rozhovorech zaznělo: „V kostele se spíš politikařilo a to tam přece taky nepatří“, „...zajímají je jen peníze a politika“, „...vznikají skandály, sexuální deviace za rouškou víry“, „Nelíbí se mi ale, jak se do toho plete politika katolické církve“, „I v současné době na mě většina církevních hodnostářů působí nepřesvědčivě. O buddhismu si myslím, že není tak okázalý jako křesťanství...“, „Jak buddhismus, tak křesťanství se staly v momentu ustanovení institucí obětí vlastních forem“, „Církev mi prostě vadí, jsou to samí hodnostáři a pak když to vidíš, třeba ve filmu *Šifra mistra Leonarda*, kde je v církvi víra?“.

V rozhovorech je také jasně viditelná historická zatíženost křesťanství. K mému překvapení však klasická kritika týkající se výslovně inkvizice a křížáckých výprav byla uvedena pouze ve dvou případech. Slečna M. navíc uvedla: „Taky mě mrzí jak misionáři u domorodců ničí kulturu těch domorodců. Také ten příjezd papeže, to je jen o penězích, je z toho byznys, nejde o víru, hlavně že si člověk může koupit tričko, nebo hrneček s papežem.“ Slečna M. také jako jediná uvedla, že jí v katolické církvi vadí celibát a „diskriminace ženského prvku“.

Církev dále v jednom rozhovoru sklidila kritiku za svou rigiditu, přičemž z rozhovorů vyplývá, že se dotazovaným nezdá nauka církve dostatečně aktuální a využitelná v běžném životě: „...kázání nebyly pro můj každodenní život.“, „Bůh a Ježíš jsou pro mě už moc daleko, jsou z jiné sféry a znamenají více pro ten duchovní svět...“, „Dobrý je, že buddhismus ti dá zkušenosti od mistrů a můžeš je využít v běžném životě“.

Ve výpovědích buddhistů se také objevuje kritika křesťanů laiků, i když ne tak hojně jako kritika církevních hodnostářů. Kromě výroku slečny A.: „...mi přišlo, že jsou na hlavu...“ je zmiňován pokrytecký způsob chování křesťanů, kteří se vyzpovídají a pak bez jakýchkoliv zábran hřeší dál.

Myslím si, že je více než pravděpodobné, že se téměř každý z dotazovaných buddhistů, setkal s nějakým křesťanem, který udělal něco špatného, nebo se jednoduše nechoval podle toho, jak by se měl podle křesťanské nauky chovat. Je to situace, se kterou se ale nemuseli setkat v buddhismu. Za prvé je to tím, že buddhistů není tolik a nemají zde tak dlouholetou tradici - nestihli se nějak zdiskreditovat. Respondenti se také nemuseli setkat se špatným chováním u buddhistů, protože se nesečkali s mnoha buddhisty. Za druhé, s ostatními buddhisty se setkávají nejčastěji na meditačních akcích a studijních setkání, kde panuje vždy přátelská atmosféra a všichni se chovají nadměrně mile. Pouze ve dvou rozhovorech zaznělo, že i mezi buddhisty nejsou všichni lidé „svatí“. Paní M. uvedla: „Dobří lidé jsou mezi křesťany tak i mezi buddhisty a to samé platí o lidech horších“. Pan J. se domnívá: „Na buddhismu se mi nelíbí, to jak si lidé hrají na to, že oni jsou ty nejvíce duchovní. Myslím si, že je dnes tolik lidí hlásících se k buddhismu proto, že je to prostě moderní. Přijde mi, že je to u plno lidí jenom póza“.

13.1.2 Postoj ke křesťanství

Zajímavé je, že respondenti zaujímají k církvi vesměs negativní postoj, zatím co ke křesťanství naprosto pozitivní postoj. Trochu se tak zdá, že dávají církve - zejména katolickou, do přímého protikladu s křesťanstvím. Převládá totiž mínění, že křesťanství jako náboženský systém je naprosto v pořádku, ale církve to všechno zkazila. V rozhovorech je jmenováno tzv. dokonalé původní, či základní křesťanství. V opozici stojí křesťanství dnešní, které „zlá církve“ změnila a pokazila. Tento názor přesně vyjadřuje pan P: „O křesťanství si myslím, že jeho základní učení je správné, ale v průběhu staletí docházelo k různým deformacím tohoto učení a jeho výklad se stával komplikovanější“.

O jisté zdeformovanosti křesťanství jsem již několikrát slyšela od různých lidí. Například jsem se setkala s názorem, že v křesťanství byla reinkarnace, ale byla vyškrtuta, protože se duchovním „nehodila do krámu“. Navíc díky apokryfům vzniká dojem, že v Bibli má být uvedeno něco, co duchovní záměrně a zcela sobecky zatajili (což uvádí v rozhovoru i pan J.). Zkaženost původního křesťanství je dána i tím, že jeho nositelkou je církev, která se v minulosti podle toho nechovala. O tom svědčí opakující se tvrzení respondentů, že je vše jenom o lidech a tak je křesťanství dobré a kazí ho sami lidé.

Nejen, že se v žádném rozhovoru neobjevily námitky proti tzv. původnímu křesťanství, ale je vnímáno s velkou úctou. Například paní M. uvedla „...mám velkou úctu k Ježíši Kristu, cítím k němu lásku stejně jako k Budhovi.“ Několik respondentů také uvedlo, že rádi chodí do kostela. Slečna M. řekla, že díky křesťanské víře „přestála ty nejhorší časy.“ Pan J. vyjádřil své sympatie ke křesťanství takto: „Křesťanství vychází z lásky k lidem a to je mi sympatické.“ Paní I. řekla: „V křesťanství jsem viděla určité životní myšlení a cestu jak být slušným člověkem, protože křesťanství učí vážit si věcí a lidí kolem sebe.“ Pan J. se domnívá: „Křesťanství je dobrý, ale když se setká s člověkem, který tam nemá tu vazbu (zkušenost s křesťanstvím z minulých životů), tak ho to odhodí.“ Uvedené výroky snad lze shrnout tím, že křesťanství „jako takové“ je vnímáno bez výjimky kladně a s úctou.

13.1.3 Nepochopení křesťanství

Ve výpovědích dotazovaných buddhistů se často opakují poznámky o tom, že buddhismus je srozumitelnější než křesťanství, v jedné rozhovoru je dokonce řečeno: „Až buddhismus mi vysvětlil, to co se v křesťanství odehrává.“ Opět jsme u toho, že křesťanství je těžko pochopitelné, a proto nesouvisí s praktickým životem, jako tomu napovídá uvedený výrok „Křesťanství mi nedává odpovědi a to co potřebuju.“ Podobné svědectví se objevuje ve více rozhovorech.

Dá se tedy prohlásit, že je buddhismus srozumitelnější než křesťanství? Já se domnívám, že je to zapříčiněno tím, že buddhisté se s křesťanstvím setkávají již v dětském věku. V našem kulturním prostředí postupně přirozeně sbírají kusé

informace o křesťanství, bez nějakého výkladu. Pokud přijdou na bohoslužbu, pravděpodobně vůbec nebudou chápat, co se tam odehrává a nabudou dojmu, že je křesťanství nesrozumitelné, aniž by se o něj nějak systematicky dále zajímali, protože ho vlastně znají od dětských let. Zatímco když je zaujme některá z myšlenek východní filozofie, bude pravděpodobně již předána srozumitelně, protože bude sdělena v pojmech evropského myšlení, jemuž se v některých případech buddhismus dobře přizpůsobil. Člověk, kterého buddhismus osloví, ví, že ho nezná a pravděpodobně začne pátrat po dalších informacích. Jak je vidět v dotaznících, ve většině případech buddhisté začali číst knihy a chodili na přednášky o buddhismu. Také se zmiňují o svém učiteli, který nauku předával srozumitelně pro dnešního člověka. Myslím si, že pokud by takto pátrali po křesťanství, zanedlouho by jim přišlo také srozumitelné. Možná právě díky tomu, že křesťanství není exotické a je zdiskreditováno díky své minulosti, o které se děti učí i v základních školách, mají buddhisti pocit, že křesťanství znají a nemají motivaci po něm pátrat.

Rozhovory ukazují i konkrétní otázky, kterým respondenti nerozumí. Například: paní M.: „V pubertě mi dost vadilo a bylo mi líto, že Ježíš tolik trpěl, nechápala jsem jeho obět.“ Pan J.: „Věřím v Boha jako všemocného Stvořitele, ale jeho trojjedinost mi zatím nebyl nikdo schopný vysvětlit. Myslím si, že ani někteří členové církve to neví, nebo nedokážou pochopit. Také mi není jasná prosebná modlitba, přijde mi to jako kdybychom Bohu něco diktovali.“ Paní H. o křesťanství uvedla: „je svázaný rituálama, kterým stejně nerozumím.“

Hojně byla v rozhovorech jmenována i svátost smíření. Zdá se, že je chápána spíše jako instituce, která umožňuje člověku dále hřešit, než jako něco, co umožňuje křesťanům se hlouběji zamyslet nad svým jednáním a polepšit se. Slečna M. o tom řekla: „Taky se mi nelíbí, že prakticky všechno je hřích a pak se vyzpovídáš a můžeš vesele hřešit dál.“ Paní M. stejnou myšlenku vyjádřila slovy: „...že se katolická církev chová pokrytecky, že stačí se jednou za čas vyzpovídat a jinak se můžeš pořád chovat jako „svině“.“ Dále uvedla: „Takže je určitě jednodušší si zajít jednou za týden do kostela, zazpívat si tam, vidět se s přáteli,

vyzpovídat se ze špatných skutků a celý týden žít spokojeně ve svých stereotypch....“

Nejsem si jistá, zda jim vadí to, že člověku mohou být hříchy odpuštěny a nebo to, že to lze udělat tak jednoduše - jen se vyzpovídat. Zřejmě jim vadí to, že je tak jednoduché a opakovatelné se zbavit své viny. Vždyť právě v buddhismu dostávají novou šanci žít lépe v rámci mnoha životů a špatné karmy se dá také zbavit jakousi lítostí. Tento fakt je přece známý ze života slavného jogína Milarepy, který byl nejprve válečníkem, zabil mnoho bytostí, ale v tom samém životě byl schopen si svou karmu očistit a dosáhnout osvícení.

Zajímavý je i výrok slečny A.: „Vadí mi, že i když byl někdo celý život zlej a před smrtí se rozhodne pro Boha tak to bude v pohodě.“ To mi přijde z pohledu buddhistky také docela zvláštní, protože v buddhismu se dá mnohé ještě „zachránit“ v okamžiku smrti. Proto má technika vědomého umírání zvaná phowa mnoho praktikujících.

Nejčastěji ale bylo křesťanství vytýkáno, že nedává lidem dostatek svobody. Zazněly výroky jako „Buddhismus je svobodnější, na rozdíl od křesťanství představuje relativní svobodu....“, „Buddhismus je volnější, v buddhismu našla obrovskou svobodu....“, „...ale křesťanství vůbec neodsuzuji, jenom by měli dát lidem více svobody.“, „Bůh ani Ježíš po nás nechtěl slepé otroctví, ale vnitřní svobodu“, „Pochopila jsem že všichni jsme si rovni, každý má práva a svobodu“, „... buddhismus dává člověku více svobody...“.

Během toho, co jsem dělala rozhory s buddhisty, mi vůbec tyto výroky o nedostatku svobody v křesťanství nepřišly zvláštní. Když se teď ale nad tím zamýšlím, nechápu, co onou svobodou myslí. Možná je to tím, jak církev podle nich jen dává příkazy a zákazy, asi si neuvědomují, že nařízení církve jsou v souladu s učením Ježíše Krista. Pak by tady ale vznikl paradox, protože dotazovaný vadí, že církev přikazuje určitý styl jednání, ale na druhou stranu, pokud je jednáno v rozporu s biblickým učením, je to považováno za velice špatné. Východisko by v tomto případě bylo opět jen v myšlence, že křesťan se má chovat podle Písma, nikoli podle toho, jak přikazuje církev, která původní křesťanství pozměnila (jak rozhovory také naznačují). Také to, co přikazuje

buddhismus, se mi zdá v podstatě stejné jako to, co chce po člověku křesťanství. Podle mě jsou tyto příkazy buddhismu jen opomíjeny, neb jsou rozmělněny v tom, jak se buddhismus přizpůsobují západní společnosti a mizí i díky neznalosti buddhismu.

Pokud mohu výpovědi o křesťanství zjištěné z rozhovorů s buddhisty nějak shrnout, lze říci, že všichni mají nějakou zkušenost s křesťanstvím od rodiny, nebo lidí ze svého okolí. Za církev jsou považováni pouze církevní hodnostáři, ke kterým respondenti nemají důvěru. Domnívají se, že tzv. původní, či základní křesťanství je naprosto v pořádku a mají k němu úctu. Přiznávají, že křesťanství plně nerozumí. Jsou velice hákliví na to, když se křesťané nechovají správně. Někteří dotazovaní zřejmě nabyli dojmu, že křesťané mají možnost hřešit díky tomu, že jim může být díky pouhé zpovědi odpuštěno. Nejčastěji uváděnou myšlenkou je to, že církev a křesťanství nějak souvisejí se ztrátou svobody.

13.2 Setkání s buddhismem

Dotazovaní buddhisté se k Buddhově nauce dostali různými způsoby. Někteří dlouho hledali „něco“ a našli to v buddhismu, jiní o buddhismu jen slyšeli a přílákala je zvědavost, někteří se k němu dostali přes své známé a jiné buddhismus oslovil v náročné životní situaci. Obecně se dá říci, že tito buddhisté měli nějaký problém a buddhismus jim ho pomohl vyřešit, nebo se jim prostě zalíbily některé myšlenky buddhismu. V této souvislosti se vyjádřili: paní M.: „Pak jsem utrpěla takovou životní lekci a začala jsem pátrat proč a nač a tak asi jako každý hledala viníka, prostě na koho to hodit a kdo by to za mě vyřešil. Hledání mě přivedlo na přednášky o buddhismu...“, Pan J.: „Byl jsem tenkrát u léčitele a všiml jsem si zajímavého vyzarování... líbil se mi i jeho osobní přístup. Také energetika buddhismu je mi bližší na základě otisků z minulosti, je to jako když potkáš starého známého.“, Slečna M.: „K buddhismu jsem se dostala v těžkém období, pomohli mi meditace, zklidnila jsem se.“, Pan R.: „K buddhismu jsem se dostal vlastně díky svým problémům. Zaujala mě meditace, potřeboval jsem zklidnit mysl a relaxovat, buddhismus prostě nabízel řešení na můj problém.“, Pan J.: „Východní filosofie mě v té době zaujala

a znalost křesťanství jsem bral jen jako kulturní povinnost Po absolvování několika všeobecných přednášek a setkání s různými lidmi zabývající se různými duchovními směry jsem se seznámil s člověkem, který přednášel tibetský buddhismus.“

Někteří z respondentů také uvedli, že je buddhismus exotický a mystický. O tom mluvili: slečna P.: „Buddhismus jsem nejprve vůbec neznala, připadalo mi to jako takový „čáry máry“ a bála sem se toho, ale zároveň mě to lákalo.“, Paní D.: „Východní směry mě velice zaujaly, protože jsem sama měla zkušenosti se zvláštními stavy mysli.“, Pan J.: „Co mě na buddhismu zaujalo nejdřív, byla samozřejmě jeho exotičnost.“, Pan R.: „Zpočátku se buddhismus zdá jako lehčí cesta, lákavá je i téma mystickými zážitky.“

Exotičnost a mystičnost buddhismu lákala již první Evropany, kteří se dostali do Asie. Jak jsem již popsala v teoretické části práce, především Tibet byl vždy popisován jako magická země lidí, kteří mají kouzelné schopnosti.

13.2.1 Buddhismus v běžném životě

Jak jsem již uvedla, křesťanství podle rozhovorů není pro běžný život moderního člověka praktickým směrem. Buddhismus je uváděn, jako praktičtější, srozumitelnější a lépe využitelný. Je to zřejmě díky moudrosti, kterou nauka obsahuje a také díky meditaci, která pomáhá lidem s jejich problémy. Dotazovanými buddhisty je oceňováno, že metody buddhismu jsou jasně popsány a tak je lehčí i jejich praktikování. V rozhorech zaznělo, že v buddhismu jsou „...opravdu efektivní metody jak praktikovat...“, „V buddhismu se mi líbí i ta škála metod...“, „...je zde jednoduchý návod jak praktikovat.“, „Líbí se mi buddhistická praxe, jsou jasně dané body, kudy postupovat. Má jasně danou metodiku.“.

Buddhismus je také považován za cestu sebezdokonalení. Proto je v rozhorech označován jako cesta, jak být užitečný sobě a ostatním bytostem a je doplňkem k rozvinutí vlastních schopností. Zdá se mi, jakoby byl buddhismus považován za směr, který člověka rozvíjí, na rozdíl od křesťanství.

V několika rozhovorech také buddhisté oceňují metody, které má buddhismus pro práci se smrtí. Jde o to, jak se vyrovnat se svou smrtelností, smrtí svých blízkým a tomu, jak může člověk pomoci někomu, kdo zemřel. O smrti zaznělo mnoho výpovědí: pan. P.: „Také jsem potřeboval metodu, jak pracovat se smrtí. Když mi umřela maminka, potřeboval jsem nějakou metodu pro ní.“, Slečna A.: „V kostele to ve mě vyvolalo strach, že, že se za vše dostanu do pekla.“, Paní M.: „Předělem pro mě asi byla tátova smrt... nevěděla jsem, co mám dělat a jak mu pomoci.“, „Buddhismus pro mě na rozdíl od křesťanství představuje relativní svobodu a opravdu efektivní metody, jak se vyrovnat se smrtí a připravit se na ni.“, Slečna M.: „Buddhismus mi změnil pohled na smrt, dřív jsem se bála bolesti, nyní vím že smrt a bolest jsou součástí života.“.

Ve světle této kapitoly se mi zdá zvláštní, že na jedné straně jsou zde vítány přesně dané metody a pravidla pro praxi a na druhé straně je to právě to, co je výše vytykáno křesťanství. Také si myslím, že to, co tito lidé hledají a to, co jim buddhismus dal, by našli i v křesťanství, ale to jsme opět u té neatraktivnosti křesťanství, nesrozumitelnosti a nepochopení.

13.2.2 Srozumitelnost buddhismu

Další výhodou buddhismu je, jak vyplývá z rozhovorů, jeho srozumitelnost, díky níž byl také stavěn do přímého protikladu s křesťanstvím. Důležitým iniciátorem porozumění buddhismu je učitel, ve kterého je důležité mít důvěru. Tím má buddhismus opět jakési plus, protože jak již bylo řečeno, k učitelům církve nemají respondenti důvěru. Již dříve jsem si všimla, že buddhisté vždy mluví o svých učitelích s velkou úctou a dokonce jim někdy přisuzují až téměř nadlidské schopnosti.

Učitel buddhismu, pokud má zaujmout, musí podávat nauku srozumitelně, mít jisté znalosti a charisma a žák v něho musí mít důvěru. Postoj k učiteli ukazují následující tvrzení: paní I.: „Důležité pro mě je, jestli věřím přednášejícímu učiteli...“, Paní M.: „Nebýt tohoto setkání s buddhismem a mým učitelem, tak nevím.“, Pan P.: „Teprve s jeho názory a způsobem výkladu jsem se dokázal ztotožnit.“, Paní M.: „Nejvíce mě samozřejmě zaujala osoba učitele, protože to je

dáno našimi minulými životy a setkání s ním je zvláštní událost, kdy fascinovaně „civíš“ a raduješ se, že toho člověka vlastně znáš a konečně se zase vidíte - těžko se to popisuje.“

Další motiv, který se v rozhovorech objevoval, byla myšlenka reinkarnace a karmy. Například paní M. mi sdělila: „oslovil mně hlavně zákon o příčině a následku...“. Ve dvou rozhovorech je vyloženě řečeno, že nebýt karmy, svět by nebyl spravedlivý. Další dvě respondentky uvádějí stejnou věc, ale na vlastním příkladu.

Ohledně této tématiky jsou pozoruhodné rozhovory slečny M. a slečny D., obě od dětství trpí závažným fyzickým postižením, prožily hodně lékařských zákroků a hodně bolesti. Obě uvedly, že znají důvod svého utrpení, který tví v minulých životech. Slečna M. se dokonce hlásí k tomu, že v minulém životě, zabila několik lidí.

Myslím si, že právě nauka o karmě dělá svět a zlo v něm srozumitelným. Znít to logicky a je jednoduché tomu uvěřit. Reinkarnace a karma je podle mě dnes moderní myšlenkou a hlavním „lákadlem“ které lidi táhne k východní filozofii. Jak uvedla paní M.: „Kdyby neexistoval zákon karmy, byl by svět nespravedlivý.“ A kdo by chtěl žít v nespravedlivém světě? Zákon karmy jednoduše vysvětluje války, úmrtí dětí a další smutné události. Myslím si, že i když systém karmy zní logicky ve smyslu, že akce budí reakci, nemůže být vysvětlení veliké záhady toho, co je po smrti, tak jednoduché. Jsou to jednoduché odpovědi na složité otázky. Zvláštní také je, že víra ve více životů u nás zdomácněla, když z některých východních zemí se vytrácí, jak mi sdělil pan R. mimo uvedený rozhovor.

Také se domnívám, že srozumitelnost buddhismu tví v tom, že je zde vykládán schválně formou, která je srozumitelná pro lidi ze Západu. Obávám se ale, že takové zpřístupňování a přizpůsobování Buddhovy nauky ji mění a deformuje. I když to, že se buddhismus přizpůsobuje prostředí a době, je mu tak trochu vlastní - alespoň tedy severnímu buddhismu.

Shrnu-li výpovědi o buddhismu, mohu říci, že s buddhismem se respondenti setkali díky tomu, že nějaký duchovní směr hledali, a nebo pátrali po řešení svých konkrétních problémů. Buddhismus je zaujal svou exotičností, osobou učitele

a učením o karmě. Na buddhismu ocenili především to, že ho mohou využít v běžném životě a obsahuje metody, jak dojít ke sebezdokonalení, jak meditovat - praktikovat a jak lze pracovat se smrtí.

13.3 Stírání rozdílů mezi buddhismem a křesťanstvím

Jak jsem již uvedla, dotazovaní buddhisté v rozhovorech uvádějí, že proti křesťanství nic nemají, vadí jim pouze jeho historie a chování církve. Uznávají křesťanství za stejně hodnotnou a kvalitní cestu ke spáse. Paní I. o tom řekla: „Pochopila jsem, že je jenom jedna duchovní cesta a není důležité jestli je to směr křesťanský, či buddhistický a jiný.“, Pan J. zase uvedl : „Dnes si myslím, že modlitba a meditace je to samé.“, Paní M. si myslí, že „je jedno jestli je to desatero, nebo dharma a nebo něco úplně jiného.“

Zajímavé je i to, že buddhisté nemají problém do své nauky vmísit křesťanské prvky, a tak stírají rozdíly mezi oběma směry. O tom svědčí výroky: „...tomu nahoře je to „buřt“ jakou cestou jdu. Po smrti přijde Ježíš... no je v tom guláš, ale mě je to jedno, hlavně že jsem slušnej člověk.“, „Podobná je ale i meditace - existuje křesťanská meditace, na druhou stranu i v zenu existuje modlitba, akorát nemá objekt. Je třeba odložit své názory a nelpět na nich. Je to jako když Ježíš řekl, že když chceš vstoupit do království nebeského, musíš se znovu stát dítětem.“, „Křesťanství je taky cesta.“, „Doted' mám věštecké sny, jako míval Don Bosco...“, „Také věřím v Ježíše Krista, ale zároveň věřím i v Buddhu jako spasitele.“, „Pro mě by asi nakonec nejlepší bylo, kdyby bylo nějaký náboženství co by bylo syntézou buddhismu a křesťanství.“, „Možná, že jedinej rozdíl mezi zenem a křesťanstvím, je že zen nemá objekt víry je jen praxí založenou na pozorování příčiny a následku.“

Společných rysů obou těchto nauk si všimli již první Evropané, kteří viděli v buddhismu „zdegenerované“ křesťanství (jak jsem uvedla v teoretické části práce). Paralely mezi křesťanstvím a buddhismem, mezi životem Buddha a Ježíše Krista jsou také běžně uváděny. Z českých autorů o tom napsal knihu Leopold Procházka s názvem *Buddha a Kristus*. Thich Nhat Hanh napsal knihu s podobným názvem *Živý Buddha, Živý Kristus*. Známou knihou je i *Buddhismus*

a křesťanství od několika autorů. Autoři podobných publikací jsou většinou buddhisté. Tím, že buddhismus není nutně vázaný na nějakou konkrétní osobu, nedělá mu problém se plně ztotožňovat s jiným náboženským systémem. Setkala jsem se s jedním tibetským lamou, který mi doslova řekl: „Buddhismus je úplně to samé co křesťanství“.

13.4 Proč právě buddhismus?

Jestliže dotazovaní buddhisté nemají nic proti křesťanství, proč se tedy rozhodli pro buddhismus? Kromě již uvedených důvodů, v rozhovorech zaznělo, že každá bytost je jiná a každá potřebuje jinou cestu. Buddhismus je jim prostě blízký a je to cesta právě pro ně. Některé z nich nejvíce zaujalo učení o karmě, jiné oslovila osoba učitele, dalším se líbilo, že u buddhistů byli příjemní lidé a další u buddhismu zůstali hlavně kvůli meditaci. Několikrát také zaznělo, že se jim na buddhismu líbí, že jde o pomoc všem bytostem.

Domnívám se, že věřícím není blízký buddhismus jako takový, ale to jakou o něm mají představu. V minulých letech jsem byla v kontaktu s jednou buddhistickou skupinou a myslím si, že někteří z nich o buddhismu mají zkreslené představy, které vyplývají z neznalosti buddhismu a také z toho, jak je u nás běžně představován. Například jedna buddhistka, která praktikuje již sedm let mi řekla, že v buddhismu nikdy nebylo použito násilí. Pokud se vrátím k rozhovorům uvedeným v této práci, nesrovnalost se objevila ve výroku slečny M. když řekla, že v katolické církvi je „diskriminace ženského prvku, i když v buddhismu ... no i když teďka už je tam pár mnišek.“ Ve skupině buddhistů, ve které jsem se pohybovala, jsem si všimla, že mezi členy byly různé příbuzenské a přátelské vztahy, které vznikly již před vstupem do skupiny. Na základě toho usuzuji, že lidé se dostávají k buddhismu také prostřednictvím známých. Také se po svých zkušenostech s buddhismem a buddhisty nemohu zbavit dojmu, že ti lidé hledali něco, co křesťanství obsahuje. Mám za to, že kdyby o křesťanství věděli více, byli by vzhledem k tomu, kde žijí, křesťany. Je smutné, že dokážou uvést mnoho příkladů, proč je církev špatná a jen stěží připustí, že by například nějaký buddhistický mnich porušoval zásady Buddhovy nauky.

V rozhovorech tři respondenti uvedli, že pro obyvatele Evropy, je lepší, aby šli cestou křesťanství. Tuto myšlenku vyjádřily tři nejstarší respondentky. Slečna D., která po dlouhé době praktikovala buddhismus a nyní říká, že je křesťanka, i když považuje Buddhu za spasitele a věří v minulém životy řekla: „Myslím si, že na každém náboženství je něco dobrého. Lidé v Evropě by však podle mě měli být spíše křesťany. Domnívám se, že východní nauky nejsme schopni díky svému životnímu stylu a výchově dostatečně pochopit.“, Pan J., který byl praktikujícím buddhistou, postupně došel k názoru, že člověk může dobře a čestně žít, aniž by se přímo uchýlil k nějakému náboženskému systému, uvedl: „Když jsem se ale s buddhismem seznámil více, zjistil jsem, že je to pro nás jiná kultura, a že ji nemůžeme nikdy úplně poznat. Myslím si, že je dnes tolik lidí hlásících se k buddhismu proto, že je to prostě moderní. Přejde mi, že je to u plno lidí jenom póza.“ Také pan R. který říká, že buddhismus je přímo pro něj lepší cesta, je toho názoru že, „buddhismus je těžký realizovat tady, ten prostě patří tam na Východ. Byl jsem tam a vím, že se tam žije buddhismus trochu jinej než tady, ale buddhisti nemají problém tu nauku aktualizovat a měnit. Na křesťanství je zase dobrý, že je tu ta příležitost a tradice, je s náma srostlý.“

Respondenti tedy nejen že vidí jisté souvislosti mezi křesťanstvím a buddhismem, ale dokonce tyto dva směry propojují. Také je vidět, že vysvětlují buddhismus v pojmech křesťanství a naopak křesťanství jim dává smysl ve světle buddhismu. Tři z respondentů dokonce přiznávají, že buddhismus by měli praktikovat spíše lidé žijící na Východě a my bychom měli zůstat u křesťanství.

14 Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na situaci buddhismu v západním světě a na důvody, proč zde zaznamenal tak veliký zájem, o kterém vypovídá množství následovatelů Buddhova učení.

V teoretické části práce popisují, jak se buddhismus dostal na Západ. Je zřejmé, že vždy vzbuzoval zájem a pozornost zdejších lidí. Na konci 18. století je Evropa zaplavena vlnou orientalismu. Orient a s ním i buddhismus proniká do mysli téměř všem Evropanům a stal se velice módním. Buddhismus je módním tématem i dnes, jak je vidět z množství vydávané literatury s touto tematikou a budování meditačních center. V poslední kapitole praktické části jsem se zabývala některými aspekty konverze k buddhismu.

V praktické části jsem uvedla několik rozhovorů s buddhisty, týkající se jejich konverze. Z těchto rozhovorů vyplývá, že mají velkou úctu k původnímu, nebo základnímu křesťanství, i když přiznávají, že je pro ně nesrozumitelné. Kromě toho, jak se církev chovala v minulosti, se jim také nelíbí, že bere lidem svobodu.

Dalo by se říci, že k buddhismu se respondenti dostali díky tomu, že nějaký duchovní směr hledali, anebo pátrali po řešení svých konkrétních problémů. Jejich konverze k buddhismu je spojena s osobou učitele, učením o karmě, efektivními metodami k sebezdokonalení, meditací a technikami, jak lze pracovat se smrtí. Buddhismus považují za praktičtější pro jejich život, dává jim životní smysl a odpovědi na otázky, které jim nedalo křesťanství.

Pokud porovnáme motivy dotazovaných respondentů ke konverzi k buddhismu s důvody popsané v teoretické části této práce, narazíme na shodu. Ukazuje se typická nedůvěra vůči křesťanství, jako institucionalizované religiozité. Tato nedůvěra pramení především z minulosti katolické církve a nevhodnému chování jejích autorit. Také se ukazují nedorozumění a dezinterpretace Buddhova učení. Buddhismus je zkreslován evropskou mentalitou a je přizpůsobován potřebám západních věřících. Buddhismus také uspokojuje poptávku na poli toho, co zaběhlým církvím chybí. Má duchovní učitele, kteří věřící uvádějí do kontemplace a předávají duchovní poznání. Také

reaguje na aktuální témata, zprostředkovává silné mystické zážitky a ukazuje lidem, jak dosáhnout štěstí a zbavit se strachu ze smrti. Poskytuje přesné metody, jak uspět na duchovní cestě i v běžném životě.

Buddhismus se zdá být novým exotickým a exkluzivním náboženstvím, které nepředpokládá nutnost víry a tak neodporuje racionálnímu myšlení. Buddhismu se jeví praktický pro každodenní život i svým etickým učením. Na rozdíl od zdiskreditovaného křesťanství, buddhismu bývá přisuzována mírumilovnost a tolerance k ostatním náboženstvím.

Tyto a další důvody mají za následek, že lidé ze Západního světa jsou východním naukám nakloněni. Zájem o buddhismus také odhaluje nedostatky tradičních západních náboženství a ukazuje, že západní svět něco postrádá. I když úplná konverze Západu k buddhismu nehrozí, zřejmě bude vždy poptávka po tomto exotickém, tajemném a mystickém směru.

15 Seznam použitých zdrojů

15.1 Knihy

- Ba - Om. *Tibetské lidové léčitelství*. Brno: MOBA, 2002. ISBN 80-243-0832-0.
- Babiie, E. *The Practice of Social Research*. Belmont CA: Wadsworth Cengage Learning, 2007. ISBN - 13: 978-0-495-59841-1.
- Coleman, J. *The new Buddhism*. New York USA: Oxford, 2002. ISBN 0-19-515241-7.
- Conze, E. *Stručné dějiny buddhismu*. Brno: Jota, 1997. ISBN 80-7217-002-3.
- Černega, J. *O počátku buddhismu*. Bratislava: CAD Press, 1995. ISBN 80-85349-23-X.
- David - Neelová, A. *Mystikové a mágové Tibetu*. Praha: Elfa, 1998. ISBN 80-900197-5-7.
- Davieová, G. *Výjimečný případ Evropa*. Brno: Centrum pro studium demokratické kultury, 2009. ISBN 987-80-7325-192-5.
- Fasora, L.; Hanuš, J.; Malíř, J. a kol. *Sekularizace českých zemí v letech 1848-1814*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-117-8.
- Fiala, P. *Laboratoř sekularizace*. Brno: Centrum pro studium demokratické kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-141-3.
- Gjamccho, T. *Etika pro nové milénium*. Praha: Pragma, 2000. ISBN 80-7205-788-X.
- Gjamccho, T. *Otevřené srdce*. Praha: Pragma, 2001. ISBN 80-7205-963-7.
- Gjamccho, T.; Carriere, J-C. *Síla buddhismu*. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0562-3.
- Hanh, T. *Živý Buddha, živý Kristus*. Praha: Pragma, 1996. ISBN 80-7205-053-2.
- Hummel, R., *Reinkarnace*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-171-8.

- Johnston, W. *Hledání nové spirituality*. Praha: Portál, 1997.
ISBN 80-7178-169.
- Jordan, E. *Buddha*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2005. ISBN 80-7360-167-2.
- Kolmáš, J. Tibet: *Dějiny a duchovní kultura*. Praha: Argo, 2004.
ISBN 80-7203-627-0.
- Kousalová, I. *Nedávný rozkol v tibetské buddhistické škole Karma-kagjü*.
Pardubice, 2007. diplomová práce. Univerzita Pardubice. Fakulta Filozofická.
Katedra religionistiky a filosofie. Vedoucí práce M. Fárek.
- Küng, H.; Bechert, H. *Křesťanství a buddhismus*. Praha: Vyšehrad, 1998.
ISBN 80-7021-239-X.
- Lenoir, F. *Setkávání buddhismu se západem*. Praha: Volvox Globator, 2002.
ISBN 80-7207-496-2.
- Lesný, I. Doslov. In Lesný, V. *Buddhismus*. Olomouc: Votobia, 1996.
ISBN 80-7198-062-5.
- Lesný, V. *Buddhismus*. Olomouc: Votobia, 1996. ISBN 80-7198-062-5.
- Lowenstein, T. *Buddhova vize*. Praha: Práh, 1997. ISBN 80-7176-503-1.
- Lužný, D. *Hledání ztracené jednoty*. Brno: Masarykova univerzita, 2004.
ISBN 80-210-3492-0.
- Lužný, D. Stručné dějiny buddhismu na Západě. In Conze, E. *Stručné dějiny
buddhismu*. Brno: Jota, 1997. ISBN 80-7217-002-3.
- Lužný, D. *Zelení bódhisattvové*. Brno: Masarykova univerzita, 2000.
ISBN 80-210-2464-X.
- Lužný, D.; Bělka, L. Podoby buddhismu na Západě. In Lopez, D. *Příběh
buddhismu*. Praha: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-86598-54-3.
- Lyon, D. *Ježíš v Disneylandu, Náboženství v postmoderní době*, Praha: Polity
Press, 2002. ISBN 80-204-0941-6.
- Miltner, V. *Vznik a vývoj buddhismu*. Praha: Vyšehrad, 2001.
ISBN 80-7021-410-4.
- Minařík, K.; David - Neelová, A. *Pronikavý vhled*. Praha: CANOPUS, 1998.
ISBN 80-85202-19-0.

- Mullin, G. *Dalajlama - Stezka k probuzení*. Praha: DharmaGaia, 2000. ISBN 80-85905-85-X.
- Mullin, G. H. *Dalajlama - Stezka k probuzení*. Praha: DharmaGaia, 2000. ISBN 80-85905-85-X.
- Novick, R. *Základy Tibetského buddhismu*. Praha: Pragma, 2007. ISBN 978-80-7205-977-5.
- Nyndal, O. *Jak se věci mají*. Brno: Bílí deštník, 2001. ISBN 80-238-7279-6.
- Nyndal, O. *Jízda na tygrovi*. Praha: Diamantová cesta, 1999. ISBN 80-238-4242-0.
- Paden, W.E. *Bádání o posvátnu*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-2977-3.
- Procházka, L. *Buddha a Kristus*. Olomouc: Fontána, 2003. ISBN 80-7336-030-6.
- Říčan, P. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál, 2007. ISBN 80-7367-312-6.
- Říčan, P. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-547-4.
- Seager, R. *Buddhism in America*, New York USA: Columbia University Press. ISBN 0-231-10868-0.
- Stříženec, M. *Súčasná psychológia náboženstva*. Bratislava: Iris, 2001. ISBN 80-88778-33-6.
- Štampach, I. *Sekty a nová náboženská hnutí naděje a rizika*. Praha: Oliva, 1995. ISBN 80-85942-01-1.
- Tachibana, S. *Ethics of Buddhism*. Richmond GB: Curzon Press, 1992. ISBN 0-7007-0230-X.
- Tarthang. *Světlo osvobození*. Praha: Pragma, 1999. ISBN 80-7205-203-9.
- Trávníček, Z. *Leopold Procházka První český buddhista*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN: 80-210-2950-1.
- Trungpa, Ch. *Protnutí duchovního materialismu*. Praha: Vadžra, 1995.
- Václavík, D. *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2468-3.

- Vojtíšek, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-798-1.
- Watts, A.; Kaisen.; Abe, M. *Buddhismus a křesťanství*. Bratislava: CAD Press, 1996. ISBN 80-85349-54-X.

15.2 Periodika

- Bělka, L. Buddhismus v Estonsku. *Religio*, 1996, roč. 4, č. 1, s. 89 - 94.
- Blahůšek, J. Suzuki a počátky zenu na Západě. *Dingir*, 2005, roč. 8, č. 1, s. 2 - 3.
- Brechtová, E. Formování a proměny obrazů buddhismu ve Francii. *Religio*, 2004, roč. 12, č. 2, s. 228 - 239.
- Löhr, G. Militantní islám - pokojný buddmismus?. *Religio*, 2002, roč. 10, č. 1, s. 53 - 65.
- Lužný, D. Etika současného angažovaného buddhismu. *Religio*, 1998, roč. 6, č. 1, s. 78 - 90.
- Lužný, D. Friends od the Western Buddhist Order - pokus o nový buddhismus. *Religio*, 1996, roč. 4, č. 2, s. 183 - 190.
- Lužný, D. Náboženská situace v České republice po roce 1989. *Religio*, 1998, roč. 6, č. 2, s. 213 - 225.
- Machálková, Z. Anglická sangha. Příklad adaptace théravádské tradice na západě. *Religio*, 2000, roč. 8, č. 1, s. 99 - 108.
- Motl, J. Religiozita Vietnamců v ČR. *Dingir*, 2007, roč. 9, č. 4, s. 116 - 118.
- Ondomišiová Z. Přežije duchovní dědictví Tibetu?. *Dingir*, 2004, roč. 7, č. 4, s. 126 - 127.
- Rozehnalová, J.; Bělka, L. Tibetský buddhismus a západní imaginace. Slavnost Kálačakry ve Štýrském Hradci. *Religio*, 2003, roč. 11, č. 1, s. 53 -75.
- Sanitrák, J. Cesty české theosofie. *Dingir*, 2008, roč. 10, č. 1, s. 14 - 16.
- Studničková, M. Buddhistické komunity I. *Dingir*, 2008, roč. 10, č. 4, s. 142 - 143.

- Studničková, M. Buddhistické komunity II.. *Dingir*, 2009, roč. 11, č. 1, s. 33 -36.
- Štampach, I. Buddhismus v Českých zemích. *Dingir*, 1998, roč. 1, č. 4, s. 11 - 15.
- Štampach, I. Éra Tomášových skončila?. *Dingir*, 2002, roč. 5, č. 3, s. 8 - 9.
- Štampach, I.O. Současná spirituální scéna a světská společnost. *Religio*, 2000, roč. 8, č. 2, s. 189 - 196.
- Václavík, D. Náboženství v kyberprostoru. *Sociální studia*. 2008, roč. 5, č. 3, s. 125 - 135.
- Vasiljevová, Z. Co se skrývá za Učením pravdy aum?. *Dingir*, 1998, roč. 1, č. 4, s. 16 - 19.
- Vojtíšek, Z. Dědicové H. P. Blavatské. *Dindir*, 2008, roč. 10, č. 1, s. 20 - 24.
- Vojtíšek, Z. Profesionální Buddhista. *Dingir*, 2002, roč. 5, č. 3, s. 12 - 13.
- Zálabová, S.; Vojtíšek, Z. Tibetský buddhismus v České republice. *Dingir*, 2004, roč.7, č. 4, s. 130 - 133.
- Zdražil, T. Rudolf Steiner a pražská theosofie. *Dingir*, 2008, roč. 10, č. 1, s. 17 - 18.

15.3 Internetové zdroje

- Blažejovská, M. *Dům Diamantové cesty Brno* [online]. Brno: Buddhismus Diamantové cesty [cit. 2010-9-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.dumdiamantovecesty.cz/pro-media/>>.
- *Buddhism by country* [online]. Wikipedia [cit. 2009-11-12]. Dostupné na WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Buddhism_by_country>.
- *Buddhist Organisations* [online]. Australia's Buddhism [cit. 2010-26-1]. Dostupné na WWW:<<http://www.buddhismaustralia.org/>>.
- *Buddhistický chrám ve Varnsdorfu - první svého druhu v Čechách* [online]. Varnsdorf: Informace z města [cit. 2010-28-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.varnsdorf.cz/showdoc.do?docid=3044>>.

- *Daruma* [online]. Praha: Daruma [cit. 2010-13-1]. Dostupné na WWW: <<http://zen.daruma.sweb.cz/index.html>>.
- *Dhamma Plzeň* [online]. Praha: Dhamma Plzeň [cit. 2010-12-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.dhamma-plzen.org/kdojsme.php>>.
- *Dogen Sangha* [online]. Praha: Dogen Sangha CZ [cit. 2010-13-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.dogenzen.net/>>.
- *First Buddhist temple in Czech Republic* [online]. Buddhistchannel [cit. 2010-9-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.buddhistchannel.tv/index.php?id=3,5809,0,0,1,0>>.
- Hašková, J. *Buddha Mangala* [online]. Praha: Buddha Mangala [cit. 2010-11-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.buddha.cz/buddhamangala/index.html>>.
- *Historie* [online]. Praha: Meditační centrum senshinji [cit. 2010-9-1]. Dostupné na WWW: <<http://centrum.meditace.com/historie.html>>.
- Kolíbal, L. *O nakladatelství DharmaGaia* [online]. Praha: DharmaGaia [cit. 2010-20-1]. Dostupné na WWW: <http://www.dharmagaia.cz/o_nas>.
- Kotaz, J. *Dhamma* [online]. Praha: Dhamma [cit. 2010-12-1]. Dostupné na WWW: <<http://dhamma.wz.cz/>>.
- Kral, L. *O nás* [online]. Pardubice: Dóan [cit. 2010-12-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.doan.110mb.com/>>.
- Kratochvílová, L.; Kochová, L. *Akce, které jsme pořádali v minulosti* [online]. Praha: Ashtangajoga [cit. 2010-12-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.ashtangajoga.cz/minule>>.
- Laušová, K. *Buddhismus Diamantové cesty v České republice - tisková zpráva* [online]. Praha: Buddhismus Diamantové cesty [cit. 2010-15-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.bdc.cz/index.php?option=content&task=view&id=359&Itemid=174>>.
- *Meditační skupina Samten Tse Praha* [online]. Praha: Samten Tse Praha [cit. 2010-14-1]. Dostupné na WWW: <<http://samtentse.cz/article/cs/home>>.

- Nydahl, O. *The Results of Buddha's Teachings* [online]. Diamond Way Buddhism [cit. 2010-6-1]. Dostupné na WWW: <http://www.lama-ole-nydahl.org/olesite/pages/dway/dway_set.html>
- *O Rigpě* [online]. Praha: Rigpa Česká Republika [cit. 2010-14-1]. Dostupné na WWW: <<http://sites.google.com/site/czechrigpa/home>>.
- *Rangjung Yeshe Gomde* [online]. České Budějovice: Buddhistická meditace a studium Dharmy v Českých Budějovicích [cit. 2010-14-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.orgyen.cz/index.html>>.
- Rozehnalová, J. *První misionáři v Tibetu* [online]. Praha: Tibinfo [cit. 2009-28-11]. Dostupné na WWW: <<http://www.tibinfo.cz/clanek.php?id=465>>.
- Rychtová, M. *Na slovíčko s... Lumírem Kolíbalem* [online]. Praha: Tibinfo [cit. 2010-4-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.tibinfo.cz/clanek.php?id=409>>.
- *Shambhala Česká republika* [online]. Praha: Shambhala [cit. 2010-14-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.praha.shambhala.info/>>.
- Trojanová, K. *Rabten Čhödarling* [online]. Liberec: Centrum pro buddhistická studia v Libereci [cit. 2010-14-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.rabten.cz/>>.
- Trupl, J. *Komunita dzogčhenu v ČR* [online]. Praha: Komunita dzogčhenu [cit. 2010-13-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.dzogchen.cz/?node=home>>.
- *Učitelé* [online]. Praha: Buddhismus [cit. 2010-9-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.buddhismus.cz/ucitele.html>>.
- Zeleňáková, H. *Kagyü Samye Dzong* [online]. Plzeň: Kagyü Samye Dzong Plzeň [cit. 2010-14-1]. Dostupné na WWW: <<http://samye.dzong.sweb.cz/>>.

ABSTRAKT

KOSOVÁ, I. *Konverze od křesťanství k buddhismu*. České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce Doc. Mgr. Jaroslav Vokoun, Th.D.

Klíčová slova: buddhismus, křesťanství, Tibet, šíření buddhismu, západní svět, meditační centrum, konverze

Práce se zabývá šířením buddhismu do západního světa a jeho současnou situací v něm. Jedna kapitola je věnována buddhismu v České republice, jeho historii i jeho současné podobě. Poslední kapitola teoretické části nastiňuje důvody a okolnosti, za kterých se lidé ze zemí s křesťanskou minulostí obracejí k buddhismu.

V praktické části je uvedeno několik rozhovorů s lidmi, kteří buddhismus praktikují, nebo praktikovali. Rozhovory sledují jejich motivace k zájmu o buddhismus a jejich názory na křesťanství. Druhá část praktické práce je mým komentářem k rozhovorům a shrnutím výpovědí respondentů.

ABSTRACT

Conversion from Christianity to Buddhism.

Key words: Buddhism, Christianity, Tibet, propagation of Buddhism, Western world, meditation center, conversion

My work is about expanding of Buddhism to the Western world and its current situation there. One chapter is about Buddhism in Czech Republic, in its history and current form. Last chapter of the Theoretical part outlines reasons, why some people from countries with Christian tradition converts to Buddhism.

In practical part of my work, there are several interviews with people, which are or were practising Buddhism. Interviews follow their motivations in interest with Buddhism and also their opinions on Christianity. Sceond part of practical part are my comments on interviews and summary of respondets statements.